

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

TURVALLISUUSTOIMIJUUS

**– KADETTIEN JA POLIISIOPISKELIJOIDEN KÄSITYKSIÄ AMMATTI-
IDENTITEETISTÄÄN**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti

Karri Lahtinen

Sotatieteiden maisterikurssi 4

Maasotalinja

Huhtikuu 2015

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Sotatieteiden maisterikurssi 4	Maasotalinja
Tekijä	
Yliluutnantti Karri Lahtinen	
Tutkielman nimi	
Turvallisuustoimijuus – Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksiä ammatti-identiteetistään	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Sotilaspedagogiikka	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Huhtikuu 2015	Tekstisivuja 104
TIIVISTELMÄ	
<p>Tässä tutkimuksessa selvitetään millainen käsitys kadeteilla ja poliisiopiskelijoilla on omasta itsestään ammattikuntansa edustajina. Ammatti-identiteettien vertailulla ja turvallisuustoimijuuden luonteen kuvaamisella pyritään tuottamaan sisältöä ammatillisen kasvun edesauttamiseksi ja identiteettityön tukemiseksi niissä oppilaitoksissa ja työyhteisöissä, joissa vastaajat toimivat.</p> <p>Tutkimuksen päätutkimuskysymyksenä on: Onko kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksissä omasta ammatti-identiteetistään sellaisia yhteneväisyyksiä, joita voitaisiin kutsua turvallisuustoimijoille ominaisiksi turvallisuustoimijuuden piirteiksi? Edellä mainitun syventämiseksi selvitetään lisäksi, millainen merkitys sotiluudella tai poliisiudella on osana vastaajien identiteettityötä, sekä miten turvallisuustoimijaksi kouluttautuminen on vaikuttanut kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksiin omasta itsestään. Tutkimuksessa pohditaan myös, millainen vaikutus vastaajien käsityksillä ammatti-identiteetistään on kokonaisturvallisuuteen.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja siinä käytetään fenomenografista tutkimusotetta. Tutkimuksen aineisto on kerätty avoimella kyselylomakkeella ja analysoitu fenomenografisella analyysillä. Tulokset on esitetty vastaajaryhmäkohtaisina ammatti-identiteettikategorioina ja yhteen kokoavasti turvallisuustoimijuuden piirteinä.</p> <p>Turvallisuustoimijuuden kuvaavimmaksi piirteeksi tässä tutkimuksessa todettiin toimijoiden oma käsitys ammattinsa yhteiskunnallisesta välttämättömyydestä. Turvallisuuden kannalta on merkityksellistä, että sen vuoksi työtään tekevät yksilöt kokevat oman toimensa paitsi turvallisuuden luomisen instrumenttina myös itsessään suojelemisen arvoisena turvallisuuden objektina. Tämän hierarkkisesti muiden yläpuolelle nousseen kategorian avulla toimijoiden on mahdollista liittää osaksi omaa ammatti-identiteetin rakentumisprosessiaan muita ammatillisia ja tässä tutkimuksessa todettuja piirteitä, kuten turvallisen elämän mahdollistaja, yhteiskuntajärjestyksen tukipilari ja turvallisuuden moniottelija -identiteetit.</p>	
AVAINSANAT	
Turvallisuustoimijuus, turvallisuus, turvallisuuskäsitys, sotiluus, poliisius, identiteetti, ammatti-identiteetti, fenomenografia	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	7
2.1	Tutkimusasetelma ja rajaukset.....	7
2.2	Tutkimuksen tarpeellisuus	10
2.3	Tutkimuskysymykset.....	13
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	14
3.1	Turvallisuudesta.....	14
3.2	Identiteetti ja ammatti-identiteetti	20
3.3	Sotiluus	25
3.4	Poliisius	31
4	FILOSOFIAA, MENETELMIÄ JA METODOLOGIAA	37
4.1	Tieteenfilosofinen perusta	38
4.2	Laadullinen tutkimus	40
4.3	Fenomenologis-hermeneuttinen perinne	41
4.4	Fenomenografinen tutkimusote	44
4.5	Aineiston kerääminen	46
4.6	Aineiston analysointi	49
5	TUTKIMUSTULOKSET	52
5.1	Kadettien käsitykset	52
5.1.1	Kouluttajaidentiteetti.....	56
5.1.2	Opiskelijaidentiteetti	57
5.1.3	Yhteiskunnallinen toimija ja virkamies -identiteetti	59
5.1.4	Toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetti.....	61
5.1.5	Isänmaan puolustaja -identiteetti.....	64
5.2	Poliisiopiskelijoiden käsitykset	67
5.2.1	Koko kansan auttaja -identiteetti.....	70
5.2.2	Minä muiden puolesta -identiteetti.....	73
5.2.3	Moniosaajaidentiteetti	76
5.2.4	Yhteiskunnan tukipilari -identiteetti	78
5.3	Käsitysten vuoropuhelu ja johtopäätökset.....	81
5.3.1	Välttämätön osa yhteiskuntaa	84
5.3.2	Turvallisen elämän mahdollistaja.....	86
5.3.3	Yhteiskuntajärjestyksen inhimilliset kasvot.....	89
5.3.4	Turvallisuuden moniottelija	90
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	96

7	DISKUSSIO.....	100
---	----------------	-----

LÄHTEET

LIITTEET

TURVALLISUUSTOIMIJUUS

– KADETTIEN JA POLIISIOPISKELIJOIDEN KÄSITYKSIÄ

AMMATTI-IDENTITEETISTÄÄN

1 JOHDANTO

*Vaikka jokainen meistä henkäilee viimekädessä yksinään, ja kokee kokemuksen-
sa omassa ruumiissaan, tarvitsee ihminen itseytensä luomiseksi silti aina itsensä
ylittävän sosiaalisen ympäristön tuottaman laajempien merkitysten tason, jolla
ulotumme toisiin ihmisiin (...) ja lomitumme heidän kanssaan yhteen (...). Ilman
sitä elämäämme ei muodostuisi yhteisöllistä mielekkyyttä. (Levä 2008, 294.)*

*”Turvallisuuden voidaan katsoa olevan kaiken inhimillisen organisoitumisen ja yhteistyön peruste ja
syy. Kautta aikojen ihmiset ovat tehneet yhteistyötä, muodostaneet liittoutumina ja organisoituneet
elämän säilyttämisen varmistamiseksi.” (Virta 2011, 118.)*

Edellä olevat lainaukset mukailevat osuvasti opinnäytetyöni taustalla ollutta johtoajatusta. Minuuden määrittämisessä, oman maailmakuvan luomisessa ja ylipäättään ihmisenä olemises-
sa on merkittävässä roolissa muiden ihmisten kanssa jaettu todellisuus ja kyky asemoida oma
roolinsa muiden joukossa. Tämänkaltaisen yksilön ja yhteisön välisen suhteen voidaan katsoa
olevan aivan erityisen merkityksellinen turvallisuustoimijoiden kohdalla, jotka turvallisuutta
luovalla roolillaan palvelevat koko yhteiskuntaa. Tarkastelen tutkimuksessani laajan turvalli-
suuskäsityksen viitekehyksessä kadettien ja poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja hei-
dän kokemuksia itsestään oman ammattikuntansa edustajina. Toisaalta etsin näistä yhteneväi-
syyksiä, joita voitaisiin kutsua yleisesti turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteettiin liitty-
viksi osakokonaisuuksiksi eli turvallisuustoimijuudeksi.

Ammatillinen yhteisö luo yksittäiselle toimijalle tukea ja turvaa, asettaa toiminnalle reunaeh-toja niin virallisine ohjeineen kuin kirjoittamattomine sääntöineen sekä mahdollistaa yksilön identiteetin kehittymisen osana sosiaalista piiriä. Minuuden kehittymistä ei kuitenkaan voida rajata ainoastaan yhden tietyn yhteisön, kuten esimerkiksi ammattiin liittyvän sosiaalisen pii-rin vaikutuksen alaiseksi, vaan yksilö on aina osa laajempaa kokemusmaailmaa ja sitä yhteis-kuntaa, jossa hän elää. Yhteiskunnallisella ja jopa globaalilla kehityksellä ja muutoksella on vaikutusta ammatti-identiteettien muodostumiseen ja ammatteihin itseensä. Oman tulkintani mukaan puolustusvoimien tehtävät, muutos turvallisuusympäristössämme ja yhteis-kunnassamme sekä esimerkiksi valtionhallinnon julkilausuma Yhteiskunnan turvallisuus-strategia (2010) korostavat monenkeskistä yhteistyötä turvallisuustoimijoiden välillä. Päivä-työssäni olen itsekin saanut työskennellä monipuolisesti eri viranomaisten kanssa. Ajoittain olen aidosti tuntenut työyhteisööni ja työkavereihini kuuluviksi myös muunlaista univormua kuin maastopukua kantavat yksilöt. Tavoite on yhteinen; luoda turvallisuutta kanssaihmisille ja itsellemme. Onko meissä, eri turvallisuuden osa-alueisiin päätyönään keskittyvissä toimi-joissa näin ollen yhteneviä minuutta osana ammattiyhteisöä määrittäviä piirteitä? Toisaalta miksi ja kuinka vahvasti olemme asemoituneet omaan kokonaisturvallisuuden segmenttiimme?

Viime vuosikymmenien aikana maailma on kokenut monenlaisia merkittäviä muutoksia. Kylmän sodan jakama kaksinapainen maailma on muuttunut suuntaan, jossa useat globaalisti merkittävät tahot ovat muokanneet vaikutuksellaan maailmasta entistä moninapaisemman. Suurvaltojen asema ja merkityksellisyys ovat muuttuneet ja rinnalle on asettunut uusia suur-valtoja toisten kaatuessa. Toisessa maailmansodassa ja sen jälkeisessä suomalaisessa ajattelus-sa merkittävin ja ehkä ainoa sotilaallinen uhka on tullut idästä. Muutokset suurvalta-politiikassa, Neuvostoliiton hajoaminen, Euroopan Unionin ja sotilasliittojen vahvistuminen ja uudet globaalisti vaikuttavat uhkat ovat muokanneet paitsi globaalia maailmajärjestystä myös Suomeen kohdistuvia uhkakuvia. (Turvallinen Suomi 2013, 8–15; ks. myös Buzan & Wæver 2003, 30–32.) Muutos asettaa tarkastelun alle myös kaikki erilaisiin uhkakuviin vas-taamiseksi luodut organisaatiot ja niiden sisällä toimivat toimijat. Onkin syytä pohtia esimer-kiksi puolustusvoimien roolia osana vallitsevaa turvallisuusympäristöä ja toisaalta sen vaiku-tusta sotilaan identiteetin, sotiluuden, muodostumiseen sekä sen suhdetta muiden turvallisuus-professioiden toimijoiden vastaavaan.

Kahden valtion välisen aseellisen konfliktin ja sodan todennäköisyys on pienentynyt Länsi-Euroopassa kylmän sodan jälkeen. Sotilaalliset kriisit ovat edelleen todellisuutta useissa ois-

sa maailmaa, mikä saattaa vaikuttaa maailmanlaajuisten keskinäisriippuvuussuhteiden kautta myös Suomeen. (Turvallinen Suomi 2013, 24.) Kuten Mäkinen (2011, 92; 2012, 47–48) toteaa ja viimeaikainen kehitys osoittaa, maailmasta ei ole tullut turvallisempi, vaan ehkä jopa päinvastoin turvattomampi paikka elää. Entisten uhkakuvien tilalle ja osin rinnalle on tullut uusia uhkia. Uusille maailmanlaajuisille uhkille ominainen piirre on valtio- ja kansallisuusrajojen ylittäminen. (Turvallinen Suomi 2013, 18–27.) Esimerkiksi Yhdysvaltojen harjoittama sota terrorismia vastaan voidaan katsoa sivujuonteineen laajentuneen koko maailmaa jollain tavalla koskettavaksi. Uhkakuviissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat varsin merkittävästi turvallisuuspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon ja siten myös turvallisuustoimijoiden asemointiin uhkien ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavat muutokset ovat olleet vahvasti läsnä tämän tutkielman kirjoitusaikana. Esimerkiksi Ukrainan kriisin voidaan katsoa vaikuttaneen käsityksiin Euroopan turvallisuustilanteesta maailmanlaajuisesti, joka varmasti vaikuttaa siihen millaiseksi valtioiden välisten aseellisten konfliktien ja sodan todennäköisyys tullaan tulevaisuudessa arvioimaan.

Konfliktispektrin voidaan katsoa myös laajenneen ja edelleen laajentuvan. Suurvaltojen avaruusohjelmat ovat viime vuosina saaneet uutta pontta, ilmasto ja sen muutos vaikuttavat maailman joka kolkassa ja energian sekä elintarvikkeiden saannin turvaaminen, esimerkiksi valtameriyhteyksin, korostuu väestön yhä kasvaessa. Suomessakin keskustelua herättäneet kyberavaruuteen kohdistuvat uhkat kielivät paitsi merkittävästä teknologisesta kehityksestä myös globaalien uhkien uusista ulottuvuuksista. Eri valtioiden ja organisaatioiden välisellä monenkeskisellä yhteistyöllä pyritään muun muassa humanitaaristen kriisien ratkaisemiseen, tarttuvien tautien hillitsemiseen ja elämän perusedellytysten turvaamiseen kriisialueilla. Kaiken kaikkiaan yhteistyön merkitys ja tarpeellisuus kaikilla turvallisuuden tasoilla vaikuttaa lisääntyneen. (Turvallinen Suomi 2013, 12, 15, 22.)

Laaja turvallisuuskäsite pitää sisällään valtion sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden lisäksi myös edellä mainitut globaalit uhkat. Perinteisessä turvallisuuskäsityksessä valtion sisäinen turvallisuus voidaan karrikoiden kategorisoida poliisin ja ulkoinen puolustusvoimien toimintakentäksi. Alati muuttuva turvallisuusympäristö, uudet uhkat ja laajempi turvallisuusajattelu antavat kuitenkin vaateen monenkeskiselle yhteistyölle ja toisaalta hämähäyttävät rajaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä. (Turvallinen Suomi 2013, 23–24; ks. myös Collins 2007, 2–3.) Muun muassa naapurimaassamme Ruotsissa on ollut nähtävissä ulkoisen uhkan konkre-

tisoitumista sisäiseksi uhkaksi terrorismin tai siihen viittaavan toiminnan muodossa, kun kriisinhallintaoperaation johdannaisseurauksena operaatioihin osallistuneiden omaisia ja läheisiä on uhkailtu ja painostettu.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2010, 15–16) esitetyt uhkamallit on tarkoitettu eri toimijoiden, kuten viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumisen lähtökohdiksi. Tarkoituksena on luoda yhtenevä pohja ja tausta-aineisto kunkin toimijan omien yksityiskohtaisten uhka-arvioiden luomiseen, uhkiin varautumiseen, niiden ennaltaehkäisyyn ja tarvittavien suorituskykyjen määrittelyyn ja kehittämiseen liittyen. Strategiassa korostetaan, että rajojen määrittelemisen eri uhkien välille on mahdotonta ja epätarkoituksenmukaista niiden välisistä kausaliiteeteista ja keskinäisriippuvuuksista johtuen. Uhkakuvien välisten raja-aitojen hämärtyminen vaikeuttaa turvallisuustoimijoiden tehtävien ja vastuiden jakamista. Vastuunjako tuodaan toki strategiassa selkeästi esille, mutta toisaalta korostetaan monitahoista ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Valtioneuvoston periaatepäätösten strategia ei anna yksittäiselle taholle, kuten esimerkiksi puolustusvoimille, mahdollisuutta pitäytyä valitsemassaan turvallisuuden segmentissä, vaan korostaa yhteistyön ja verkostoitumisen merkitystä kaikkiin uhkamalleihin varauduttaessa ja mahdollisia uhkia ennaltaehkäistessä.

Maailman, uhkakuvien, turvallisuusympäristön ja turvallisuuskäsitysten muutos vaikuttavat väistämättä myös puolustusvoimien sisällä. Kaikki puolustusvoimien tehtävät (Laki puolustusvoimista 2001): Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ovat edellä mainittujen muutosten ja monenkeskisen yhteistyövaateen vaikutusten alaisia. Uudet uhkat, joiden vaikutus kaikkien puolustusvoimien tehtävien toteuttamisessa on ilmeistä, ovat johtaneet strategisen tason taistelutavan uudelleen asetteluun ja toisaalta nostavat pintaan kysymyksen siitä, mitä on olla sotilas Suomen puolustusvoimissa. Miten sotilas määrittelee itsensä ja roolinsa ja kykenee täyttämään tehtävänsä uhkien moninaistuessa ja uudistuessa? (vrt. Mäkinen 2011.)

Yhdeksi vaihtoehdoksi voidaan esittää ajatusta turvallisuustoimijuudesta, jossa laajan turvallisuuskäsitteen alla toimivat eri toimijat luovat yhdessä turvallisuutta. Sotilas on edelleen varautunut puolustamaan maataan kuolettavaa voimaa käyttäen, mutta ymmärtää ja osaa hyödyntää rooliaan laajasti myös muun tyyppisissä tilanteissa. Yhteistyön, asiantuntijuuden ja eri turvallisuusprofessioiden toimijoiden välillä käydyn diskurssin avulla on mahdollista vastata paitsi perinteisiin myös uusiin uhkiin, unohtamatta lain määrittämien tehtävien asettamia vastuita.

Viimeaikaisen Euroopan turvallisuussympäristössä tapahtuneen muutoksen voidaan katsoa tässä yhteydessä toimineen eräänlaisena muistutuksena sotilaallisen uhkan ja kriisin mahdollisuudesta. Edellä kuvatut uudet uhkat ovat tulleet nimenomaan edellisten rinnalle, eivätkä ole syrjäyttäneet niitä. Tulkintani mukaan valmius sotilaallisen maanpuolustukseen esiintyy yhteiskunnallisessa keskustelussa ja retoriikassa tällä hetkellä huomattavasti merkityksellisempänä turvallisuuden komponenttina kuin vielä muutama vuosi sitten. Puolustusvoimien tarpeellisuutta kritikoiviin kysymyksiin vastaaminen lienee tällä hetkellä helpompaa niin sotilaille, poliitikoille kuin keskivertokansalaisellekin. Toisaalta tämä ei myöskään ole poistanut laajan turvallisuuskäsityksen mukaisten uusien uhkien olemassaoloa ja eskaloitumisen potentiaalia, eikä yhteiskunnallista vaadetta turvallisuustoimijoiden kyvystä reagoida moninaisiin uhkamalleihin. Tästä syystä on tarpeen selvittää, miten kunkin turvallisuusviranomaisen toimijat suhteuttavat oman primääritehtävänsä ja uhkakuvien moninaisuuden sekä moninaisen osaamisen ja asiantuntijuuden tarpeen osaksi omia ammatillisia identiteetti projektejaan.

Suomalaisessa sotilaspedagogiikassa vallitseva ihmiskäsitys on holistinen malli toimintakyvystä. Fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista ja eettisistä osakokonaisuuksista ja ominaisuuksista muodostuvan mallin keskiössä on sotilaan (ihmisen) identiteetti: sotiluus. (Toiskallio 2004a, 108–113.) Identiteetille löytyy useita määritelmiä katsantokannasta ja tieteenalasta riippuen. Yksinkertaistaen ja muutamia määritelmiä yhdistäen voidaan identiteetin todeta olevan käsitys omasta itsestä muiden joukossa. Laaja-alainen muutos vaikuttaa vääjäämättä yksilön kasvu- ja kokemusympäristöön, sosiaaliseen ympäristöön ja niiden kautta yksilöön itseensä. Miten muutos on sitten vaikuttanut sotilaan identiteettiin, sotiluuteen?

Periaatteessa, kun riittävän monta kerrosta sotilaan olemassaolon merkityksestä ja tehtävistä kuoritaan pois, sotilas on edelleen se ihmiskunnan toimija, jonka tehtävä on tarvittaessa riistää vastapuolen henki tietyn päämäärän saavuttamiseksi. Näin on ollut niin kauan kuin on ollut sotilaita ja on edelleen. Merkittävimmät muutokset eivät olekaan tapahtuneet välttämättä identiteetin ytimessä, vaan siinä tapahtumien, koulutuksen, kasvatuksen, ajatusten ja kokemusten ketjussa, joka on johtanut sotilaan identiteetin kehittymiseen. Turvallisuustoimijuus ei poista sotiluuden merkittävyyttä tai pyri sitä kokonaan korvaamaan. Pikemminkin kyse tavasta asemoida oma itsensä ja ammattikuntansa osaksi vallitsevaa ja alati muuttuvaa toimintaympäristöä sekä hahmottaa oma merkityksellisyys osana laajaa turvallisuutta. (vrt. Mäkinen 2011.)

Ammatti-identiteetin kehittyminen on pitkä ja elinikäinen prosessi. Identiteettiä on mahdotonta tutkia tai käsittää irrallaan vallitsevasta ihmiskuvasta ja yhteiskunnassa. Se ei myöskään kehity ainoastaan sosiaalistumisen kautta tai automaationa yksilön syntyessä. Kasvattajan rooli tässä pitkäjänteisessä prosessissa on niin identiteetin kuin ammatti-identiteetinkin osalta potentiaalisen persoonana ja esimerkiksi sotilaana tai poliisina kasvamisen tukeminen. Kehittyminen voidaan hahmottaa vaiheittaiseksi. Ihmisenä tai oman ammattikuntansa edustajana vaiheittain kehittyminen etenee merkkipaalulta toiselle. Vaiheiden hahmottaminen edesauttaa sekä kasvattajaa että omassa työssään prosessia läpikäyvää ihmistä itseään. (Mäkinen 2011, 84–85.)

Juuri tästä syystä olen valinnut tutkimuskohteikseni kadetit ja poliisiopiskelijat, jotka ovat oman ammatti-identiteettinsä kehittymisen kannalta erittäin merkittävässä vaiheessa. Vaikka edellä mainittu elinikäinen tai vähintäänkin ammatillisen uran kestävä prosessi on vasta aluillaan, ovat he juuri opiskeluvaiheessaan kaikkein altteimpina kasvatuksen ja opetuksen vaikutuksille. Merkkipaalu, jonka he saavuttavat valmistumisensa yhteydessä, on varmasti koko urankin kannalta merkittävä ja luo alkutahdit ammatti-identiteetin kehittymiselle edelleen.

Yhteiskunnallisen muutoksen vaikuttavuuden tunnustaminen osaksi ammatti-identiteetin kehittymistä antaa myös ajallisen perusteen tutkimuksen toteuttamiselle. Juuri nyt ajankohtainen puolustusvoimauudistus, uudistukset poliisiorganisaatiossa, muutokset eurooppalaisessa turvallisuusympäristössä, kummankin tutkimani oppilaitoksen koulutusrakenneuudistukset ja toisaalta myös esimerkiksi mediassa pinnalla olevat poliisijohtoon ja poliisin toimintatapoihin kohdistuvat rikostutkinnat vaikuttavat niihin käsityksiin tulevasta ammatista ja ammatti-yhteisöstä, joiden perusteella kyseisiin virkoihin valmistuvat yksilöt rakentavat omaa ammatti-identiteettiään. On merkityksellistä pohtia mitä sotilaana tai poliisina oleminen tarkoittaa toimijoille itselleen juuri nyt, tässä ajassa.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2010) yhteistyövaateen hengessä suurin mielenkiintoni kohdistuu kadettien ja poliisiopiskelijoiden, kahden valtiollisen turvallisuusviranomaisen palvelukseen valmistuvien turvallisuustoimijoiden, ammatti-identiteettien vertailuun. Onko heidän käsityksissään omasta itsestään oman alansa edustajina, eli ammatti-identiteetissään, senkaltaisia yhteneväisyyksiä, joita voitaisiin kutsua turvallisuustoimijuudeksi? Miten suuri merkitys sotiluudella tai poliisiudella on heille itselleen ja miten he kokevat itse muuttuneensa koulutuksen aikana?

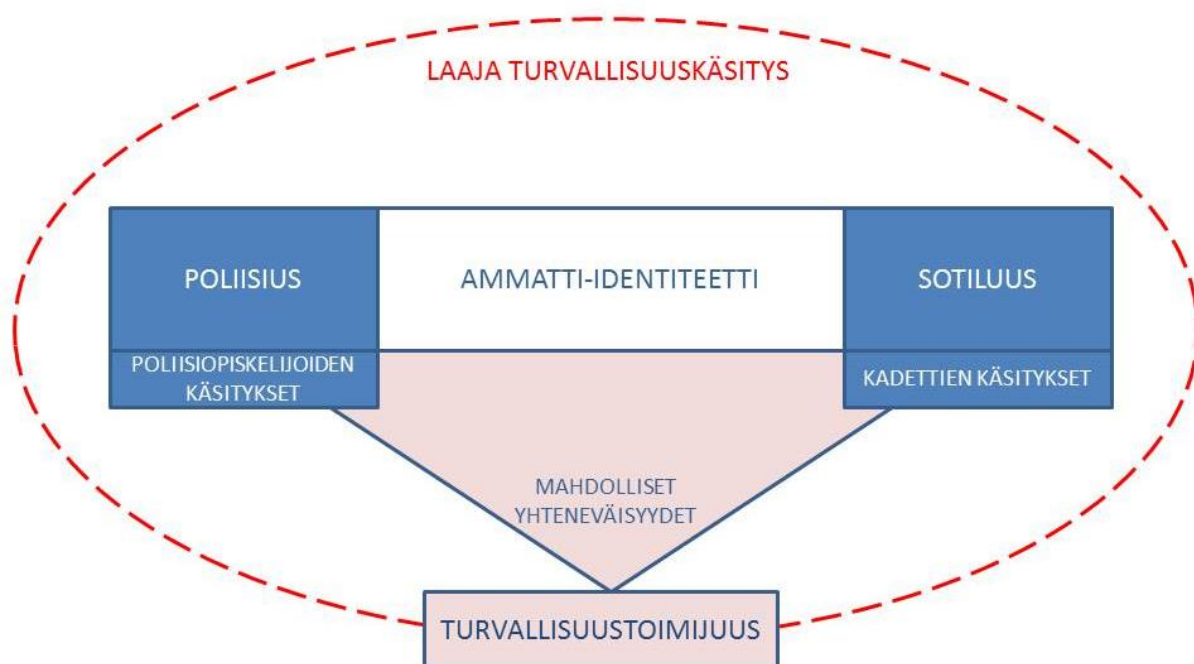
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

2.1 Tutkimusasetelma ja rajaukset

Tässä tutkimuksessa selvitetään millainen käsitys kadeteilla ja poliisiopiskelijoilla on omasta itsestään ammattikuntansa edustajina eli ammatti-identiteetistään. Mielenkiinnon kohteina ovat ammatinvalintaan liittyvät seikat ja tulevaa ammattia koskevat ennakkokäsitykset ja erityisesti niissä koulutuksen aikana tapahtuneet muutokset sekä oman tulevan profession merkitys osana yksilön minäkuva. Tavoitteenani on selvittää onko kadettien ja poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteeteissä, sotiluudessa ja poliisiudessa, senkaltaisia yhtäläisyyksiä, joita voitaisiin identiteetin kontekstissa kutsua turvallisuustoimijuudeksi ja toisaalta millaisia ovat turvallisuustoimijoille ominaiset ammatti-identiteettiin liittyvät piirteet.

Oma mielenkiintoni identiteettitutkimusta kohtaan heräsi havaitessani muutoksia omissa käsityksissäni ammatistani ja itsestäni ammattikuntani edustajana. Oma käsitykseni sotiluudesta on ollut varsin erilainen ollessani varusmies, kadetti ja opetusupseeri. Olen kuitenkin kaikissa näissä elämänvaiheissa ollut ainakin väljästi määriteltävissä sotilaaksi. Oman tulkintani mukaan tämä johtuu suurilta osin siitä toimintaympäristöstä ja sosiaalisesta piiristä, jossa olen kulloinkin toiminut. Kuvaani siitä, mitä sotilaana oleminen on ja mitä se tarkoittaa, on vaikuttettu koulutuksen ja kasvatuksen kautta, sekä myös epäsuorasti muun sosiaalisen kanssakäymisen ja ylipäättään tietyssä jaetussa todellisuudessa olemisen kautta.

Näen ammatti-identiteetin pitkäaikaiseksi, koko elämän tai vähintäänkin ammatillisen uran kestäväksi prosessiksi, jonka aikana yksilö asemoi itseään jatkuvasti sekä tietoisesti että tiedostamattaan osaksi omaa ammattikuntaansa ja toisaalta omaksuu ja on omaksumatta ammatillisia piirteitä osaksi omaa henkilökohtaista identiteettiään. Koen kadettien ja poliisiopiskelijoiden olevan erityisen mielenkiintoisessa vaiheessa ammatti-identiteettitutkimuksen osalta, sillä opiskeluaikanaan he ovat eittämättä suurimman systemaattisen ja yhtäjaksoisen omaan ammattinsa valmistavan koulutuksen ja kasvatuksen vaikutuksen alaisia. Kyseessä on ajanjakso, jolloin ennakkokäsityksistä tulee käsityksiä ja yksilö rupeaa muodostamaan itse omaa kuvaansa ammatistaan ja itsestään sen edustajana omien kokemustensa kautta. Koen koulutuksen aikana muodostuneen ammatti-identiteetin varsin tärkeäksi osaksi yksilön pitkäaikaista identiteetin rakentumisprosessia, sillä sen turvin yksilö lähtee vastavalmistuneena upseerina tai poliisina työelämään ja osaksi työyhteisöään.

Kuvio 1. Tutkimusasetelma

Tämän luvun seuraavissa alaluvuissa perustelen tutkimuksen tarpeellisuuden ja esittelen tutkimuskysymykset. Luvussa 3 pyrin määrittelemään tutkimukseni kannalta keskeiset käsitteet ja avaamaan käyttämäni teoreettista viitekehystä hyödyntäen aiempaa aihepiiriin liittyvää tutkimusta. Kyetäkseni käsittelemään turvallisuustoimijuutta on turvallisuus terminä kyettävä määrittelemään ja myös rajaamaan perustellusti ne toimijat, joita tässä tutkimuksessa nimenomaisesti käsitellään. Terminologisesti tutkimukseni keskiössä olevat käsitteet pyritään määrittelemään monipuolisesti hyödyntäen sotilaspedagogiikan kanssa samaa kieltä puhuvia ihmistieteitä, kuten esimerkiksi kasvatustieteitä ja sosiaalipsykologiaa, käsitteiden laaja-tulkintaisen skaalan kattamiseksi.

Käytän työssäni viitekehystenä laajaa turvallisuuskäsitystä, jonka avulla asemin sotilaat ja poliisit turvallisuustoimijoina osaksi yhteiskuntaa ja laajempaa turvallisuuden kenttää. Pyrin myös käsittelemään tutkimiani ilmiöitä tällä hetkellä valtion virallisissa julkaisuissa käytetyksi mainitun turvallisuuskäsityksen kautta. Näin on tarkoitus tuoda esille ne lähtökohdat, joiden mukaan turvallisuustoimijoita ohjaavat valtiolliset instanssit määrittelevät ja osiltaan roolittavat toimijansa. Tämän lisäksi käytän turvallisuuden määrittelemiseksi apuna inhimillisen turvallisuuden käsitettä, jonka avulla pyrin edelleen syventämään lukijan käsitystä turvallisuudesta terminä, ilmiönä, kokemuksena ja toiminnan kohteena.

Identiteetin ja ammatti-identiteetin määrittelyyn olen käyttänyt psykologisessa, sosiaali-psykologisessa ja kasvatustieteellisessä tutkimuksessa käytettyjä määritelmiä, joiden koen olevan sotilaspedagogiseen tutkimukseen lähtökohdiltaan sopivia. Kuten monet muutkin identiteettiä tutkineet tutkijat, sain varsin aikaisessa vaiheessa omaa tutkimusprosessiani huomata kyseisen käsitteen määrittelyjen moninaisuuden ja vivahde-erot eri tieteenalojen välillä. Omassa tulkinnessani olen pyrkinyt pitäytymään sotilaspedagogiselle tutkimukselle läheisten tieteenalojen tulkinnoissa ja avaaman termiä paitsi riittävän kattavasti myös siten, että se on lukijan ymmärrettävissä.

Sotiluuden ja poliisiuden määrittelemiseksi avaan luvuissa 3.3 ja 3.4 kyseisten turvallisuus-toimijoiden ammatti-identiteettiin liittyvää tutkimusta ja keskeisiä teorioita. Tutkimukseni keskiössä ovat kadetit ja poliisiopiskelijat, eli ihmiset, jotka ovat valinneet professiokseen turvallisuustoimijana toimimisen. Pyrin antamaan kuvan siitä ihmiskäsityksestä, jonka perusteella omaa tutkimustani toteutan ja toisaalta kartoittamaan muitakin, aiemmissa tutkimuksissa esiintyneitä, tulokulmia aiheeseen.

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja siinä käytetään fenomenografista tutkimusotetta. Tutkimuksen aineisto on kerätty avoimella kyselylomakkeella ja analysoitu fenomenografisella analyysillä. Luvussa 4 perustelen tieteenfilosofiset, metodologiset ja menetelmälliset valintani tutkimuksen toteuttamiseksi. Olen pyrkinyt raportoinnin avoimuuteen ja seikka-peräisyyteen paitsi tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi myös auttaakseni lukijaa hahmottamaan valintojeni taustavaikuttimet ja aiheen sekä tutkittavien ilmiöiden ja käytettyjen menetelmien välisen suhteen.

Luvussa 5 esittelen tutkimukseni tulokset raportoimalla molempien vastaajaryhmien käsityksistä muodostetut ammatti-identiteetikategoriat ja edelleen yhdistämällä niitä ylätason kategorioiksi. Pohdin myös sekä kadettien että poliisiopiskelijoiden ammattiaan koskevien käsitysten muutosta koulutuksen aikana ja siihen vaikuttaneita seikkoja. Rakenteellisen selkeyden saavuttamiseksi kukin kategoria on esitelty omana alalukunaan.

Luku 6 keskittyy tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Pohdin menetelmäkirjallisuuteen sitoen tutkimuksen johtopäätösten validiteettia, aitoutta ja relevanssia. Palaan tässä luvussa edelleen luvun 4 menetelmävalintojen pariin tarkastelemalla niitä edellä mainitusta näkökulmasta. Eräänlaiseksi jatkumoksi tälle, pohdin luvun 7 diskussio-osuudessa tutkimukseni

johtopäätösten käytettävyyttä luvun 2.2 tarvearviointiin sitoen sekä mahdollisia jatko-tutkimussuuntia ja tutkimuksen sotilaspedagogista merkittävyyttä.

2.2 Tutkimuksen tarpeellisuus

Puolustusvoimien muutos tai muuttumattomuus liittyy väistämättä sotiluuden ja sotilaiden identiteetin muutokseen. Toisaalta sotiluuden, kuten toimijuudenkin, muutos asemoituu yhteiskunnallisiin merkitysyhteyksiinsä vaikka emme sitä sotilaina aina välttämättä toivoisikaan. (Mäkinen 2011, 79.)

Muutos ympäröivässä maailmassa ja turvallisuuskäsityksen laajeneminen ovat muokanneet tapaa, jolla turvallisuus yhteiskunnassamme määritellään. Monipuolistuneet uhkakuvat haastavat turvallisuustoimijat varautumaan entistä laajempaan konfliktien ja uhkien kenttään ja luosoranaisen vaateen yhteistyön kehittämiseksi ja syventämiseksi. Mäkinen (2012, 49) toteaa artikkelissaan olevan ensiarvoisen tärkeää sekä puolustusvoimille itselleen että myös yhteiskunnallisesti, että puolustusvoimat ei jättäydy yksinomaan turvallisuuden ulkokehälle ulkoisen turvallisuuden toimijaksi, vaan on aktiivinen osa laajaa turvallisuutta.

Sotilaspedagogisesta näkökulmasta globaalin ja yhteiskunnallisen muutoksen vaikutukset tapoihin hahmottaa sotiluutta luovat haasteen eritoten sille koulutuksella ja kasvatukselle, mitä puolustusvoimien piirissä annetaan. Sotilaana kasvamisen ja yksilön identiteettityön edesauttaminen korostuu ja sen voidaan katsoa laajassa mittakaavassa olevan yksi tärkeimmistä sotilaskoulutuksen kasvatuksellisista päämääristä. (Mäkinen 2011, 84–85.)

Pyrin tällä tutkimuksella kuvaamaan määräaikaan nuoremman upseerin virkaan valmistuvien kadettien käsityksiä ammatti-identiteetistään ja vertaamaan niitä poliisin tehtäviin valmistuvien poliisiopiskelijoiden käsityksiin. Ammatti-identiteettiin liittyvien käsitysten nykytilan selvittämisen uskon olevan avuksi koulutusta suunniteltaessa. Mikäli kasvattajan tärkein tehtävä on potentiaalisen persoonana kasvamisen tukeminen (Mäkinen 2011, 85), eli sotiluuden, poliisiuden tai yhteen kokoavasti turvallisuustoimijuuden kehittymisen edesauttaminen, vaatii se tulkintani mukaan onnistuakseen tiedon toimijoiden itsensä kuvaamista lähtökohdista. Ilman ammatti-identiteetin piirteiden kartoittamista on mahdotonta tietää, millaisissa henkilökohtaisissa ja sosiaalisissa prosesseissa kasvattajan tukea kaivataan ja millaisin keinoin identiteettityötä voidaan tosiasiallisesti edesauttaa.

Bolin (2008) on tutkinut väitöskirjassaan upseeriutta Ruotsin puolustusvoimissa. Tutkimuksessa selvitetään, miten muutos ympäröivässä yhteiskunnassa, puolustusvoimien muuttunut rooli turvallisuustoimijana ja uudet tehtävät vaikuttavat upseerin ammattiin. Tutkija mainitsee Ruotsin puolustusvoimien olevan kirjoitushetkellä merkittävästi erilaisessa yhteiskunnallisessa roolissa kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Siinä missä aiemmin tehtävänä oli valtion puolustaminen sotilaallisesti, nyt tehtävät määrittyvät kansainvälisen kriisinhallinnan ympärille ja niitä hoidetaan entistä huomattavasti vähemmillä joukoilla, heterogeenisemmilla puolustusvoimilla ja organisatorisesti vähemmän muusta yhteiskunnasta erottuen. (Bolin 2008, 5.)

Bolin (2008, 168, 135–136) tulkitsee haastatteluidensa perusteella ruotsalaisten upseerien ilmaisevan heikkoa ammatti-identiteettiä. Laajat muutokset puolustusvoimissa ja sen tehtävissä ovat vaikeuttaneet upseerien mahdollisuutta hahmottaa oma ammatillinen roolinsa, jota voidaan pitää ehtona ammatti-identiteetin kehittymiselle. Yhtenä esimerkkinä tästä on, että vaikka vastaajat mielellään samastuvat soturin (eng. *warrior*; ruots. *krigare*) rooliin, toteavat he työnsä kuitenkin sisältävän pitkälti virkamiesmäisiä (eng. *civil-servant*, ruots. *tjänsteman*) piirteitä.

Syiksi ammatti-identiteetin heikkenemiseen Bolin (2008, 180) mainitsee ammatillisen roolin laajentumisen ja tulkinnanvaraisuuden, yhteiskunnallisen roolin ja statuksen muuttumisen sekä puolustusvoimien uramallien byrokratisoitumisen. Ilman selkeää ammatillista roolia upseereiden voidaan katsoa etsivän muita kuin ammattiinsa liittyviä kriteerejä ammatti-identiteettinsä voimanlähteeksi. Toisaalta upseerit itse eivät kokeneet tätä ongelmaksi, vaan kykenivät tällöin myös sopeutumaan muutokseen. Tutkimuksessa todetaankin upseerin profession senhetkisen kehityksen ilmentäneen halua ammatillisuuden ja ammatti-identiteetin vahvistamiseen. Osoituksena tahdosta edellä mainittujen seikkojen voimaannuttamiseen tutkija mainitsee spesifin sotilaallisen osaamisen ja asiantuntijuuden korostamisen, aktiivisuuden sotilaallisissa operaatioissa ulkomailla, kehittyneemmän koulutuksen ja koko puolustusvoimia koskevan yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntymisen. Upseeriston yhtenäisyydellä ja koulutuksella on merkittävä rooli ammatti-identiteetin heikkenemisen pysäyttäjänä ja uudelleen rakentajina sekä merkittäviin muutoksiin sopeuttavina tekijöinä. (Bolin 2008, 164–169, 176, 180.)

Kuten johdantoluvussa mainitsin, muutokset yhteiskunnassa ja turvallisuusajattelussa vaikuttavat myös suomalaisiin turvallisuusalan professioihin. Kirjoitushetkellä sekä puolustusvoimat että poliisi sopeuttavat ja uudelleenjärjestävät toimintojaan. Puolustusvoimauudistus ja poliisin hallintorakenneuudistus vaikuttavat muun yhteiskunnallisen ja turvallisuutta koskevan muutoksen ohella näillä aloilla työskenteleviin henkilöihin. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2010) ja muissa virallisissa päätöksissä, joissa käsitellään valtiollista tapaa jäsentää ja hahmottaa turvallisuus, korostetaan monenkeskistä yhteistyötä. Anttonen (2013) pohtii artikkelissaan mahdollisuuksia poliisin ja puolustusvoimien yhteistyön syventämiseksi vastuksena paitsi yhteistyövaateelle myös kasvaville taloudellisille paineille, jotka vaikuttavat esimerkiksi puolustusvoimien kykyyn täyttää lakisääteiset tehtävänsä. Artikkelissa todetaan, että vaikka yhteistyölle löytyy lakisääteiset perusteet ja tarve, ei sen mahdollisuuksia ole juurikaan tutkittu. Merkittäväksi yhteistyökanavaksi ja yhteistyön syventäjäksi tekstissä esitetään osin yhteistä ja yhtenevää koulutusta. Tällöin koulutus olisi viranomaisyhteistyön lähtökohta ja edesauttaisi yhteistyön syventymistä jokapäiväiseksi toiminnaksi tehtävien täyttämisen varmistamiseksi. Siten olisi myös esimerkiksi mahdollista, että upseeri- ja poliisiprofessio ottaisivat tulevaisuudessa yhdessä vastuun laajemmasta turvallisuusalan asiantuntijuudesta, jotta katvealueita vastuunjaossa ei syntyisi. (Anttonen 2013, 27, 33–35, 40–41.)

Viimeaikaisten eurooppalaisessa turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten tulkitsemiselle korostavan turvallisuustoimijoiden ammatillisten lähtökohtien ja prosessien tutkimisen tärkeyttä. Venäjän toimet Ukrainassa ja terrori-iskut ympäri Eurooppaa ovat herättäneet keskustelua sekä meillä että muualla turvallisuuden, kansallisen ja monikansallisen maanpuolustuksen sekä asevoimien tilan merkityksestä. Siinä missä täysimittaisen sodan uhka Euroopan maaperällä saattoi vielä muutama vuosi sitten peittyä yleisessä keskustelussa muiden potentiaalisten uhkien alle, on se nyt palannut niiden rinnalle.

Synteesinä edellisestä todettakoon koulutuksella ja kasvatuksella olevan merkittävä rooli yksilön identiteettityön tukemisessa. Jotta muutoksen kourat eivät runtelisi turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteettiä liian voimakkaasti, on mielestäni tärkeä tutkia sen nykytilaa ja mahdollisia kehityssuuntia ja pyrkiä hyödyntämään nämä seikat myös koulutuksessa ja kasvatuksessa. Turvallisuustoimijuuden identiteettiulottuvuuden piirteiden selvittämisen uskon myös edesauttavan monenkeskisen yhteistyön suunnittelua ja lähtökohtien asettelua sekä toimijoiden itsensä asemoitumista omaan turvallisuuden segmenttiinsä osana laajaa kokonais-turvallisuutta.

2.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni päätutkimuskysymykseksi muodostui: Onko kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksissä omasta ammatti-identiteetistään sellaisia yhteneväisyyksiä, joita voitaisiin kutsua turvallisuustoimijoille ominaisiksi turvallisuustoimijuuden piirteiksi? Vastaan tutkimuskysymykseen selvittämällä millaiseksi tutkittavat hahmottavat oman roolinsa osana laajaa turvallisuuskäsitystä ja mitkä asiat he kokevat ammatissaan arvokkaiksi ja toisaalta mihin he ammattinsa kautta sitoutuvat.

Syventääkseni kuvaa kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksistä itsestään oman ammattikuntansa edustajina, ja toisaalta myös turvallisuustoimijuuden erityispiirteiden hahmottamiseksi selvitän lisäksi, millainen merkitys sotiluudella tai poliisiudella on suhteessa yksilön henkilökohtaiseen identiteettiin, sekä miten turvallisuustoimijaksi kouluttautuminen on vaikuttanut kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksiin omasta itsestään. Pohdin myös, millainen vaikutus vastaajien käsityksillä ammatti-identiteetistään on kokonaisturvallisuuteen.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Turvallisuudesta

Turvallisuustoimijoiden rooli yhteiskunnassa määrittyy ainakin osin sen mukaan miten turvallisuus käsitetään ja miten turvallisuusuhkat määritellään. Tällä roolilla ja asemalla yhteiskunnallisena toimijana on vaikutusta siihen, miten esimerkiksi viranomaisten tehtävät rajataan ja toisaalta miten turvallisuusaloilla toimivat toimijat määrittävät itsensä osana globaalia, kansallista ja ammatillista yhteisöä. Yleisenä käsitteenä turvallisuus voidaan määritellä esimerkiksi arvokkaisiin asioihin tai arvoihin kohdistuvien uhkien lieventämiseksi (Williams 2008, 5).

Perinteisessä turvallisuusajattelussa valtiolla on ollut keskeinen rooli turvallisuutta määriteltäessä, jolloin se on muotoutunut esimerkiksi sodan epätodennäköisyydeksi tai kansallisen puolustuksen kestävyyydeksi sotilaallisia uhkia korostaen (Collins 2007, 2–3). Erityisesti kylmän sodan jälkeen on kuitenkin ruvettu käsittelemään turvallisuutta laajemmin ja laajemman uhamäärittelyn kautta. Niin sanottuun Kööpenhaminan koulukuntaan kuuluva tutkija Barry Buzan nosti sotilaallisen turvallisuuden (eng. *military security*) rinnalle ympäristöturvallisuuden sekä taloudellisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen turvallisuuden. (Mutimer 2007, 60.)

Toinen Kööpenhaminan koulukunnan edustaja, Ole Wæver, täydensi Buzanin viiteen sektoriin jakamaa turvallisuuden käsitettä ajatuksella asioiden ja ilmiöiden turvallistamisesta. Hänen teoriaansa voidaan pitää yhtenä merkittävimpana uudistuksena turvallisuustutkimuksessa kylmän sodan jälkeen. Wæverin mukaan turvallisuuden piiriin kuuluvat ne asiat, jotka kulloinkin määritellään siihen kuuluvaksi. Uhka ei ole turvallisuusuhka itsessään, vaan ainoastaan siksi, että se on sellaiseksi määritelty eli turvallistettu. (Mutimer 2007, 60–61.)

Jarno Limnéll (2009) on tutkinut väitöskirjassaan Suomen uhkakuvapolitiikkaa 2000-luvun alussa. Hän mainitsee valtion uhkakuvapolitiikan syntyvän, tapahtuvan ja muokkaantuvan vuorovaikutuksessa valtion ulkoisten toimijoiden uhkakuvien kanssa, ei ainoastaan valtion sisäisenä poliittisena prosessina. Näin ollen valtio myös linkittyy ja identifioituu osaksi tietynlaista turvallisuus- ja uhkakuvapolitiikan kenttää. Valtion geopoliittinen sijainti, aiemmat poliittiset päätökset, kulttuuri ja asemoituminen muuhun kansainvälisen politiikan kenttään vaikuttavat siihen, mitkä tahot pystyvät ja pyrkivät vaikuttamaan uhkakuvien muodostamiseen.

Kaiken kaikkiaan uhkakuvapolitiikka on nimenomaan politiikkaa eikä uhka realisoidu päätöksentekoon ilman, että se sellaiseksi tunnistetaan (vrt. Mutimer 2007, 60–61). Uhkaa tulkitaan suhteessa vallitsevaan turvallisuuskäsitykseen, jossa määrittyvät ne arvot ja tekijät, jotka koetaan uhkasta johtuen vaarantuneeksi ja joihin pyritään erilaisilla toimilla vaikuttamaan. (Limnell 2009, 64–65, 79–96.)

Kööpenhaminan koulukunnan lanseeraama laaja turvallisuuskäsitys on saanut osakseen myös vasta-argumentteja. Huru (2004) esittelee artikkelissaan Bill McSweeneyn kritiikin Buzanin ja Wæverin ajatuksia kohtaan nimenomaan oman tutkimukseni kannalta merkittävän ilmiön eli identiteetin näkökulmasta. McSweeneyn (1999, 84–88) mukaan Kööpenhaminan koulukunnan esittämä yhteiskunnallinen identiteetti ja sen asettaminen turvallisuuden perimmäiseksi kohteeksi ei vastaa kollektiivisen identiteetin yhteiskunnallisen konstruktionismin sosiologista näkökulmaa, vaan pelkistää sen ulkoa annetuksi ja valmiiksi ilmiöksi. Valtio ja yhteiskunta koostuvat lukuisista yksilöistä, joiden omat identiteettiprojektit ja niiden yksilöllisesti ja sosiaalisesti rakentuvat osakokonaisuudet vaikuttavat yhteisöllisen identiteetin luonteeseen. Tällöin yhteiskunnallisen identiteetin asettaminen turvallisuuden subjektiksi vaatisi tietoutta lähes käsittämättömän laajasta ja monisyisestä ilmiöstä tai vastaavasti johtaisi sen karkeaan yleistämiseen. Kritiikistään huolimatta McSweeney pitää Buzanin ja Wæverin panosta turvallisuuden tutkimukseen merkittävänä. Kööpenhaminan koulukunnan rooli tutkimuksen ja turvallisuuspoliittisen keskustelun tienavaajina on kiistaton, vaikka identiteettitutkimuksen kannalta McSweeney hahmottaakin teoretisoinnissa perustavaa laatua olevia epäjohdonmukaisuuksia. (Huru 2004, 29–30, 33–40, 48–49). Oman tulkintani mukaan McSweeneyn kritiikki toimii Buzanin ja Wæverin teoriaa täydentävänä kokonaisuutena eikä poissulje laajaa turvallisuuskäsitystä turvallisuuden määritelmänä.

Luodessani tutkimukseni viitekehystä ja pohtiessani turvallisuustoimijoiden roolia osana yhteiskuntaa törmäsin varsin nopeasti turvallisuuden määrittelyn moninaisuuteen. Jotta tutkimusasetelmani, jossa verrataan kahden eri turvallisuustoimijan toimijoiden käsityksiä ammatti-identiteetistään, olisi mielekäs, tulisi taustalla vaikuttavan turvallisuuskäsityksen tukea näiden toimijoiden vertailukelpoisuutta ja osaltaan toimia myös perusteluna sille, miksi tutkimus on toteuttamisen arvoinen. Valtioneuvoston periaatepäätöksissä, kuten Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2010) ja Sisäisen turvallisuuden ohjelma (2012) sekä valtioneuvoston selonteossa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, mainitaan niiden perustuvan laajaan turvallisuuskäsitykseen, joka näin ollen virallisen statuksen saatuaan tuntui luonnolli-

selta valinnalta turvallisuuspolitiikan tarkastelun ja turvallisuustoimijoiden roolien määrittämisen lähtökohdaksi.

Siinä missä laaja turvallisuuskäsitys avaa tien turvallisuuspoliittisen päätöksenteon taustalla vaikuttavien uhkakuvien luomiseen ja turvallisuustoimijoiden roolien hahmottamiseen, inhimillinen turvallisuus toimii itse kantasanan ja ilmiön eli turvallisuuden määritelmänä. Inhimillisen turvallisuuden keskiössä on yksilö, ihminen, jonka kannalta turvallisuutta arvioidaan (Mutanen 2010, 22–23). Inhimillinen turvallisuus antaa käsitteenä mahdollisuuden pohtia turvallisuutta yksilön kokemuksen kautta, mutta toisaalta myös mahdollistaa turvallisuustoimijoiden roolien syvemmän tarkastelun kokemuksen ulkopuolisen objektiivisen turvallisuuden kautta.

Kuten johdannossa mainitsin kylmän sodan jälkeen globaalissa ja kansallisessa turvallisuusympäristössä on tapahtunut monenlaisia muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi turvallisuuden määritelmään ja siihen, mitkä asiat katsotaan tosiasiallisiksi uhkiksi. Aseellisten konfliktien ja sotilaallisten uhkien realisoitumisen todennäköisyyksien pieneneminen johtaa muista ongelmista johdettujen uusien uhkien turvallistamiseen. Raitasalo ja Sipilä (2007, 1–2) toteavat tämän mukailevan laajempaa turvallisuuteen liittyvää kansainvälistä trendiä, jossa monet yhteiskunnalliset haasteet pyritään asettamaan turvallisuuskeskustelun keskiöön. Tämä voidaan katsoa ongelmalliseksi turvallisuuspolitiikan käytännön toteutuksen ja kohdentamisen kannalta, koska monet ongelmat ovat laajuudessaan sellaisia, joihin varautuminen turvallisuuspolitiikan keinoin on hankalaa. Erityisen ongelmalliseksi tutkijat toteavat tilanteen, jossa uudeksi uhkaksi turvallistettu poliittinen haaste edelleen militarisoidaan tai sotilaallinen voimankäyttö katsotaan ensisijaiseksi ratkaisuksi. Turvallistaminen ilmiönä herättääkin esiin useita luonteeltaan poliittisia kysymyksiä turvallistamisen vastuista ja seurausten ennustamattomuuden vaikeudesta (Mutimer 2007, 61).

Perinteisen, valtiokeskeisen ja erityisesti sotilaalliseen turvallisuuteen keskittyvän turvallisuuskäsityksen toimivuutta tämän päivän turvallisuutta ja turvallisuustilannetta käsitellessä haastavat erilaisten uhkien moninaisuus ja laajalti turvallistetut ilmiöt. Yleistäen asevoimien tehtävä on edelleen osaltaan turvata valtion koskemattomuus, mutta rinnalle on noussut ja nousemassa muunkinlaisia tehtäviä. Henk (2007, 211–213) käyttää esimerkkinä Yhdysvaltojen asevoimia, joiden hän katsoo toimillaan ottaneen monia muitakin rooleja kuin tappavaa voimaa käyttävän sotilasmahdin roolin ja toimivan esimerkiksi kansallisen ja kansain-

välisen infrastruktuurin rakentajana sekä paikallisten yhteisöjen jälleenrakentajana tai jälleenrakentamisen mahdollistajana. Turvallisuuden ja myös sotilaallisen turvallisuuden määritelmät kaivannevat näin ollen uudistamista koko tehtäväkentän ja turvallisuustoimijoiden roolien hahmottamiseksi, unohtamatta kuitenkin sotilaallisen maanpuolustuksen merkitystä muuttuvien uhkakuvien maailmassa.

Yksi nykyisin varsin laajassa käytössä oleva turvallisuuden määritelmä on inhimillinen turvallisuus. Alun perin YK:n lanseeraaman käsitteen perusajatuksena on yksittäisen ihmisyksilön turvallisuus. Turvallisuuden voidaan katsoa olevan yksilön omaan kokemukseen perustuvaa subjektiivista turvallisuutta ja toisaalta yksilöstä riippumatonta objektiivista turvallisuutta. Vaikka monet valtiot ja yhteisöt ovat ottaneet inhimillisen turvallisuuden yhdeksi oman turvallisuuspolitiikan ja turvallisuuskeskustelun lähtökohdaksi, on se silti laaja ja osiltaan varsin hankalasti määriteltävissä oleva käsite. Käsitteen käyttöönoton tarkoituksena oli laajentaa turvallisuuden käsitettä siten, että uhkamääritelmien keskiöön otetaan ihminen valtion sijaan. Näin ollen olisi mahdollista hahmottaa valtiollisten uhkien rinnalle moninaisia nimenomaan yksilöä ja hänen turvallisuuttaan uhkaavia tekijöitä, kuten tarttuvat taudit tai sosiaalinen ja taloudellinen ahdinko. (Hampson 2008, 229–230; Henk 2007, 214–219; Mutanen 2010, 22–23.)

Inhimillisen turvallisuuden käsite pohjautuu ajatukselle siitä, että ihminen tarvitsee turvallisen ympäristön mielekkään elämän takaamiseksi. Ihminen on inhimillinen ja haavoittuva ja täten ainakin osin riippuvainen turvallisuutta lisäävistä tekijöistä. Turvallisuuden tunne ei tässä kontekstissa ole täysin ongelmaton. Objektiivisesti turvallisessa ympäristössä yksilö saattaa edelleen kokea olonsa eri tekijöistä johtuen subjektiivisesti turvattomaksi ja toisaalta turvatomassa ympäristössä turvalliseksi. (Mutanen 2010, 22–23.)

Inhimillisen turvallisuuden määrittelemiseksi voidaan hahmottaa kolme päätulkintaa, joiden mukaan erilaiset tahot käsitettä lähestyvät. Ensimmäisessä tulkinnassa korostuvat lakiin nojaavat yksilön perusoikeudet, kuten oikeus elämään, vapauteen ja onnellisuuden tavoitteluun. Kansainvälisen yhteisön ja eri toimijoiden rooliksi tässä tulkinnassa katsotaan edellä mainittujen oikeuksien toteutumisen edesauttaminen ja niiden turvaaminen. Toinen tulkinta korostaa termin humanitääristä aspektia. Inhimillisen turvallisuuden katsotaan olevan ennen kaikkea pyrkimys, muun muassa kansainvälisen lainsäädännön kautta, estää esimerkiksi joukko- tai kansanmurhien syntyminen ja vaikuttaa niistä annettaviin rangaistuksiin, ottaa syvemmin kan-

taa sotarikoksiin ja vähentää maailmanlaajuisesti sellaisten aseiden käyttöä, joista on eritoten vaaraa myös sivullisille. (Hampson 2008, 230–231.)

Kolmas kahdesta edellisestä poikkeava ja tulkinnaltaan tietyin osin jopa laajaa turvallisuuskäsitystä lähestyvä tulkinta on, että inhimillisen turvallisuuden piiriin pitäisi sisällyttää laaja kirjo erilaisia potentiaalisia ja todellisia eri yksilöitä koskevia uhkia, kuten esimerkiksi talousteen, ympäristöön ja ilmastoon liittyvät uhat. Tässä kahta edellä mainittua tulkintaa huomattavasti laajemmassa tulkinnassa keskitytään paitsi aseellisten konfliktien ja niiden seurannaisvaikutusten myös muiden globaalien uhkien rooliin osana yksilön turvallisuutta. Laajempi tulkinta on myös kerännyt muita enemmän vastustusta esimerkiksi priorisoinnin puutteeseen, tulkinnan epämääräisyyteen ja ilmiöiden todellisen syyn, seurausten ja luonteen hankalaan hahmottamiseen vedoten. (Hampson 2008, 231.)

Vaikka inhimillisen turvallisuuden keskiössä onkin yksilö, ei se poista turvallisuustoimijoiden tai esimerkiksi valtiollisten instanssien vastuuta turvallisuutta lisäävinä tai sitä edesauttavina tekijöinä. Erityisesti subjektiivisen ja objektiivisen turvallisuudentunteen vaikeasti hahmotettavasta rajapinnasta johtuen niiden toimijoiden, joiden tehtävä on esimerkiksi turvallisen elinympäristön luominen yleistä järjestystä ja turvallisuutta ylläpitämällä tai alueellisen koskemattomuuden takaaminen objektiivisen turvallisuuden takaamiseksi, roolit korostuvat. Vaikka turvallisuus hahmotettaisiinkin inhimillisen turvallisuuden nimissä yksilön kokemukseksi, toimii yksilö kuitenkin aina osana yhteisöä, jolla on omat vastuunsa ja velvollisuutensa suhteessa mielekkään elinympäristön luomiseen ja ylipäätään osansa turvallisuuden tunteen muodostumisessa. (Mutanen 2010, 22–26.)

Mutanen (2010, 27–28) toteaa artikkelissaan turvallisuustoiminnan olevan aina yhteisöllistä. Yhteisö luo objektiivista turvallisuutta muun muassa turvallisuustoimijoiden roolijaolla ja vastuilla, jotka saattavat vaikuttaa myös yksilön subjektiiviseen turvallisuuden tunteeseen. Toisaalta yhteisö saattaa myös synnyttää yksilöissä pelkoa esimerkiksi erilaisia uhkakuvia korostamalla. Yhteisön toimet ovat täten yhteydessä yksilön turvallisuuden kokemukseen, eikä turvallisuutta voida rakentaa ainoastaan subjektiivisen tai objektiivisen turvallisuuden varaan.

Kuvio 2. Uhkien jakautuminen (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, 15.)

Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (2012, 14) laaja turvallisuuskäsitys määritellään selontekoa ohjaavien uhkakuvien kautta. Perinteisen sotilaallisen uhkakuvan rinnalle nostetaan useita erilaisia valtiota ja sen kansalaisia koskevia ilmiöitä ja haasteita, kuten ympäristöuhkat, rikollisuus, väestön kasvu, terrorismi ja kyberuhkat. Uusiin, globaaleihin ja syntyhistorialtaan monimutkaisempiin uhkiin vastatakseen valtion on kyettävä irtautumaan tarkkarajaisista turvallisuuden segmenteistä ja entisestään korostettava monenkeskistä yhteistyötä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajat hämärtyvät, eikä niiden keinotekoiselle erottelulle ole tarvetta. Edellä olevan ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2010, 15) esitetyn uhkajakaumamallin (Kuvio 2) mukaisesti erilaiset uhkat ylittävät näitä heikosti hahmotettavia rajoja kaikilla tasoilla. (Turvallinen Suomi 2013, 8–18.) Omasta mielestäni kuvioon olisi lisättävissä vielä suorat yhteydet esimerkiksi globaalilta tasolta yksilöön laajan turvallisuuskäsityksen uhkamallin ymmärtämiseksi.

Tässä tutkimuksessa laaja turvallisuuskäsitys toimii viitekehyksenä niille turvallisuuspoliittisille päätöksille, jotka ovat johtaneet nykyisiin turvallisuustoimijoiden vastuu- ja roolijakoihin ja toisaalta muun muassa Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2010) kautta antavat toimijoille jopa suoranaisen vaateen yhteistoiminnasta uusien ja moninaisten uhkien torjumiseksi tai niihin vastaamiseksi. Inhimillinen turvallisuus turvallisuuden määritelmänä edelleen korostaa uhkien moninaisuutta ja monitasoisia ulottuvuuksia suhteessa yksilön turvallisuuden tunteeseen ja turvallisuustoimijoiden roolia (objektiivisen) turvallisuuden luojina ja sisäisen (subjektiivisen) turvallisuuden tunteen kehittymisen edesauttajina. Molemmista termeistä

korostuu laaja kirjo uhkia, joihin turvallisuustoimijat joutuvat ottamaan kantaa. Tutkimani turvallisuustoimijat ovat omista varsin selkeärajaistista turvallisuusalan segmenteistään huolimatta tämän viitekehyksen kautta asetettavissa rinnan heidän ammatti-identiteettiensä vertailemiseksi ja niissä esiintyvien yhteneväisyyksien eli turvallisuustoimijuuden piirteiden löytämiseksi.

3.2 Identiteetti ja ammatti-identiteetti

Pohtiessaan vastausta kysymykseen ”kuka minä olen?” ihminen on identiteettinsä määrittelyn äärellä. Identiteetti voidaan katsoa eräänlaiseksi oppimisprosessiksi. Käsitys omasta itsestä muodostuu sisäisissä prosesseissa, joissa yksilö suhteuttaa itseään ulkopuoliseen maailman, kulttuuriin ja sosiaalisen ympäristöön. Vuorovaikutus ympäröivän todellisuuden kanssa vaikuttaa siihen, millaiseksi ihmiseksi kukin yksilö itsensä mieltää ja millaiset mahdollisuudet hän kokee itsellään olevan. Niitä henkilökohtaisia ja sosiaalisia ominaisuuksia, jotka sisältyvät yksilön käsitykseen omasta itsestään ja ovat muodostuneet vuorovaikutuksessa ja samastumisessa eri yksilöiden ja ryhmien kanssa, voidaan pitää identiteettinä. (Burr 2004, 94; Helkama, Myllyniemi & Liebkind 2001, 366, 383; Vanttaja & Järvinen 2006, 34.)

Sosiaalipsykologiassa identiteetti jaetaan usein henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Henkilökohtaisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön ainutlaatuisuuteen ja muista erottautumiseen liittyviä ominaisuuksia. Yhdessä tietyn ryhmän jäsenten kanssa jaetut ominaisuudet muodostavat puolestaan sosiaalisen identiteetin (Helkama ym. 2001, 366). Tajfelin (ks. Burr 2004, 93–94; Deschamps & Devos 1998, 4–8.) mukaan sosiaalinen identiteetti muodostuu kategorisoimisen, identiteetin ja vertailemisen prosesseissa. Kategorisoimisen katsotaan tämän teorian mukaan olevan kiinteä osa ihmisluontoa. Ympäröivä maailma sosiaalisine ulottuvuuksineen on luonnollista jaotella kategorioiksi, joihin kuuluvuutta ihminen tarkastelee ikään kuin automaattitasolla ja tiedostamattaan. Kategoriat ja esimerkiksi kategoriset vastakohtaparit eivät ole pelkästään sisäsyntyisiä, vaan niiden muodostumiseen vaikuttaa kulttuuri ja muu sosiaalinen maailma.

Tajfel (ks. Burr 2004, 94; Deschamps & Devos 1998, 5–6) määrittelee yksilön identiteetin muodostuvan kokonaisuudessaan sosiaalisen todellisuuden ja kategorisoinnin kautta. Hänen mukaansa identiteetti on kategorioihin kuulumisen kokemusten summa, jossa yksilö määrittelee itsensä erilaisten ryhmien jäsenyyksien kautta. Tilanne ja sosiaalinen ympäristö määrittä-

vät millaiset roolit tai kategorioiden jäsenyydet ovat kulloinkin käytössä. Tajfel (ks. Burr 2004, 95–96) toteaa eri ryhmäjäsenyyksien vertailun olevan myös merkittävä sosiaalisen identiteetin muodostamisen prosessi. Ehyen itsetunnon kannalta on tärkeää kokea yhteenkuuluvuutta sosiaalisten ryhmien kanssa. Osin tästä johtuen valitsemme juuri tietyt kategoriat, joiden mukaan muodostamme myös sosiaalista identiteettiämme. Arvolatausta ryhmään kuulumiselle ei kuitenkaan anna kategoria itsessään, vaan pikemminkin ryhmien välinen vertailu, joka paitsi vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässä myös identiteettiämme.

Ihmisen käsitys omasta itsestään on henkilökohtainen ja tilannesidonnainen. Se, mihin ryhmään tai kategoriaan yksilö kokee kulloinkin kuuluvansa ja minkälaisen ryhmäjäsenyyden tämä kokee merkitykselliseksi tai vastaavasti turhaksi, vaihtelee sosiaalisen piirin ja toimintaympäristön mukaan. Mikäli henkilökohtainen ja sosiaalinen identiteetti asetettaisiin merkittävyytensä perusteella saman janan ääripäihin, voitaisiin ajatella käyttäytymistä ohjaavan identiteettityypin vaihtelevan skaalan eri kohdissa tilannesidonnaisesti. (Burr 2004, 94–95; Helkama ym. 2001, 366.)

Ajatus janamaisesta jatkumosta polariteetteineen on kohdannut myös vastustusta. Ongelmalliseksi on nähty sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin keinotekoinen vastakkainasettelu ja erottaminen toisistaan. Sosiaalipsykologisten tutkimusten mukaan identiteettityypit saattavat näyttäytyä samanlaisina vastakohtaisuuden sijaan. Sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin välillä on havaittavissa keskinäisriippuvuutta ja keskinäistä vaihtelua, jotka eivät tue kaksinapaisuuteen perustuvaa käsitystä. (Serino 1998, 28–30.) Nyttemmin identiteetin ja sosiaalisen identiteetin määritelmät ja tutkimus ovat lähentyneet ja identiteettityyppien välinen vaihtelu nähdään lähinnä ajalliseksi (Helkama ym. 2001, 366).

Etäpelto (2007, 90–91) määrittelee työidentiteetin olevan laaja ja monitasoinen käsite, jolla kuvataan yksilön ja työn välistä suhdetta. Yksilön itsensä jatkuvasti rakentamat ja muokkaamat käsitykset omasta työstään, sen asemasta omassa elämässä ja siihen liittyvät arvositoumukset suhteutuvat laajempaan ammattikunnan käytäntöön. Työidentiteetin voidaan katsoa rakentuvan työhön liittyvien ennakko-oletusten, kokemusten ja tulevaisuuden odotusten perusteella.

Vähäsantanen (2007, 157, 160, 168) viittaa useisiin aihepiiriä käsitelleisiin teoksiin todettuaan ammatti-identiteetin olevan yksilön käsitys itsestään ammattikuntansa edustajana. Olen-

naudessa roolissa ovat ammattiin liittyvät arvot, eettiset osatekijät ja ammatilliset tavoitteet, joita yksilö ilmentää omassa työssään. Ammatti-identiteetti rakentuu sosiaalisen ja persoonallisen suhteesta, jossa yksilön oma elämänhistoria henkilökohtaisine näkemyksineen ja uskomuksineen liittyy yhteen sosiokulttuuristen olosuhteiden sekä yhteisön arvojen ja normien kanssa. Yksilö suhteuttaa organisaation identiteettimalleja osaksi omaa ammattia koskevaa uskomusjärjestelmäänsä. Ammatti-identiteetti voidaan käsittää sisällöltään pirstaloituneeksi, jolloin identiteetin eri osat ja piirteet vaihtelevat tilanteen mukaan. Yksilö itse pyrkii kuitenkin säilyttämään identiteetistään eheän kuvan, vaikka ammatti-identiteetin sisällä vaikuttavat ali-identiteetit olisivatkin hyvin erilaisia ja osin jopa ristiriitaisia.

Sekä Etäpelto että Vähäsantanen ovat tutkineet opettajia ja heidän ammatti-identiteettinsä muodostumista. Identiteettiä ja sen myötä myös ammatti-identiteettiä on tutkittu monen tieteenalan taholla ja lähtökohdista. Painotukset ja tulkinnat riippuvat monelta osin siitä, onko kyseessä esimerkiksi kasvatustieteellinen, sosiaalipsykologinen, sosiologinen, antropologinen vai historiatieteellinen tutkimus (Etäpelto 2007, 96–97).

Myös ammatti-identiteetistä voidaan erottaa henkilökohtaisia ja sisäisiä sekä sosiaalisia ja ulkoisia piirteitä. Rätty (1982, 46) määrittelee ammatti-identiteetin niiksi ominaisuuksiksi, piirteiksi ja tunnuksiksi, jotka ilmentävät työntekijän samastumista ammattiin. Ammatti-identiteetin muodostumisen kannalta on tärkeää, että ammatti on tunnistettu ja tunnustettu osa yhteiskuntaa ja erotettavissa muista ammateista. Ulkoisia tunnuksia ja ammatillisia erityispiirteitä voivat olla esimerkiksi ammattiin liittyvä välineistö, määrätynlainen pukeutuminen sekä ammatti- ja tehtävänimikkeet ja -nimet. Yhtäläillä on tärkeää, että yksilö kykenee itse henkilökohtaisesti samastumaan ammattiinsa ja sen tunnusmerkkeihin. Sisäisiä tunnusmerkkejä ovat muun muassa ammattietiikka, periaatteet ja arvot, joihin on sitouduttu sekä esimerkiksi sisäistetyt käyttäytymistavat ja -säännöt. (Rätty 1982, 46, 48–49.)

Filander (2006, 51–53) kirjoittaa artikkelissaan ammatti-identiteettien olevan katoamassa. Jälkiteollisessa tietoyhteiskunnassa perinteisten ammattien ja ammattikuntien merkitys on vähentynyt. Ammatillisessa koulutuksessa ja kasvatuksessa sekä työelämässä korostetaan eniten enemmän joustavuutta, muutokseen sopeutumiskykyä ja kykyä ammatillisten rajojen ylittämiseen. Ammatti-ihmiseksi identifioitumisen sijaan samastumista ja identiteetin muodostusta tapahtuu suhteessa organisaatioon ja työpaikkaan, ei niinkään ammattiin itseensä.

Teollisuusyhteiskunnassa ammateilla oli jopa ihmisen arvoa määrittävä merkitys. Ammatillaiseksi identifioituminen saattoi olla yksilölle merkittävä ja laajalle ulottuva resurssi. Ammatillaisuus ja ammatillisuus näyttäytyivät esimerkiksi työorientaationa, jossa ylpeys omista tuloksista ja kunnia onnistumisista johtivat vahvaan kontrolliin suhteessa työhön ja sen sisällölliseen hallintaan. Työ pyrittiin tekemään mahdollisimman hyvin työn itsensä vuoksi, sillä sen koettiin vahvistavan samalla elämän hallintaa ja selkeyttävän yksilön käsitystä itsestään. (Filander 2006, 52.)

Nyky-yhteiskunnassa, jossa muutos on muodostunut entistä määräävämmäksi tekijäksi, perinteinen tiettyyn ammattikuntaan ja -kulttuurin kuuluminen ja kuuluvuuden tunne ammatti-identiteetin muodossa on korvautumassa pikemminkin työyhteisöön sitoutumisella, jossa määrittelemättömät ja tilannesidonnaiset tehtäväkuvat hämärtävät ammatin käsitettä. Kyky ylittää kuvainnolliset oman ammatin raja-aidat, moniosaaminen ja jatkuvaan muutokseen mukautuminen korostuvat. (Filander 2006, 52–52.)

Turvallisuusprofessioiden toimijoiden ammatilliset rajat näkyvät kuitenkin nykyäänkin monia muita ammattiryhmiä selkeämmin esimerkiksi ammattikuntaan liitettävien ja muista erottuvien tunnusmerkkien kautta (Räty 1982, 48–49). Ulkoisten tunnusten lisäksi poliisin, yksittäisen poliisimiehen, puolustusvoimien sekä sotilasvirassa palvelevan ammattisotilaan tehtävät, oikeudet ja velvollisuudet ovat lakiin kirjattuja. Tietyt yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeät valmiudet ja tehtävät on lakiperusteisesti säädetty rajatuille ammattikunnille, eikä edellä mainitun kaltaista raja-aitojen ylittämistä ole toimivallan rajaamisen ja kohdentamisen vuoksi mahdollista tehdä. Yhteiskunnallisesti on merkittävää huomata, että esimerkiksi asevoimien monopolisointi valtiollisena turvallisuusrakenteena on eräänlainen demokraattisen valtion tunnuspiirre ja ehto (Pulkka 2010a, 173). Yhteiskunnallinen muutos näkyy toki näilläkin aloilla ja esimerkiksi viranomaisten ja yleisemmin turvallisuusprofessioiden välinen yhteistyö ja yhteinen kokonaisturvallisuuden rakentaminen ovat entisestään korostuneet (Valtonen 2010, 14–17).

Ammatillisten opettajien ammatti-identiteettiä koskevassa tutkimuksessa Vähäsantanen (2007) toteaa liian radikaalien muutosten olevan haitallisia ammatti-identiteetin rakentumiselle. Kompleksisessa ja monitasoisessa prosessissa yksilö muokkaa käsitystä itsestään ammattikuntansa edustajana omaksumalla oman organisaationsa identiteettimalleja ja sosiaalisia odotuksia ja toisaalta muovaamalla omaa henkilökohtaista uskomusjärjestelmäänsä ja käsitystä

henkilökohtaisesta identiteetistään. Osavastuu identiteettityön tukemisesta on tällöin myös organisaatiolla. Mikäli työssä tapahtuva muutos johtaa liiallisiin ristiriitoihin työyhteisön asettamien ammatillisten odotusten ja työntekijän henkilökohtaisesti ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muodostuneen ammatti-identiteetin välillä, on vaarana työssä jaksamisen ja työhön sitoutumisen heikkeneminen. (Vähäsantanen 2007, 160, 174–175).

Vähäsantanen (2007, 163–167) toteaa jokaisen yksilön olevan aktiivinen toimija, joka osana omaa identiteettinsä rakentumista käy jatkuvaa vuorovaikutusta sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Tavat joilla kyseinen reflektio tapahtuu vaihtelevat persoonakohtaisesti. Toiset ovat muita enemmän riippuvaisia sosiaalisesta vahvistuksesta omille ammatillisuuteen liittyville käsityksillensä kuin toiset. Archerin (ks. Vähäsantanen 2007, 163–165) mukaan kommunikatiiviseen refleksiivisyyteen taipuvat yksilöt ratkaisevat ristiriitoja ja tekevät päätöksensä useimmiten sosiaalisen kanssakäymisen tuloksena. Autonomisesti refleksiiviset toimijat puolestaan haluavat säilyttää identiteettinsä rakentamisen ohjaket omilla käsissään eivätkä kaipaa muiden apua. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei sosiaalisella elämismailmalla olisi heidän toimintaansa vaikutusta. Autonomiata toteutetaan useimmiten sosiaalisen ympäristön asettamissa rajoissa ja sen arvot ja normit hyväksyen. Voimakkaimmin omaa tietään kulkevat metarefleksiiviset yksilöt, jotka pyrkivät tietoisesti löytämään omat toimintatapansa, jotka saattavat erota merkittävästikin yleisesti hyväksytyistä normeista.

Tässä tutkimuksessa ammatti-identiteetillä tarkoitetaan tutkittavien, eli kadettien ja poliisiopiskelijoiden, käsitystä itsestään oman ammattikuntansa edustajina. Sen katsotaan muodostuvan yksilöllisesti eräänlaisena oppimisprosessina elämänkokemusten, ammatinvalintaan liittyvien ennakkokäsitysten, koulutuksen, kasvatuksen, kulttuurin ja laajemmin sosiaalisen kanssakäymisen sekä työkokemuksen myötä osaksi henkilön minäkuvaa. Ammatti-identiteetti ilmenee tutkittavien käsityksissä sotiluudesta ja poliisiudesta merkitysulottuvuuksineen ja yhteiskunnallisine statuksineen. Sotiluuden ja poliisiuden käsitteitä käytetään identiteettitarkastelussa synonyymisesti ammatti-identiteetin kanssa. Tulkintaa voidaan pitää eräänlaisena koheesiona edellä esitetyistä sosiaalipsykologisista ja kasvatustieteellisistä identiteetin ja sosiaalisen identiteetin sekä työ- ja ammatti-identiteetin määritelmistä. Tarkastelussani hyväksyn yksilön minäkuvan ja henkilökohtaisen identiteetin vaikuttavuuden suhteessa ammatti-identiteetin muodostumiseen ja päinvastoin, enkä pyri niiden keinotekoiseen erotteluun.

3.3 Sotiluus

Termillä sotiluus voidaan kuvata paitsi sotilaan identiteettiä myös laajemmin tämän paikkaa yhteiskunnassa. Muuttuvassa ja uusien turvallisuusuuhkien maailmassa eettiset ja yksittäisen sotilaan minäkuvaan liittyvät seikat korostuvat entisestään. Sotiluus kattaa käsitteenä muun muassa sotilaan tehtävät, tarvittavat kyvyt, paikan yhteisössä, maailmankuvan, arvot ja moraalikäsitteenä osana identiteettiä. Yksinkertaistettuna sotiluus tarkoittaa sotilana olemista ihmisenä ja osana asevoimia. (Toiskallio 2004a, 108; 2004b, 12–13.)

Sotiluutta määriteltäessä on syytä kiinnittää huomiota myös termin kantasanaan sotilas. Laki puolustusvoimista (2007) mukaan ammattisotilaalla tarkoitetaan sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen sotilas-tehtävässä. Puolustusvoimien kantahenkilökunnan muodostavat ammattisotilaat ja kadetit (Yleinen palvelusohjesääntö 2009, 13). Maanpuolustuskorkeakoulu laitoksineen ja puolustus-haarakouluineen kouluttaa kaikki upseerit puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tehtäviin (Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta 2008). Tässä tutkimuksessa sotiluutta käsitellään nimen-omaan kantahenkilökuntaa ja ammattisotilaita koskien.

Mäkinen (2009c, 75) korostaa artikkelissaan sotilaspedagogisen tutkimuksen kohteena olevan sotilaan eroavan merkittävästi pelkkää taloudellista hyötyä toimillaan hakevasta palkka-sotilaasta. Vaikka näiden kahden välillä olisikin hahmotettavissa samankaltaisuuksia, perustavaa laatua olevan eron tekee toiminnan päämäärien tarkastelu. Sotilaan, niin kuin se tässä tutkimuksessa käsitetään, toiminnan tulee kestää eettis-moraalista tarkastelua, jossa toiminnan tavoitteet ovat kriittisen tarkastelun alla. Sotilaiden ja sotilaskoulutuksen pääasiallisiksi tavoitteiksi voidaan katsoa kriisien ennaltaehkäisy, ei niinkään sodan voittaminen, joka linkittää sotilaat osaksi muiden turvallisuustoimijoiden muodostamaa kokonaisuutta (Valtonen 2010, 25, 131–132, 152–153).

Sotilasprofessio muuttuu muun yhteiskunnan mukana. Kuten suomalaisilla työmarkkinoilla yleensä, voidaan sotilasprofessionkin katsoa olevan muuntumassa klassisesta professionaalisuudesta kohti uutta professionaalisuutta. Siinä missä muutospaineen alkulähteenä siviili-markkinoilla toimivat vaateet moniosaaajudesta, managerialismista ja yli päätään muutokseen mukautumisesta (Filander 2006, 52–53), sotilasprofessiota muokkaavana tekijänä voidaan pitää uhkakuvien muutosta. Asevoimien ja sotilasprofession olemassaoloa ei voida perustella

entisillä uhkilla, vaan yleinen ja parlamentaarinen hyväksyntä saavutetaan ajan hermoon osuvin perustein esimerkiksi käsiteltäessä turvallisuutta laajemmin. Sodankäynnin ja siihen varautumisen lisäksi laajenevassa turvallisuuskäsityksessä on kyse myös esimerkiksi poikkeusolojen hallitsemiseen, kriisinhallintaan ja terrorismin torjuntaan liittyvistä toimista kuitenkin päätehtävää unohtamatta. (Mäkinen 2009c, 76; Pulkka 2010a, 163; Puukka 2005, 97.)

Saarelainen (2010) käsittelee tutkielmassaan suomalaista sotilasidentiteettiä ja siinä tapahtuneita muutoksia poliittisen historian näkökulmasta. Tutkimuksessa verrataan sotilasidentiteetin rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten yleisempää kansallista identiteettiä ja poliittista ilmapiiriä ennen ja jälkeen talvi- ja jatkosodan. Saarelaisen havaintojen mukaan ennen sotia sekä kansallinen identiteetti että sotilasidentiteetti rakentuivat yhtäläiselle käsitykselle idän uhkasta. Saarelaisen käsittelemällä ajanjaksolla vuosina 1960–1965 poliittisessa ilmapiirissä korostui puolueettomuus, eikä itäisen naapurin käsittäminen viholliseksi enää sopinut tuolloiseen turvallisuuskäsitykseen. Identiteettiprojektit, kuten tutkija niitä kuvaa, olivat saaneet uuden lähtökohdan ja kannustimet. Isänmaallisuus ja maanpuolustushenki tuli rakentaa perustalle, joka oli kansallisen identiteetin tavoin Neuvostoliiton uhan sijasta ikään kuin poliittisen kiistelyn yläpuolella. Tutkijan käsittelemä ajanjakso ja havainnot turvallisuuskäsityksen sidonnaisuudesta poliittiseen keskusteluun osoittavat sotiluuden linkittyvän varsin voimakkaasti ympäröivän yhteiskunnan muutokseen, ajan henkeen, poliittiseen tilaan ja yleiseen mielipideilmastoon.

Sotiluutta ei voi erottaa ihmisyydestä, joten termin avaaminen ja problematisointi tarvitsee myös ihmiskuvallista määrittelyä. Se, millaiseksi käsitämme ihmisen osana maailmaa ja miten ihmisyyden eri tieteissä määritellään, vaikuttaa kaikkiin ihmistä koskeviin päätelmiimme. Mäkinen (2011, 84) korostaa artikkelissaan identiteettityön tärkeyttä ja sen kaikilla tasoilla tapahtuvaa linkittämistä ihmisenä olemiseen ja ympäröivään yhteiskuntaan. Uudet sotilaana olemiseen vaikuttavat uhkakuvat ja muutokset maailmassa antavat tarkoituksen sotilaana olemisen syvemmälle tarkastelulle. Sotilaspedagogiikassa ihmisenä oleminen, eli ihmiskuva, määritellään toimintakyvyn mallin kautta. Mallin tarkoituksena on säilyä toimivana myös tulevaisuudessa ja siksi sitä ei ole eritelty koskemaan ainoastaan tiettyä aikaa tai paikkaa eikä itsessään rajattu vain sotilaana olemisen erityispiirteille. (Toiskallio 2004a, 108–110.)

Yksinkertaistettuna toimintakyvyllä tarkoitetaan yksittäisen toimijan valmiuksia suorittaa käsi- ja jalalla oleva tehtävä tehokkaasti vallitsevassa toimintaympäristössä. Toimintaympäristön aset-

tamien haasteiden kasvaessa lisääntyvät myös vaatimukset toimintakyvylle. Käsitteellisesti toimintakyky voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja eettiseen toimintakyvyn osa-alueeseen. Vaikka jako osa-alueisiin mahdollistaakin yksilön valmiuksien konkreettisen tarkastelun, on huomattava, että eri osa-alueet ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa ja vaikuttavat toistensa sisällä. Toimintakyky on siis muutoin kuin käsitteellisesti holistinen eli osiinsa jakautumaton kokonaisuus. (Toiskallio 1998, 9–10; 2009, 49–51.)

Toimintakyky ei ole sisäsyntyistä eikä pelkästään yksilöllisesti muodostuvaa, vaan kokemukset, vallitseva kulttuuri ja jatkuva vuorovaikutus ympäröivän maailman kanssa muovaavat yksilön kykyä toimia kulloinkin vallitsevassa toimintaympäristössä. Sotilaspedagogiikan kannalta mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi toimintakyvyn tekee sen olennainen yhteys kasvatukseen ja taustalla olevaan ihmiskuvaan. Kasvatuksella on suuri vaikutus edellä mainittujen toimintakykyä muovaavien ja toisaalta myös toiminnassa ilmenevien osakokonaisuuksien muodostumisessa. Toimintakykyä voidaankin pitää sotilaspedagogisen tutkimuksen ja samalla koko tieteenalan yhtenä ydinkäsitteenä. (Toiskallio 2009, 50–51.)

Toimintakyvyn jakaminen sen osa-alueisiin fyysiseksi, psyykkiseksi, sosiaaliseksi ja eettiseksi toimintakyvyksi auttaa kouluttajaa sisällyttämään koulutukseen elementtejä, joiden avulla yksilöllistä kehittymistä voidaan tukea. Esimerkiksi ymmärrettäessä osa-alueiden välisiä riippuvuussuhteita ja vaikutusta toisiinsa kyetään koulutukseen tuomaan eräänlaisina piilovaikuttimina mukaan aspekteja, joita olisi muutoin vaikea kouluttaa tai ylipäätään huomioida sotilaskoulutuksessa. On kuitenkin syytä huomata, ettei kasvatuksella ja koulutuksella vaikuttavuudestaan huolimatta kyetä täysin muovaamaan kaikissa tilanteissa toiminnallaan toimintakykyisyyttä ilmentäviä sotilaita. Toimintakyvyn holistinen luonne ja ne lukuisat seikat, jotka ovat yksilön valmiuksia muokkaamassa pitävät sisällään niin ulkoisen vuorovaikutteisuuden yksilön ja ympäröivän todellisuuden välillä kuin sisäisen kokemusmaailmankin. (Toiskallio 2009, 61–62.) Toimintakyky voidaan nähdä eräänlaiseksi potentiaaliksi tai mahdollisuudeksi toimia yksilön henkisten, fyysisten ja arvomaailmallisten ominaisuuksiensa puitteissa hyvin. Tämän kaltaiseen hyvään toimintaan kasvamiseen ei riitä pelkästään ulkoa säädelty koulutus, vaikka kuinka hyvää olisikin, vaan se vaatii myös yksilöltä kokonaisvaltaista kasvuprosessia. (Mutanen & Värri 2013, 93–94.)

Toiskallio (2009, 62–63) mainitsee ihmisen ja tämän toiminnan tulkitsemisen ainoastaan kasvatuksen, koulutuksen ja muokkaamisen kohteeksi olevan jopa vaarallista. Tällöin toiminta-

kyvystä keinotekoisesti poistetaan sen eettinen ulottuvuus, jolloin käsitteen luonne muuttuu ja se nähdään ainoastaan tehtävän toteuttamisen vaatimina kykyinä. Tällaisen ajatusmaailman voidaan katsoa lähestyvän suorituskyvyn termiä, jonka keskeisen sisällön muodostavat tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat tiedot, taidot ja harjaantuneisuus ja joihin voidaan paneutua itsessään mahdollisista seurauksista tai oikeutuksesta välittämättä.

Tarkasteltaessa sotilaan oikeutusta suorittaa tälle käsketyt tappavaa voimaa edellyttävät tehtävät merkittävään asemaan nousee ajatus sotilaan roolista turvallisuustoimijana. Vallitsevan turvallisuuskäsityksen ja puolustusvoimien tehtävien perusteella sotilaat ovat osa laajempaa kokonaisturvallisuuden kenttää. Näin sotilaat linkittyvät osaksi muita viranomais- ja turvallisuustoimijoita, joiden rooleissa korostuu kokonaisturvallisuuden takaaminen ennen kaikkea kriisejä ennaltaehkäisevin keinoin. Kuten puolustusvoimien tehtävien kolmijakoisuudestakin on aistittavissa, sotilaallisen voiman ja taitojen käyttö liittyy perinteisen sodankäynnin ja sen ehkäisemisen lisäksi myös laaja-alaisempaan poikkeusolojen ja kriisien hallintaan sekä esimerkiksi terrorismin torjuntaan. (Mäkinen 2009c, 75–78.)

Käsitellessään tappavan voiman käyttöä sotilaallisena toimintana Toiskallio (2009, 62) erottaa väkivallan voimasta ja voimankäytöstä. Voimankäyttö terminä lähestyy voimakeinojen käyttöä, joka on rikoslaissa (1889/2003) määritelty virkatehtävään liittyväksi oikeudeksi, josta säädetään erikseen lailla. Sekä Toiskallion mainitsemaan voimankäyttöön että rikoslain voimakeinojen käyttöön liittyy ajatus toiminnan oikeutuksesta laillisin ja hyväksyttävin perustein. Demokraattisen yhteiskunnan puolustusvoimien tulisikin olla Toiskallion (2009, 62) mukaan voimankäytön väline väkivaltaa vastaan eikä väkivaltakoneisto itsessään.

Suomalaiselle sotilaspedagogiikalle ominainen eettisen osatekijän liittäminen osaksi laajempaa toimintakyvyn kokonaisuutta tuntuu monelta taholta tarkasteltuna merkitykselliseltä. Koulutettaessa sotilaille taitoja, joiden yksinkertaistettu päämäärä on toisen ihmisen tappaminen, on eettisen komponentin olemassaolo osana niitä valmiuksia, joihin kasvatuksen keinoin pyritään vaikuttamaan jopa rauhoittava ajatus. Eettinen pohdinta lienee tarpeen niin sotilaskasvatuksessa kuin valmistauduttaessa sotilaalliseen tehtävään, jotta järkyttävissä, kaoottisissa ja monin eri tavoin haastavissakin tilanteissa sotilaalla olisi edes ripaus eettistä toiminta- tai pohdintakykyä. Kärjistetysti pelkällä suorituskyykykeskeisyydellä voitaisiin saada aikaan tehokkaita tappajia, mutta heidän käyttönsä demokraattisen asevoiman turvallisuustoimijoina olisi vähintäänkin kyseenalaista. (vrt. Mäkinen 2009c, 75–78; Toiskallio 2009, 62–63; ks.

myös Aalto 2010, 119–120.)

Taija Tuominen (2009) on omassa pro gradu tutkielmassaan tutkinut kadettien eettisen toimintakyvyn ja identiteetin välisiä yhteyksiä. Tutkimus on toteutettu oppiaineen eli psykologian lähtökohdista siten, että kyselytutkimuksen eettisten yksilötekijöiden ja identiteettitekijöiden mittaaminen tapahtui psykologisen tutkimusperinteen teoriaan sitoen, mutta laajemman viitekehyksen tutkimukselle antaa sotilaspedagogiikan toimintakykymalli. Kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin toteutetussa tutkimuksessa havaittiin identiteettisitoumusten voimakkuudella ja identiteettityyleillä olevan yhteyksiä eettisen toimintakyvyn yksilötekijöihin. Tutkija toteaa tulosten tukevan paitsi käytettyjä moraalipsykologisia teorioita myös sotilaspedagogista toimintakykymallia.

Tuomisen tutkimus on esillä myös Pulkan (2010b) toimittamassa teoksessa ”Orientaatiot, toimintakyky ja sitoutuminen: valinnoista ja mittaamisesta sotilaskoulutuksessa”, jossa artikkelimuotoon tiivistetyn tutkimuksen johtopäätöksissä tutkija toteaa havaintojensa viittaavan identiteettitekijöiden ja eettisen toimintakyvyn välisen yhteyden olemassaoloon. Jatko-tutkimushaasteiksi Tuominen esittää identiteetin ja eettisen toimintakyvyn välisen yhteyden syvempää selvittämistä ja koulutuksellista näkökulmaa toimintakykyisyyden parantamiseksi. Hänen havaintojensa mukaan ammattiin ja organisaatioon sitoutumisella ei ollut merkittävää yhteyttä moraaliseen arviointikykyyn tai motivaatioon. Tähän liittyen tutkija esittää oman tutkimukseni kannalta merkityksellisen jatkotutkimushaasteen ammatti-identiteetin sisällön ja eettisen toimintakyvyn yhteyksien selvittämiseksi. (Tuominen 2009, 65–66; 2010, 52–53.)

Toimintakyky ihmiskuvana avaa ihmisen olemisen osatekijöitä siten, että inhimillinen käyttäytyminen ja kasvatuksella sekä koulutuksella mahdollisesti aikaansaavat muutokset ymmärretään osaksi laajempaa kokonaisuutta. Toimintakyky liittyy käsitteenä yhteen yksilön sisäisen kokemusmaailman ja vuorovaikutuksen ympäröivän todellisuuden, ihmisten ja kulttuurien kanssa. Toimintakyvyn keskiöön, jossa eri osa-alueet polttopisteisesti kohtaavat muodostuu identiteetti eli sotiluus. Toimintakykyisyyden voidaan katsoa olevan identiteetin ja minuuden jatkuvaa rakentamista. (Toiskallio 2009, 48–50, 61–62.)

Käsiteltäessä sotiluutta ammatti-identiteettinä ja toimintakykyä ihmiskuvana tarkastelun luonnolliseksi kohteeksi tulevat myös sotilasyhteisön ja puolustusvoimien arvot. Hauvala (2011) on diplomityössään tutkinut eettistä johtajuutta puolustusvoimissa. Hänen tavoitteen-

naan oli selvittää johdetaanko puolustusvoimissa yhteisöllisiin vai yksilöllisiin arvoihin nojaten ja toisaalta miten organisaation arvot ymmärretään. Arvot Hauvala määrittelee tutkimuksessaan moraaliseksi arvoiksi, jotka määrittävät käyttäytymistämme ja valintojamme. Kyse on kulttuurisesta ilmiöstä, joka on luonteeltaan suhteellisen pysyvä verrattuna esimerkiksi nopeammin muuttuviin mielipiteisiin, ihanteisiin ja arvostuksiin. (Hauvala 2011, 17–19, 33–34.)

Yhteisön, tässä tapauksessa puolustusvoimien, yhteisten arvojen määrittäminen ei ole kuitenkaan ongelmaton. Organisaation laajuus ja pienisyhteiskuntamaisuus vaikeuttavat arvojen kirjaamista. Puolustusvoimien julkilausumista, strategioista ja eettisistä ohjeistuksista on kuitenkin löydettävissä viitteitä pyrkimyksestä yhteisen arvopohjan rakentamisella. Hauvala hahmottaa upseereiden ammattietiikkaa käsitellessään eettisen päätöksenteon taustalla laillisuuden, moraalisuuden ja eettisyyden ulottuvuudet. Laillisuuden taustalla vaikuttavat ympäröivä yhteiskunta ja laki, moraalisuuden taustalla yhteisö ja yhteisöllinen velvollisuus ja eettisyyden taustalla yksilön oma arvomaailma. (Hauvala 2011, 46–49.)

Toisin kuin Hauvalan (2011) tutkimuksessa tarkoitukseni ei ole tutkia erilaisten arvojen esiintyvyyttä tai todentaa yhteisöllisten arvojen julkilausumisen tarvetta. Lähestyn arvoja ammatti-identiteetin näkökulmasta tunnustaen sekä yksilöllisten että yhteisöllisten arvojen vaikuttavuuden identiteetin muodostumiseen. Ilmaistessaan käsityksiään omasta arvomaailmastaan yksilö käsittelee itseään paitsi yksilönä myös yhteisön jäsenenä. Siihen millaiseksi ammattikuntansa edustajaksi yksilö itsensä kokee vaikuttavat voimakkaasti sekä henkilökohtainen elämänhistoria persoonallisine piirteineen että yhteisö arvoineen ja normeineen (Vähäsantanen 2007, 157).

Koska sotiluus käsitteenä nivoo yhteen ihmisenä ja sotilaana olemisen moniulotteisuuden rohkenen käyttää tässä tutkimuksessa sotiluutta myös sotilaan ammatti-identiteettiä kuvaavana terminä. Kuten edellisessä luvussa mainitsin, tarkoitukseni ei ole pohtia tai etsiä henkilökohtaisen ja sosiaalisen tai persoonallisen ja ammattiin liittyvän identiteetin rajapintoja tai kyseenalaistaa niiden olemassaoloa, vaan pikemminkin saada kuva turvallisuusprofessioihin valmistuvien henkilöiden käsityksistä itsestään sotilaana tai poliisina ammatti-identiteetti käsitteen alla.

3.4 Poliisius

Tässä tutkimuksessa poliisin ammatti-identiteetistä käytetään termiä poliisius, joka muodostaa myös kirjoitusasullisesti eräänlaisen parin sotiluuden kanssa. Samaa termiä poliisin ammatti-identiteetistä käyttävät muun muassa Honkonen ja Raivola (1991). Muita kirjallisuudessa esiintyviä edellä mainittuun rinnastettavia termejä ovat esimerkiksi poliisin työidentiteetti ja kulttuurisemmalla sävyllä varustettu poliisi-identiteetti, joita Levä (2008) väitöskirjassaan käyttää. Opintojaan Poliisiammattikorkeakoulussa suorittavia henkilöitä kutsutaan tutkimuksessa uuden tutkintorakenteen mukaisella termillä poliisiopiskelijat. Aiempaa aihepiiriin liittyvää tutkimusta käsiteltäessä opiskelijoista käytetään myös tuolloin käytössä ollutta poliisi-kokelas-termiä.

Mainitsin aiemmin yhteiskunnallisen muutoksen vaikuttavan puolustusvoimiin muun muassa uhkakuvien ja tehtävien sekä tavoitteenasetteluiden kautta. Paitsi organisaatioon muutos vaikuttaa myös siellä palveleviin yksilöihin ja heidän käsityksiinsä sotiluudesta. Alati muuttuvan yhteiskunnan vaikutus myös poliisiorganisaatioon ja sen sisällä toimiviin yksittäisiin poliisimiehiin on ilmeinen ja tunnistettu ilmiö. Moniarvoistuvan ja -kulttuuristuvan yhteiskunnan yhteisen arvopohjan määrittely ei ole helppoa. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjiksi asetetut poliisit kohtaavat eri lähtökohdista arvojaan peilaavia kansalaisia päivittäin ja toisaalta myös rakentavat omaa arvopohjaansa osana muuttuvaa yhteiskuntaa. (Ellonen, Kekomäki, Raivola, Taiha & Välihalo 2000, 7–11.)

Heiskanen ja Honkonen (2005) tutkivat raportissaan Suomen turvallisuusympäristöä poliisin toimintaympäristönä strategisen suunnittelun ja johtamisen tueksi. Heidän alan asiantuntijoilla teettämänsä kyselytutkimuksen pohjalta voidaan todeta yhteiskunnallisen ja turvallisuusympäristöllisen muutoksen vaikuttavan monin tavoin poliisin uhkakuviin ja toiminnan suuntaamiseen. Sittemmin laajana puheenaiheena ollut syrjäytyminen nähtiin kyseisessä raportissa pohjana rikolliseen toimintaan ryhtymiselle. Toisaalta väestön ikääntymisen todettiin pienentävän nuorten suhteellista osuutta väestöstä, jolla katsottiin olevan rikollisuutta vähentävä vaikutus. Kolmanneksi tuolloista aikaa leimaavaksi teemaksi mainitaan terrorismi, jonka ei katsottu raportointiajankohtana olevan suoranainen uhka, mutta sen mahdollisuus pitkällä tähtäimellä tunnistettiin. (Heiskanen & Honkonen 2005, 5, 40–43.) Oman tutkimusraporttini kirjoittamisen aikana suojelupoliisi julkaisi uuden uhka-arvionsa, jonka mukaan ääri-islamistisen väkivallan uhka Suomessa on kasvanut, mutta organisoidun terrorismin toden-

näköisyys on edelleen matala. Kyseessä on ensimmäinen kerta kun suojelupoliisi on kohottanut uhka-arviotaan, mikä edelleen kielii globaalin ja yhteiskunnallisen muutoksen vaikuttavuudesta turvallisuuteen ja poliisinkin toimintakenttään.

Ilkka Levä (2008) kartoittaa väitöskirjassaan poliisikulttuurin ja poliisien työidentiteetin muutosta 1930-luvulta 1990-luvulle. Levä tarkastelee poliisina olemista historiallisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä ja erityisesti yhteiskunnallisen sekä kansallisen kulttuurin ja ilmapiirin vaikutusta poliisiuteen ja poliisikulttuuriin. Tutkimuksessa selvitetään tutkimusajanjaksolla yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vaikutusta paitsi poliisiin organisaationa ja yhteisönä myös yksittäisiin poliisimiehiin, joiden tulisi erilaisista paineista huolimatta kyetä säilyttämään toimintakykynsä ja tekemään yhteiskunnallisesti tärkeää työtään.

Levä (2008, 289–299) toteaa väitöskirjassaan poliisin tehtävän olevan pakollinen osa yhteiskuntaa. Poliisin tehtävänä on säilyttää järjestys, jolle koko yhteiskunnan toiminta perustuu, ei järjestyksen laillisten reunaehtojen luominen, vaikkakin jokapäiväisessä elämässä toimintaa koskeva kritiikki saattaisi tätä ilmentää. Yksittäinen poliisimies kohtaa työssään koko yhteiskunnan kirjon pääministeristä pultsariin, kuten eräs Levän (2008, 291) haastattelemista poliiseista totesi. Poliisityön voidaan katsoa olevan laaja-alaista ihmisten kohtaamista ja vaikuttamista, joiden kautta poliisilla on hyvinvointiyhteiskuntaa homogenisoiva vaikutus. Samalla kun se yhtäältä rajaa järjestelmällisesti mitä yhteiskunnassa voi ja ei voi tehdä, toimii se toisaalta myös koko kansan kirjon ymmärtäjänä, salaisena sosiaalityöntekijänä ja rauhan virkamiehenä (Reiner 2000, Levän 2008, 292 mukaan). Tämä asetelma toimii silloin, kun yhteiskuntajärjestys itsessään toimii ja todella voidaan puhua hyvinvointiyhteiskunnasta, eivätkä poliisipalvelut tai turvallisuus ole myynnissä eniten tarjoavalle.

Poliisikulttuurin Levä (2008, 291–293) toteaa olevan poliisin työtä tekevien yksilöiden ja heidän muodostamansa yhteisön selviytymiskeino. Oma ammattispesifi kulttuuri antaa poliiseille mahdollisuuden tarpeen mukaan pidättäytyä valtakulttuurista ja niistä yhteiskunnallisista päätöksentekoon liittyvistä tekijöistä, joilla heidänkin toimintaansa pyritään vaikuttamaan. Poliisikulttuurin avulla pyritään säilyttämään kyky täyttää oma tehtävä ja eräänlainen sitoutumaton asema turvallisuutta ja järjestystä valvovana viranomaisena.

Levä (2008, 292–294) avaa edellä mainittua väitöskirjansa näkökulmasta historiallisin esimerkein. Hänen tarkasteluajanjaksollaan suomalainen yhteiskunta on muuttunut varsin mer-

kittävästi ja sen vaikutukset näkyvät myös poliisikulttuurissa. Tutkija katsoo poliisin kyenneen historian saatossa pysyttelemään eliitin ja erilaisten painostusryhmien ulkopuolella, jolloin on ollut mahdollista säilyttää objektiivinen suhtautuminen kaikkiin yhteiskuntaluokkiin. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat kuitenkin vaikuttaneet voimakkaasti siihen paineeseen, jonka yhteiskunta on kulloinkin luonut muun muassa kulttuurin ja politiikan keinoin poliisille organisaationa. Poliisikulttuuri on tällöin toiminut kansallisen kulttuurin vastavoimana, jonka avulla poliisin asema ja kyky toimia oikein on kyetty säilyttämään. Levä toteaa (2008, 13, 22) tutkimuksensa kantavan ajatuksen olevan poliisikulttuurin dynaaminen suhde yhteiskuntaan, kansalliseen kulttuuriin ja oikeassa olemisen perinteeseen.

Poliisin perusopintojen opetusmateriaaliksi suunnatussa teoksessa *Etiikka ja poliisin työ* (Ellonen ym. 2000, 122–125) edellä mainittua kulttuurien ja arvojen vuorovaikutteista suhdetta korostetaan poliisin työn oikeellisen ja oikeutetun suorittamisen näkökulmasta. Vaikka poliisiorganisaation olemassaoloa, tehtäväkenttää ja perusarvoja voidaan pitää varsin vakaina, on poliisin ammattikuntana kyettävä tarvittaessa mukauttamaan toimintojaan ja arvojaan sen yhteiskunnan mukaisesti, jota se palvelee. Poliisi vastaa toimillaan jokaisen kansalaisen perustarpeeseen turvallisuudesta. Se mihin turvallisuuden osaan poliisin toimet kohdistuvat määrittyy yhteiskunnallisesti eri turvallisuustoimijoiden ja viranomaisten tehtävänjaolla, yhteistoimintaa ja viranomaisyhteistyötä unohtamatta. Turvallisuuden takaamiseksi käytettyjen keinojen on oltava oikeutettuja ja perusteltavissa yhteiskunnallisten arvojen ja normien kautta. Näin ollen edellä mainituissa seikoissa tapahtuneet muutokset on otettava huomioon pohdittaessa poliisin omaa arvopohjaa, jota toiminta ja toiminnan ohjeistukset ilmentävät.

Yhteisöllä ja yhteisön sisäisellä kulttuurilla ja toimintatavoilla Levä (2008, 11–25) katsoo olevan erityisen suuri merkitys nimenomaan poliisina toimiville yksilöille työn yhteiskunnallisesta erityisluonteesta johtuen. Poliisi joutuu kohtaamaan työssään ihmisyyden pimeän puolen ja näkemään monella tavalla yksilöä järkyttäviä tapauksia. Poliisikulttuuri on täten selviytymiskeino paitsi yhteisölle yhteiskunnan paineessa myös yksilölle itselleen. Kulttuuri näyttäytyy yksittäiselle poliisimiehelle yhteisöllisyyden tunteena ja tunteiden jakamiseen soveliaana paikkana, johon liitytään voimakkaan ryhmäsamastumisen kautta. Täten on mahdollista, että päivätyöstä tulee siedettävää ja mieluista erilaisista negatiivisista ja järkyttävistä kokemuksista huolimatta.

Ellonen ym. (2000, 128–129) määrittävät poliisikulttuurin olevan useiden sukupolvien muokkaama työ- ja toimintakulttuuri, jossa yhdistyvät poliisin arvot ja eri toimialoilla syntyneet alakulttuurit. Poliisikulttuurille ominaiseksi piirteeksi kirjassa mainitaan miehisyyden korostaminen, joka ilmenee muun muassa teknologian korostamisena ja inhimillisen vuorovaikutuksen väheksymisenä, itse koetun hyvän puolustamisena tarvittaessa vaikka toimivaltuudet ylittäen, työkaverin suojaamisena ”kaveria ei jätetä” -mentaliteetilla ja omien sekä työyhteisön arvojen suojelemisena ja korostamisena. Muita erikseen mainittuja kulttuurillisia piirteitä ovat normi- ja tilanneohjautuvuus ja velvollisuudentuntoisuus. Kirjassa mainitut poliisikulttuurin erityispiirteet on pelkistettävissä eräänlaiseen poliisimiehen ihanteeseen, jossa poliisi on työssään ammattitaitoinen, itsenäinen, rohkea, organisaation arvoihin sitoutunut ja niitä työssä ilmentävä ja vaativiinkin tilanteenarvioihin kykenevä toimija.

Honkonen ja Raivola (1991) ovat tutkineet poliisiksi sosiaalistumista poliisikoulutuksen aikana. Tutkimuksen keskiössä on ammatillinen sosialisatio, jonka teorioiden ja mallien kautta tutkijat lähestyvät poliisikokelaiden käsityksiä koulutus- ja toimintaideologiasta sekä ammatillisesta identiteetistä ja roolista. Sosialisatiolla tarkoitetaan prosessia, jonka myötä yksilö tulee osaksi yhteisöä omaksumalla sen arvoja, normeja ja muita kulttuurin edellyttämiä valmiuksia sekä yhteisössä yleisesti hyväksytyjä toimintatapoja. Sosialisatioprosessin kautta yksilö omaksuu ne roolit ja niiden edellyttämät tiedot ja taidot, joissa hän yhteiskunnassa toimii. (Honkonen & Raivola 1991, 1–4, 15–17.)

Sosialisatioprosessilla on merkittävä yhteys yksilön identiteetin rakentumiseen. Prosessi merkitsee käytännössä identiteetin muuttumista vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Honkonen ja Raivola (1991, 118) mainitsevat tämän muutoksen olevan erityisen voimakasta sellaisessa ammatillisessa sosialisatiossa, jossa liitytään osaksi helposti ja selkeästi rajattavissa olevaan ammattikuntaan. Vaikka ihminen kuuluu väistämättä moniin eri sosiaalisiin ryhmiin, on omalla ammatilla ja ammattikunnalla merkittävä rooli osana identiteettiä. Ammatin ja ammatti-identiteetin ulkoiset tunnusmerkit ja symbolit, kuten vaatetus ja varusteet sekä ammatillinen retoriikka, ovat minäkuvan keskeisiä osia.

Honkosen ja Raivolan (1991, 119–123) tutkimuksessa kaksi kolmasosaa vastanneista poliisikokelaista mainitsi vastatessaan kysymykseen ”kuka minä olen?” olevansa poliisi tai muuten ilmensi opiskelevansa kyseiseen ammattiin. Tämän tulkittiin osoittavan, että useimmille poliisius oli muodostunut käyttäytymistä ohjaavaksi tekijäksi ja osaksi omaa identiteettiä. Poliisina

oleminen oli vastausten perusteella keskeisessä roolissa yhteisöllisen aseman ja minäkuvaan liittyvien ominaisuuksien määrittelyssä. Suurimmalle osalle poliisikokelaista koulutuksessa omaksuttu uusi ammatti-identiteetti vaikutti olevan tervetullut osa liitettäväksi henkilökohtaiseen identiteettiin. Oma asema ja sen merkitys yhteiskunnassa kyettiin täten määrittämään ammatin kautta.

Vastauksista kävi myös ilmi, että osa vastaajista, joskin vähemmistö, halusi välttää ammatin liian suurta vaikutusta omaan identiteettiinsä. Ammatti-identiteetin torjumisen ja henkilökohtaisesta identiteetistä erottamisen syiksi tutkijat hahmottivat mahdollisen pelon poliisiuden leimaavuudesta ja toisaalta voimakkaan halun säilyttää aiempi identiteetti. Ammatillisen ja yhteiskunnallisen erityisluonteensa vuoksi poliisin ammatti olisi joidenkin vastausten perusteella saattanut johtaa eristäytymiseen totutusta sosiaalisesta piiristä. Vanhasta identiteetistä ei haluttu luopua ja sen nähtiin sisältävän jotain erityisen tärkeää ja suojelemisen arvoista ja olevan kokonaisuutena säilyttämisen arvoinen. (Honkonen & Raivola 1991, 124.)

Edellä mainitun perusteella poliisikokelaat jakautuivat tutkimuksessa kahteen ryhmään sen perusteella, minkälainen vaikutus ammattivalinnalla oli heidän identiteettiinsä. Valtaosa poliisikokelaista oli omaksunut voimakkaan poliisi-identiteetin, jolloin aiemmat minuuden määrittäjät oli siirretty taka-alalle ja poliisina olemisen rooli itseä määrittävänä tekijänä korostui. Toinen huomattavasti edellistä pienempi ryhmä koostui poliisikokelaista, jotka torjuivat poliisi-identiteetin ja pyrkivät ensisijaisesti määrittelemään itsensä muiden kuin ammattiin liittyvien piirteiden pohjalta. Tutkijat korostavat, ettei kumpikaan tapa suhtautua työhön ja rakentaa omaa identiteettiään ole toistaan helpompi ja viittaavat Väitalon (ks. Honkonen & Raivola 1991, 124–125.) tutkimukseen todeten kysymyksessä olevan ihmisen ja univormun välinen ristiriita, jossa ammatillisia ja henkilökohtaisia piirteitä sovitetaan jatkuvasti yhteen. Kaiken kaikkiaan poliisikoulutuksella näytti olevan voimakas vaikutus identiteetin muodostumiseen ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta poliisius oli merkittävässä roolissa minuutta määriteltäessä. (Honkonen & Raivola 1991, 124–125, 129.)

Vanhala (2007) tutkii liseniaattityössään poliisin ammatti-identiteettiä tarkastellen uravaiheensa kannalta edellä mainittuun verrattuna toisessa ääripäässä olevia poliisipäälliköitä. Tutkimusaineistona on poliisipäälliköiden suullisesti kertomat työelämäkerrat, joiden avulla hän tarkastelee ammatti-identiteettiä, työuralla tapahtuneita merkittäviä käännteitä ja muutosta sekä johtajuutta ja esimies-alaisuhteita. Vanhala jakaa analyysinsä kahteen osaan: poliisi-

päällikkyyden ydinkokemusten selvittämiseen sekä työelämäkertojen tyypittelyyn juonellisten rakenteiden ja ensisijaisten asenteiden ja muodon perusteella. Kuten Levä (2008) myös Vanhala (2007, 9–12, 153–156) toteaa yhteiskunnassa ja poliisiorganisaatiossa tapahtuneilla muutoksilla olevan merkittävä vaikutus poliisin ja poliisipäällikkönä olemiseen. Uudistukset muokkaavat voimakkaasti poliisin ja poliisipäälliköiden ammatillista kenttää. Organisaatio-rakenteiden muokkautuessa muuttuu myös organisaation sisällä toimivien työnkuva, joka vaikuttaa muun muassa työn mielekkyyteen ja ammatin merkitykseen osana omaa itseä.

Poliisipäällikkönä olemisen Vanhala (2007, 88–90, 153–156) jakaa työssään neljään omaelämäkerrallisten tarinoiden juonityyppiin. Tyypittely vaihtelee kamppailusta voimakkaaseen etenemisen haluun ja uran käänteettömyydestä johtuvasta pettymyksen tragediasta pysähtyneisyyden ironiaan. Kaikkia poliisipäälliköitä kuvaaviksi teemoiksi Vanhala mainitsee ammatin julkisuuden kaksinaisen luonteen, eräänlaisena mallikansalaisena toimimisen paineet, organisaation hierarkian erilaisine ilmenemisineen, urakehityksen keskeisyyden ja paikasta toiseen siirtymisen velvollisuuden sekä omassa suhteellisen pienessä ja tutussa ammatillisessa piirissä käytävän keskinäisen kilpailun. Tutkija toteaa myös usean poliisipäällikön ilmentäneen kertomuksillaan jonkinlaista kutsumusta ja lojaaliutta poliisiorganisaatioita kohtaan. Ammattiin sitoutumisen ja sen tunnollisen suorittamisen kannalta voimakkaiden rakenneuudistusten katsottiin voivan johtaa yhtäältä ongelmatilanteisiin ja toisaalta voivan tuoda mukanaan uusia tuulia ajatusten ja innovatiivisuuden muodossa. Vanhalan näkemyksen mukaan tulevaisuudistuksissa ja poliisin ammattia koskevissa muutoksissa tulisikin ottaa poliisipäälliköiden osalta erityiseen huomioon työn mielekkyys ja mielekkään sekä tavoittelemisen arvoisen urakehityksen mahdollistaminen.

Oman tutkimukseni kannalta poliisin olemisessa ja poliisin ammatti-identiteetissä eli poliisiudessa on edellä esitetyn perusteella monia teemoja, joiden ilmenemisen toteaminen empirisesti sekä niiden vertaaminen kadettien käsityksiin sotiluudesta edesauttaa tutkimuskysymyksiini vastaamista. Poliisin ammatti on jokseenkin julkinen, ja yksittäiseltä poliisimieheltä edellytetään esimerkillisyyttä ja nuhteettomuutta. Uskallan väittää, että jonkinlainen ennakkokäsitys tai -luulo poliisin ammatista löytyy jokaiselta kansalaiselta. Ammattikunnan sisällä poliisikulttuurilla, siihen sosiaalistumisella ja samastumisella on varmasti aivan erityinen merkitys. Onkin mielenkiintoista selvittää, miten poliisiopiskelijat kokevat muuttuneensa ihmisinä tähän suljettuun piiriin astumisen jälkeen ja miten suuri merkitys ammatti-identiteetillä on heidän henkilökohtaisessa identiteettiprosessissaan.

4 FILOSOFIAA, MENETELMIÄ JA METODOLOGIAA

Tutkija on monella tapaa valintojen tekijä. Tutkimuksensa lähestymistapaa suunnitellessaan on tutkijan pohdittava millä valinnoilla hän kykenee parhaiten ratkaisemaan tutkimusongelmansa tai saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiinsä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 128). Pohdinnan tuloksena syntyy ajatus siitä millaisella tutkimusstrategialla tutkija lähtee tutkimuskohdettaan lähestymään ja mitä tutkimusmetodeita strategian sisällä käytetään (Hirsjärvi ym. 2005, 123). Ulotettaessa valintojen teko vieläkin perustavampaa laatua oleviin seikkoihin päästään käsiksi tutkimuksen tieteenfilosofisiin lähtökohtiin. Tutkimusmetodiikka-kirjallisuus auttaa tutkimusstrategisten valintojen tekemisessä, mutta periaatteellisen tason kysymykset vaativat tuekseen syvällisempää perehtymistä metodologiaan ja tieteenfilosofiaan (Niiniluoto 2002, 29–30). Tässä luvussa tarkastelen tekemiäni valintoja tieteenfilosofisesta näkökulmasta ja perustelen miksi olen päätenyt valitsemini metodologisiin ja menetelmällisiin vaihtoehtoihin.

Mäkinen (2009b, 115) viittaa kirjoittaessaan koko sotalaspedagogisen tieteenalan tutkimuksen lähtökohdista useisiin tutkimus- ja metodikirjallisuuslähteisiin toteamalla tutkimuksen aihevalinnan olevan monella tapaa eettinen ratkaisu. Aihetta valitessaan ja rajatessaan tutkija on monien ontologisten, epistemologisten, teleologisten ja logiikkaan liittyvien ratkaisujen edessä. Ontologinen käsitys tutkittavan ilmiön ja ylipäätään todellisuuden luonteesta, epistemologinen käsitys siitä, miten ilmiöstä on saatavissa tietoa, teleologinen käsitys tutkimuksen tarkoituksesta ja tarpeellisuudesta ja logiikkaan liittyvä kausaliteetin muodostaminen vaikuttavat tutkijan valintoihin ja ovat täten paitsi vaikuttamina koko tutkimusprosessille myös tuotava raportoinnissa esiin tutkimuksen eettisyyden ja sen kokonaisuuden tarkastelun mahdollistamiseksi. (Hirsjärvi ym. 2005, 120–122.)

Metsämuuronen (2008, 7–8) mukaan kaikessa tutkimuksen tekemisessä on oleellista kysyä: mikä on totuus? Määritellessään ja myöhemmin raportoidessaan omaa tulkintaansa todellisuuden olemuksesta tutkija on ontologisten kysymysten äärellä. Ilmiön tai asian, jota tutkitaan, tulee ontologisesti näyttäytyä totuutena, muuten sen tutkiminen ei olisi mielekäästä tai ylipäätään mahdollista. Edellä esitettyä kysymystä voidaan lähestyä myös epistemologisesti, pohtimalla miten ontologisesti todelliseksi ilmiöksi todetusta tutkimuskohteesta voidaan saada tietoa ja millainen on tutkijan ja tutkittavan välinen suhde tai millainen sen tulisi olla todellisen ja relevantin tiedon saavuttamiseksi. (Metsämuuronen 2008, 9–11; ks. myös Hirsjärvi ym.

2005, 120–122.)

4.1 Tieteenfilosofinen perusta

”Sotilaspedagogisen näkemyksen mukaan käytännön toiminnan havainnointi ja reflektointi syntyy ihmisten (subjektien) kautta, mutta vuorovaikutuksessa ympäristönsä eli todellisuuksien kanssa. Ihmiset rakentavat sosiaalista todellisuuttaan ja todellisuuksiaan, mutta toisaalta osa tästä todellisuudestamme on olemassa tajunnastamme riippumattomana, ja siinä on erilaisia ominaisuuksia.” (Mäkinen 2009b, 115–116.)

Edellä olevassa lainauksessa sotilaspedagogiikan professori Juha Mäkinen luonnehtii koko edustamansa tieteenalan tieteenfilosofista perustaa. Jo ensitarkastelussa kyseisestä kahden virkkeen pituisesta kuvauksesta on hahmotettavissa useita mahdollisia tieteenfilosofisia suuntia, joita tutkijana seurata. Sosiaalisen todellisuuden rakentaminen on helppo linkittää esimerkiksi sosiaaliseen konstruktionismin piiriin kuuluvaksi ja toisaalta inhimillisen tiedon ja tajunnan ulkopuolella olevan todellisuuden tunnustaminen saattaisi ilmentää esimerkiksi kriittistä realismia, mihin Mäkinen (2009b, 116) itsekin viittaa. (Raatikainen 2004, 60–64, 72–73.)

Samassa artikkelissa Mäkinen (2009b, 114–115) epäsuorasti rohkaisee sotilaspedagogiikan alan tutkijaa tieteenfilosofisten, metodologisten ja metodisten valintojen tekijänä toteamalla, että mitä erilaisimmatkin perustellut tutkijakohtaiset ratkaisut pyritään ottamaan osaksi sotilaspedagogiikan käyttövoimaa kriittisen keskustelun ja tutkimusyhteistyön kautta. Omien tieteenfilosofisten valintojen tekeminen alkoi kohdallani tutkimuksen aihepiirin ja myöhemmin aiheen varmistuttua keskeisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien tunnistamisella. Olin siis tiedostamattani ontologisten ja epistemologisten kysymysten äärellä. Tutkimuksen edetessä tästäkin toiminnasta tuli toki tavoitteellista ja rupesin hahmottamaan valintojen vaikuttavuuden seuraaviin, esimerkiksi metodologisiin, valintoihin. Pyrin seuraavaksi avaamaan sitä tieteenfilosofista perustaa, jolle olen oman tutkimukseni rakentanut.

Tutkimukseni keskiössä ovat kadetit ja poliisiopiskelijat, tulevat turvallisuusalan toimijat eli ihmiset. Ihmistieteille on ominaista, että tutkimuksen kohteena on nimenomaan ihminen jollain tavalla erityislaatuisena, tietoisena, kielellisenä ja kulttuurisena olentona. Historiallisesti ihmistieteiden kehityksessä voidaan hahmottaa kaksi johtavaa ja keskenään jännitteistä näkökantaa. Toisessa näkökulmassa korostetaan ihmistieteiden eroavaisuutta luonnontieteistä ja

ihmisen ainutlaatuisuutta sekä tutkimuskohteena että moraalisenä ja henkisenä olentona. Vastakkainen näkemys taas painottaa saman tieteellisen käytännön soveltuvuutta sekä ihmis- että luonnontieteisiin ja korostaa tieteellisyyden saavuttamista ainoastaan samojen kriteerien kautta kuin luonnontieteissäkin. Pohjimmiltaan tässäkin on kyse ontologisesta kysymyksestä. Mitä todella on olemassa ja onko ihmistieteillä mitään omaa erityistä kohdetta? (Raatikainen 2004, 5–6, 9–11)

Koen itse tutkivani ilmiötä, jonka tarkastelu puhtaasti luonnontieteellisestä näkökulmasta olisi vähintäänkin hankalaa eikä itselleni tutkijana mielekästä. Ammatti-identiteettiin liittyy vahvasti ihmisenä olemisen monia ulottuvuuksia, kuten henkilön minäkuva, persoona, henkilökohtainen identiteetti, kulttuuri, ammattikulttuuri ja moninaiset sosiaaliset suhteet. Äärimmäinen reduktionismi, jossa edellä mainitut seikat pyritäisiin palauttamaan tyhjentävästi luonnontieteisiin, ei tunnu kohdallani luontevalta toimintatavalta enkä uskoisi pääseväni sillä myöskään merkittäviin tutkimustuloksiin. Edellä olevan lainauksen hengessä koen pystyväni tarttumaan tutkimustehtävääni ainoastaan tunnustamalla ihmisenä olemisen erityislaatuisuuden ja sen eri ulottuvuuksien vaikuttavuuden sekä tutkimuskohteena että tutkijana olevan ihmisen todellisuuteen. (Raatikainen 2004, 11.)

Jo pinnallinenkin identiteettien ja ammatti-identiteettien terminologinen tarkastelu johtaa tutkijan sosiologian ja sosiaalipsykologian pariin, joissa ihmisenä olemisen sosiaalinen ulottuvuus tuntui korostuvan. Läheistä sukua relativismin ja konstruktivismin kanssa olevan sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksena on todellisuuden rakentuminen sosiaalisen kanssakäymisen kautta. Tulkinnat tästä vaihtelevat väljästä tiukempaan, joista ensimmäisessä nähdään tiettyjen ilmiöiden, esimerkiksi paikallisten kulttuuristen ilmiöiden, syntyvän sosiaalisen rakentumisen kautta ja olevan näin ollen myös olemassa ainoastaan sosiaalisena konstruktiona. Jyrkemmässä tulkinnassa koko maailma kaikkine ilmiöineen katsotaan sosiaalisesti rakentuneeksi. (Metsämuuronen 2008, 12; Raatikainen 2004, 60–61.)

Näen ammatti-identiteetin ilmiönä, joka rakentuu sosiaalisesti paitsi ammattiyhteisössä myös kulttuurisesti ja henkilökohtaisesti sosiaalisen kanssakäymisen kautta. Sosiaalisesti konstruktionismiksi tulkintani on varsin lakea, sillä en näe ilmiöiden sosiaalista rakentumista ainoaksi ontologiseksi totuudeksi, vaan tunnistan todellisuuden pitävän sisällään myös inhimillisestä tajunnasta riippumattomia osatekijöitä, kuten alun lainauksessakin todetaan. Relativismin hengessä itselleni luonnolliselta tuntuu kuitenkin ajatella totuuteen ja todellisuuteen liittyvän

aina se ympäristö ja kulttuuri, missä kulloinenkin yleinen totuus on luotu. En kuitenkaan koe tarvetta äärimmäisen relativismin hengessä kiistää absoluuttisen totuuden olemassaolon mahdollisuutta, vaan rohkenen pikemminkin tyytyä relativismin vastaparin realismin ja vielä yksityiskohtaisemmin kriittisen realismin ajatukseen tieteen erehtyväisyydestä tai mahdollisuudesta erehdykseen. Kriittisessä realismissa hylätään perinteiselle realismille ominainen varman tiedon ihanne ja nähdään tiede pikemminkin vakavasti otettavana yrityksenä kuvata asioita ja ilmiöitä sekä niiden luonnetta. Tähän liittyy kuitenkin mahdollisuus erehtymiseen, sillä tiedon katsotaan olevan aina vajavaista ja alati muokkautuvaa. (Raatikainen 2004, 45, 60–64, 72.)

Raatikainen (2004, 10–11) toteaa teoksensa johdannossa filosofian muotoutuvan arkiajattelussa ajatuksia, mielipiteitä ja näkemyksiä tarjoavaksi valintamyymäläksi, josta voi täyttää ostoskorinsa itselleen sopivimmilla katsomuksilla. Hänen mukaansa olisi kuitenkin tärkeää ymmärtää näkemyksiä ja oppeja sekä puolustavine että vastaan väittävine argumentteineen hieman syvemmin. Älyllisen ihmisen ei tulisi hyväksyä mitään kantaa kevein perustein eikä asiaan perehtymättä tai vajavaisen tiedon nojalla julistautua jonkun tietyn katsomuksen järkähtämättömäksi kannattajaksi. Itsekin pitäydyn tässä luvussa julistamasta tarkkarajaista tai tiettyyn koulukuntaan nojautuvaa oppia, vaan pikemmin pyrin rehellisesti raportoimaan ne lähtökohdat ja premissit, joilla olen tutkimustyötäni lähestynyt ja toteuttanut valintoja tehden.

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on joukko erilaisia tulkinnallisia ja luonnollisissa olosuhteissa toteutettavia tutkimuskäytäntöjä. Laadullisen tutkimuksen tarkempi määrittely on hankalaa, koska sillä ei ole yhtä yhtenevää ja vain sille itselleen ominaista teoriaa tai paradigmaa. Laadullista tutkimusta voidaankin pitää eräänlaisena kattoterminä tai sateenvarjona, jonka alla on useita erilaisia tapoja toteuttaa tutkimusta. Näin ollen kvalitatiivisesta tutkimuksesta voidaan puhua sekä laveasti yhteen kokoavana käsitteenä että tarkkarajaisemmin sen kapeammissa merkityksissään. (Metsämuuronen 2008, 9; Tuomi & Sarajarvi 2012, 9.)

Tämän luvun tarkoituksena on kuvata paitsi laadullista tutkimusta ja sen erityispiirteitä yleensä myös perustella joitakin tutkijana tekemiäni valintoja. Pyrin osaltani jatkamaan edellisen luvun tieteenfilosofista pohdintaa epistemologisten kysymysten äärelle perustellen, miksi tietynlaiset ratkaisut ovat omaan tutkimukseeni soveltuvimpia ja käyttökelpoisimpia.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana voidaan pitää todellisen elämän ja ilmiöiden kuvaamista. Tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja todellisuuden monimuotoisuus huomioon ottaen. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan tehdä monin eri keinoin ja käsitteenä laadullinen tutkimus pitääkin sisällään valtavan määrän erilaisia tutkimuksia ja tutkimusmetodeita, joita eri tieteenalat käyttävät ja soveltavat omassa tieteellisessä työssään. Kvalitatiivista tutkimusta ei pidä pitää määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen vastakohtana, vaan pikemminkin nämä kaksi tulee nähdä toistaan täydentävinä tutkimussuuntauksina, joiden käyttö ja sovellus ovat tutkijan ratkaistavissa. (Hirsjärvi ym. 2005, 126–127, 152–155.)

Vaikka vastakkainasettelu laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä saattaisikin tuntua houkuttelevan yksinkertaiselta tavalta kuvata kumman tahansa perimmäistä luonnetta, ei se ole oikeellinen eikä myöskään tässä tutkimuksessa käytettyä laadullisen tutkimuksen polkua kuvaavaa. Tiedonkeruu- tai analyysimenetelmien lokeroiminen laadullisen tutkimuksen piiriin kuuluviksi ei sekään riitä tutkimuksen luonteen kuvaukseksi, sillä monia menetelmiä voidaan käyttää ristiin sekä kvalitatiivisessa että kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Alasuutari 2001, 31–34; Tuomi & Sarajärvi 2012, 9–12.) Onkin syytä sekä kattavan kokonaiskuvan että oman tutkimuksen premissien esiin saattamiseksi pureutua laadullisen tutkimuksen perinteeseen hieman syvemmin.

4.3 Fenomenologis-hermeneuttinen perinne

Yleistäen voidaan todeta tutkimuksen viitekehyksen ja niin sanotun teoreettisen osuuden jakautuvan kahteen osaan: yhtäältä tutkimuksen metodologisiin ja menetelmällisiin valintoihin ja toisaalta siihen, mitä ilmiöstä jo entuudestaan tiedetään. Se millainen jälkikäteen toteutettua tarkastelua kestävä vuoropuhelu näiden osien ja myöhemmin tutkijan omien havaintojen välille saadaan aikaiseksi, on riippuvainen siitä, millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan. Kääntäen tämä tarkoittaa myös, että annetut merkitykset, tutkijan oma käsitys ilmiöstä ja käytetyt tutkimusmenetelmät vaikuttavat siihen, millaisia tutkimustuloksia tutkimuksessa saadaan. Näin ollen voidaan katsoa, että täysin objektiivista tietoa ei ole olemassa, vaan tutkijan subjektiiviset käsitykset ja valinnat vaikuttavat koko tutkimusasetelman muodostumiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 18–20.)

Omaa tutkimusasetelmaani muodostaessani hyväksyin jo alkumetreillä sen, etten tutkijana kykene sulkemaan pois kaikkia omia käsityksiäni tutkittavasta ilmiöstä enkä saavuttamaan täydellistä objektiivisuutta. Tutkiessani tutkimuksen kannalta merkityksellisenä osakokonaisuutena oman ammattikuntani toimijoiden ammatti-identiteettiä eli sotiluutta on oma käsitykseni siitä myös väistämättä läsnä. Näin ollen menetelmällisten ja metodologisten valintojeni tuli olla tämän tosiasian hyväksyviä ja kokonaisuutena linjassa.

Varto (ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 34.) toteaa, että fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen erityispiirteenä on se, että tutkimuksen kohteena ja tutkijana on ihminen. Ihmisyyden ja inhimillisyyden vaikutukset ja arvo tunnustetaan osana tutkimusta. Fenomenologisessa tutkimuksessa keskiössä ovat ihmisten kokemukset ja elämismaailma, eli suhde omaan elämistodellisuuteensa. Ihmisen ymmärtäminen vaatii tämän maailmasuhteen tutkimista. Koska kokemukset jäsentyvät aina niille annettujen merkitysten kautta ja inhimillinen toiminta katsotaan intentionaaliseksi, fenomenologisen tutkimuksen varsinaiseksi kohteeksi muodostuvat inhimillisen kokemuksen merkitykset kokijalle itselleen. (Laine 2010, 29; Tuomi & Sarajärvi 2012, 34.)

Fenomenologiassa keskeisiä filosofisia ongelmia tai määrittelyn tarpeita ovat ihmiskäsitys ja tiedonkäsitys. Fenomenologisessa ja hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä määrittäviä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Tietokysymyksistä korostuvat ymmärtäminen ja tulkinta. Ne merkitykset, joita ihminen kokemuksilleen antaa ovat yhtäältä yhteisöllisesti ja kulttuurisesti muodostuneita ja lähtöisin siitä kanssaihminen ympäristöstä missä yksilö elää ja toisaalta vahvasti yksilöllisiä. Tällöin monelle tieteenalalle tyypilliseen yleistämiseen tai induktiivisesti yksittäisestä yleiseen kulkevaan ilmiöiden selitykseen ei ole tarvetta, vaan myös ainutkertaisilla ja ainutlaatuisilla kokemuksilla on merkitystä. (Laine 2010, 28–30.)

Tutkittaessa ihmisten ilmaisemia kokemuksia on tutkijan tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon löytämiseksi kyettävä tulkitsemaan annettuja ilmaisuja ja niiden sisältämiä merkityksiä. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Hermeneuttisessa tutkimuksessa keskitytään ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja kommunikaatioon, tulkiten kielellisiä ja kehollisia ilmauksia. Kommunikaation taustalla olevat merkitykset ovat saavutettavissa ainoastaan ymmärtämisen ja tulkinnan kautta. Ymmärryksessä ja tulkinnassa voidaan hahmottaa kaksi tasoa: esiymmärrys ja itse tutkimus. Esiymmärrys muodostuu luontaisista tavoista käsittää jokin tietty ilmiö. Toisella tasolla tapahtuva tutkimus pyrkii reflek-

toimaan, tematisoimaan ja käsitteellistämään tutkimuksen kohteena olevan ihmisen esiymmärryksen varassa saadut kokemukset. (Laine 2010, 31–32.)

Tulkinnan voidaan katsoa etenevän kehämäisesti. Hermeneuttisella kehällä tarkoitetaan tutkimuksellista vuoropuhelua tutkimusaineiston kanssa. Tavoitteena on, että tässä dialogissa tutkijan ymmärrys ilmiöstä jatkuvasti korjaantuu ja syventyy ja tutkija pystyy suhtautumaan avoimesti toisen ihmisen ilmaisemiin kokemuksiin sortumatta tulkinnoissaan liialliseen minäkeskeiseen näkökantaan, vaikkakaan tämän ei nähdä olevan täysin mahdollista. Tulkintojen kehä etenee välittömistä esiymmärryksen varassa ja esimerkiksi haastattelujen aikana tapahtuvista tulkinnoista kohti uusia tulkintoja. Välillä tapahtuvalla reflektiolla ja kriittisellä asenteella tutkija pyrkii ottamaan etäisyyttä aineistoon ja edellisiin tulkintoihin, jotta tutkittavan ilmaisujen merkitykset kaikessa moninaisuudessaan nousisivat esille. Tulkinta ei ole koskaan absoluuttinen totuus, vaan pikemminkin ainoastaan paras mahdollinen tai pisimmälle kehittynyt päätelmä. (Laine 2010, 36–37.)

Fenomenologis-hermeneuttinen perinne ei näyttäydy tässä tutkimuksessa niinkään tutkimusmetodin, vaan osana tieteenfilosofisia perusteita ja laadullisen tutkimuksen lähestymistapana, jossa korostuvat ihmisen rooli sekä tutkijana että tutkittavana, yksilön kokemuksellisuus, kokemusten merkitys, inhimillisen toiminnan intentionaalisuus ja yhteisöllisyys sekä tulkinnallisuus. Tutkiessani ammatti-identiteetin vaikuttavuutta henkilökohtaiseen identiteettiin koen olevani vahvasti fenomenologisella pohjalla. Tiedostan myös abstraktin tai vähintäänkin ei käsin kosketeltavissa olevan ilmiön, kuten identiteetin, tutkimisen vaativan itseltäni tutkijana ilmaistun ymmärtämistä ja tulkintaa.

Tutkimusprosessin edetessä ja jo tutkimusasetelmaa ja -kysymyksiä laatiessani sain kuitenkin huomata käsitysten ja kokemusten välisen problematiikan. Siinä missä olen kiinnostunut ammatti-identiteetin kokemuksen merkityksestä, annan myös erityisen arvon tutkittavien henkilöiden käsityksille ilmiöstä itsestään. Käsityksiin vaikuttavat muutkin kuin henkilökohtaiseen reflektioon tai aitojen kokemusten ilmaisuihin liittyvät seikat, kuten toimintaympäristön ja yhteisön vaikutukset, opetus, kasvatus ja sosialisatio, jotka fenomenologisen tutkimuksen kannalta saattaisivat johtaa vähemmän olennaisen tiedon äärelle. (Laine 2010, 38–39). Koska edellä mainituista vaikuttimista likipitään kaikki ovat oman tutkimukseni kannalta keskeisiä tekijöitä, koin tarvetta sisällyttää tutkimukseeni myös käsityksiin keskittyvän osuuden taustateorioineen.

4.4 Fenomenografinen tutkimusote

Fenomenografisen tutkimuksen kohteena ovat ihmisten käsitykset tutkittavasta ilmiöstä (Järvinen & Järvinen 2004, 83; Koskinen 2011, 267). Fenomenografia voidaan luokitella tutkimusotteeksi, lähestymistavaksi, tutkimus- tai analyysimenetelmäksi tai kokonaiseksi tutkimussuuntaukseksi (Koskinen 2011, 268). Tutkimusote on mielestäni paras edellä mainituista vaihtoehdoista kuvaamaan sitä, miten fenomenografia näyttäytyy tutkimuksessani. Kyseisen tutkimusotteen taustojen ja erityispiirteiden julkituomisella pyrin paitsi syventämään tutkimukseni tieteenfilosofista, metodologista ja metodista taustaa myös tuomaan esiin ne lähtökohdat, joista lähdän ilmiötä käsittelemään ja millaiseksi sen itse käsitän.

Fenomenografia termi muodostuu Uljensin (ks. Järvinen & Järvinen 2004, 83) mukaan kreikankielisistä sanoista *fenomenon* ja *grafi*. *Fenomenon* on johdettu verbistä *faino*, eli ”tulla päivänvaloon” ja *grafi* puolestaan merkitsee ”kuvailla jotakin”. Ahonen (1994, 114) on suomentanut kantatermit ehkä hieman selkokielisemmin sanoiksi ”ilmiö” ja ”kuvata”. Täten jo termi fenomenografia itsessään viittaa melko selkeästi siihen, mihin tutkimusotteella pyritään ja mitä sillä tarkoitetaan (Koskinen 2011, 272).

Jonkin ilmiön käsittäminen tarkoittaa yksilön kannalta merkitysten antamista ilmiölle itselleen. Täten käsityksillä on perustavanlaatuinen rooli yksilön tavassa hahmottaa ja tulkita ympäristöään. Gröhn (1989, 12) toteaa fenomenografisen tutkimuksen pyrkivän tarkastelemaan ilmiöitä toisen asteen näkökulmasta. Ensimmäisen asteen näkökulmalla tarkoitetaan yksilön orientoitumista ympäröivään maailmaan ja tämän tekemiä päätelmiä siitä ja toiseen asteen näkökulmalla päätelmien tekoa ja orientoitumista muiden ihmisten ensimmäisen asteen orientaatioihin, eli siihen miltä maailma näyttää toisten ihmisten näkökannalta ja millaisia käsityksiä, ajatuksia ja kokemuksia heillä siitä on. Tutkija etsii laadullisia eroja siitä, miten eri yksilöt käsittävät tutkittavana olevan ilmiön ja lähestyy tutkimustehtävänsä ikään kuin tutkimuskohteiden kautta, pyrkien ymmärtämään ja sisäistämään heidän käsityksiään. Käsitysten paikkaansa pitävyyden selvittäminen tai oikeiden ja väärin käsitysten etsiminen ei ole fenomenografisen tutkimuksen kannalta merkityksellistä, vaan pikemminkin on syytä sisällyttää kaikki käsitysten variaatiot osaksi ilmiön kuvausta. Tällöin myös itse tutkimus muotoutuu luonteeltaan kuvailevaksi. (Järvinen & Järvinen 2004, 83–84; Koskinen 2011, 268.)

Ahosen (1994, 115) mukaan fenomenografinen tutkimus etenee karkeasti ottaen neljässä vaiheessa:

1. Tutkija kiinnittää huomionsa asiaan tai käsitteeseen, josta näyttää esiintyvän hämmentävän erilaisia käsityksiä.
2. Tutkija perehtyy asiaan tai käsitteeseen teoreettisesti ja jäsentää alustavasti siihen liittyvät näkökohdat.
3. Tutkija haastattelee henkilöitä, jotka ilmaisevat erilaisia käsityksiään asiasta.
4. Tutkija luokittelee käsitykset niiden merkitysten perusteella ja muodostaa merkitysluokat.

Fenomenografiassa ei pyritä selvittämään tutkittavan ilmiön syvintä tai perimmäistä olemusta eikä siinä tutkita ajattelu- tai havaintoprosesseja sinänsä, vaan nimenomaan eri ihmisten käsityksiä tutkimukseen rajatusta ilmiöstä tai asiasta. Fenomenografia on tiedonintressinsä ja tieteenfilosofisten perusoletustensa osalta läheistä sukua esimerkiksi hahmopsykologian, edellä esitellyn fenomenologian ja konstruktivismin kanssa. Samoin kuin kokemukset fenomenologiassa myös käsitykset fenomenografisessa tutkimuksessa nähdään ainakin osin intersubjektiivisiksi eli yksilöiden välisiksi. Molemmissa suuntauksissa inhimillinen toiminta katsotaan intentionaaliseksi. Ihminen on tietoinen olento, joka tietoisesti rakentaa itselleen käsityksiä ilmiöistä ja osaa kielellisesti ilmaista niitä (Ahonen 1994, 121–122). Yksilöiden subjektiiviset tavat käsittää ja kokea jokin ilmiö muodostavat tutkimuskohteen. Käsitykset tulkitaan merkityksenantoprosesseiksi ja niille annetaan esimerkiksi mielipidettä laajempi ja syvempi merkitys. (Järvinen & Järvinen 2004, 83; Koskinen 2011, 268.)

Edellä mainittuja piirteitä voidaan pitää jossain määrin yhteensopivina niin fenomenografiaan kuin fenomenologiaankin. Kuitenkin siinä missä fenomenologi pyrkii tavoittamaan ihmisten kokemukset ja niille annetut merkitykset ikään kuin puhtaimmillaan, fenomenografista tutkimusotetta harjoittava tutkija hyväksyy käsitysten olevan kokemusten, ajattelun ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta syntyneitä kuvia jostakin ilmiöstä ja ottaa tämän tutkimuskohteeseen. Käsitys on suhdetta yksilön ja ympäröivän maailman välillä ja näin ollen yksilöllistä, mutta myös vuorovaikutuksessa sosiaalisesti jaettua. (Koskinen 2011, 268–269; Laine 2010, 38–39.) Kuten aiemmin mainitsin, näen tutkimani ilmiön eli ammatti-identiteetin vahvasti sosiaalisena ja sosiaalisesti rakentuvana ilmiönä, joten tästä näkökulmasta fenomenografisen tutkimusotteen valinta tuntui luonnolliselta.

4.5 Aineiston kerääminen

Yksi konkreettisimmista ja vaikeimmista valinnoista tutkimukseni edetessä oli aineistonkeruumenetelmän valinta. Tutkimuskohdetta oli lähestyttävä tavalla, joka mahdollistaisi relevantin tiedon saannin ja olisi perusteltu ja toimiva suhteessa tutkimuksen tieteenfilosofisiin taustaoletuksiin, metodologisiin valintoihin ja tutkimusotteeseen. Kunnianhimoa ja kokeilunhalua olivat vastakkaisessa vaakakupissa liennyttämässä epävarmuus tutkimukselle varatun ajan riittävyydestä, tutkijan kokemattomuus sekä muut elämän ja opiskelun realiteetit.

Fenomenografisella tutkimusotteella toteutetuissa tutkimuksissa käytetyimpänä tiedonkeruumenetelmänä voidaan pitää haastattelua. Ahonen (1994, 136–137) toteaa haastattelun toteuttavan fenomenografialle ominaista intersubjektiivisuuden ajatusta tutkittavan ja tutkijan välillä. Haastattelu on sosiaalista kanssakäymistä ja käytettäessä sitä tiedonkeruumenetelmänä on tutkijan tietoisuus läsnä koko prosessin ajan. Haastattelijan kyetessä tiedostamaan omat lähtökohtansa ja ollessa aidosti läsnä haastattelutilanteessa on mahdollista arvioida tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaisia seikkoja ja muuttaa kysymyksenasettelua tai jopa koko viitekehystä suuntaan, joka tuottaisi vieläkin hedelmällisempää tietoa. Tavoitteena on, että haastattelusta muotoutuu keskustelunomainen tilaisuus, jossa tutkija toimii aktiivisena kuuntelijana ja keskustelun herättäjänä ja tutkittava pääsee mahdollisimman aidosti, tutkijaan luottaen, kertomaan mitä todella ajattelee.

Ahosen (1994, 137–138) mukaan fenomenografia edellyttää syvähaastattelua, eli kunkin aihealueen kattamista kysymysten ja vastausten kautta mahdollisimman syvästi. Syvähaastattelu edellyttää tutkijalta aktiivisuutta ja aihealueen sekä teorian laajaa tuntemusta, jotta syventävien ja selittävien kysymysten teko olisi mahdollista. Haastattelu voidaan toteuttaa avoimena tai puolistrukturoituna, eli teemahaastatteluna. Koskinen (2011, 270) toteaa, että fenomenografisesta tutkimusta on toteutettu myös esimerkiksi ryhmähaastatteluin, tutkittavien kirjoittamia tai historiallisia tekstejä ja jopa piirroksia analysoimalla. Gröhn (1989, 18) korostaakin kirjoittaessaan fenomenografisesta tutkimusprosessista, että tietoa, johon kvalitatiivinen analyysi perustuu voi olla monen tyyppistä ja monilla eri tavoin kerättyä.

Ensimmäinen ajatukseni aineistonkeruumenetelmäksi oli teemahaastatteluiden toteuttaminen kadettien ja poliisiopiskelijoiden piirissä. Aiempaan tutkimukseen ja tutkittaviin ilmiöihin tutustuessani myös narratiivinen tutkimus ja ryhmäkeskustelut ja -haastattelut tuntuivat hou-

kuttelevilta vaihtoehdoilta. Teemahaastatteluiden käyttö olisi helposti perusteltavissa fenomenografisen tutkimusotteen kautta, kerronnallisuus ja esimerkiksi elämänkerrallinen kerronta vaikuttivat varsin yleisiltä ja hyväksi havaituilla tavoilla lähestyä identiteettitutkimusta ja ryhmäkeskusteluin olisi mahdollista saavuttaa yhteisöllisiä tasoja, joihin pääseminen yksilöhaastatteluin on hankalampaa (Ahonen 1994, 136–138; Alasuutari 2001, 151–153; Syrjälä 2001, 203–204).

Yksilöhaastattelujen osalta ensimmäiseksi huolenaiheeksi kohdallani muodostui tutkimuksen aikataulutus. Aineiston kerääminen vaatisi useamman haastattelukerran, kahdessa eri oppilaitoksessa ja eri paikkakunnilla. Lisäksi ajankohdan tulisi sopia paitsi tutkimusprosessiini myös opiskelijoiden aikatauluun. Näiden haasteiden koin kuitenkin olevan voitettavissa riittävällä ennakoimisella. Edellistä enemmän itseäni rupesi aiheeseen ja tutkimusotteeseen syventyessäni mietityttämään oma roolini tutkijana suhteessa tutkittaviin, vaikkakin fenomenografiassa toimijoiden intersubjektiivisuus ja tutkijan tietoisuuden vaikutus haastattelutilanteissa hyväksytään ja nähdään tietyissä tilanteissa ja oikein käytettynä jopa tutkimuksen aitoutta lisäävinä tekijöinä (Ahonen 1994, 130). Halusin kuitenkin tavoittaa myös toisen tutkimusryhmän muodostavien kadettien ajatukset ja käsitykset ammatti-identiteetistään aidoimmillaan ja pelkäsinkin korkeamman sotilasarvoni vaikuttavan haastattelutilanteissa tämän tavoitteen saavuttamista vastaan. Lisäksi haastateltavien lukumäärä rajautuisi yksilöhaastatteluissa väistämättä melko pieneksi. Vaikka fenomenografisessa tutkimuksessa ei pyritä kattaviin yleistyksiin (Ahonen 1994, 152), oli minun oman näkemykseni mukaan kuitenkin tavoitettava joukko, joka olisi lukumäärällisesti ja taustoiltaan perusteltavissa ja josta olisi erotettavissa toisistaan eroavia käsityksiä.

Aikataulullisesti ja virkamatkojen lukumäärään sitoen yksilöhaastatteluja taloudellisemmalta vaihtoehdolta tuntui ryhmähaastattelujen tai -keskustelujen toteuttaminen. Tällä menetelmällä pystyisin paitsi tavoittamaan yhdellä istunnolla oppilaitosta kohden koko aineiston keruuseen tarvittavan opiskelijajoukon myös saamaan merkittävää sisällöllistä hyötyä. Yhteisölliset, ryhmään ja ryhmädynamiikkaan liittyvät asiat, kuten omassa tapauksessani ammatti-identiteettiin liittyvät piirteet, saattaisivat olla helpommin ilmaistavissa siinä luonnollisessa yhteisössä tai ryhmässä, jossa ilmiö esiintyy. Tällöin haastateltava ryhmä itsessään omassa keskustelussaan ilmentäisi sitä kulttuuria, jossa toimii. Toisaalta tällöin on vaarana menettää eri yksilöillä olevat subjektiiviset ja yksilölliset käsityserot, jotka nekin saattaisivat olla tutkimuksen kannalta merkityksellisiä. (Alasuutari 2001, 151–152.)

Tässä tutkimuksessa oma mielenkiintoni kohdistuu nimenomaan kadettien ja poliisiopiskelijoiden yksilöllisiin käsityksiin ja käsityseroihin ammatti-identiteetistään, jolloin näiden asioiden rajaaminen tutkimuksen ulkopuolelle muuttaisi tutkimukseni luonnetta merkittävästi. Olisi toki mielenkiintoista tutkia käsillä olevaa ilmiötä myös kulttuurisesta näkökulmasta ja ikään kuin yhteisölähtöisesti, mutta tällöin ammatti-identiteetin merkityksellisyys osana kunkin yksilön henkilökohtaista identiteetin rakentumisprosessia olisi hankalammin tavoitettavissa.

Mielenkiintoisen lähestymiskulman tutkimukselle olisi tuonut myös narratiivisen tai elämäkerrallisen menetelmän valinta, joiden huomasin esiintyvän useissa identiteettitutkimuksissa. Esimerkiksi kerronnalliseen elämänkertaan syventymällä tutkijalla on mahdollisuus hahmottaa erilaisia pitkälläkin aikavälillä vaikuttaneita syy-seuraus -suhteita, joiden kautta tutkittavan identiteetti on muodostunut. Tutkittavan muodostaman kokemuksiinsa pohjautuvan tarinan avulla olisi mahdollista yhdistää yksittäiset kokemukset osaksi laajempaa ja mahdollisesti koko elämää koskevaa viitekehystä. (Syrjälä 2001, 208–212.) Tämä kuitenkin vaatisi erityisen tarkkaa rajausta ja perusteltuja koskien haastateltavaa joukko. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa tutkija kykenisi muodostaa tiiviin ja tarvittaessa pitkäkestoisen tutkimussuhteen vastaajien kanssa, jolloin tutkimukseen saataisiin huomattavasti lisää syvyyttä. Syrjälä (2001, 211) mainitsee oman elämäkerrallisella menetelmällä toteutetun tutkimuksensa yhdeksi olennaisemmaksi seikaksi tarinankertojien osallistumisen tutkimukseen myös kanssatutkijoina ja tekijöinä, ei pelkästään tutkimuksen kohteina. Tällöin tutkittavien kokemukset ja ääni saadaan dokumentoitua entistä luotettavammin. Omassa tutkimuksessani en uskonut tämänkaltaisen vuorovaikutuksen toteuttamisen olevan mahdollista aikataulullisista ja tutkijan kokemukseen, tai pikemminkin sen puutteeseen, liittyvistä syistä.

Huolimatta siitä, millä menetelmällä tutkimusaineisto on kerätty, fenomenografisen analyysin lähtökohtana on tekstimuodossa olevan aineiston tulkinta (Ahonen 1994, 140, 143). Edellä mainituista syistä johtuen aineiston kerääminen avoimella kyselylomakkeella alkoi tuntua entistä varteenotettavammalta vaihtoehdolta. Tällöin olisi mahdollista tavoittaa verrattain suuri vastaajajoukko eikä oma asemani suhteessa tutkimuksen kohteena olevaan henkilöstöön vaikuttaisi tutkimusta vääristävällä tavalla. Lisäksi tutkimusprosessin aikatauluttaminen helpottuisi. Toisaalta hylkäämällä haastattelut tiedonhankintakanavana menettäisin fenomenografiselle tutkimukselle ominaisen vuorovaikutusaspektin suhteessa haastateltaviin (Ahonen 1994, 136–138). Tämän pyrin kuitenkin korvaamaan kiinnittämällä huomiota muihin tutki-

muksen luotettavuutta lisääviin tekijöihin, kuten aineistonhankintaprosessin taustojen raportoinnilla, menetelmävalinnan perusteluilla ja itse prosessin seikkaperäisellä kuvauksella (Ahonen 1994, 152–153).

Järvinen ja Järvinen (2004, 147–148) toteavat kyselyn soveltuvan tiedonkeruumenetelmäksi erityisesti, jos tiedusteltavia asioita on suhteellisen vähän ja vastaajia suhteellisen paljon. Kysely mahdollistaa vastaamisen vastaajalle itselleen sopivana ajankohtana ja sopivassa paikassa. Tutkijan on myös mahdollista ulottaa kyselyn suunnittelu esimerkiksi haastattelurungon vastaavaa pidemmälle. Toisaalta tutkijan ei ole mahdollista esittää jatkokysymyksiä tai pyytää tutkittavalta täsmennyksiä kuten haastattelutilanteissa. Näin ollen kysymysten asettelu, sisältö ja muoto korostuvat.

Laatiessani oman tutkimukseni kyselylomaketta oli työni jo varsin pitkällä teoreettisen viitekehyksen ja muiden raportin alkupuolella olevien lukujen osalta. Tällöin pääkysymykset oli varsin helppo muodostaa, sillä itselleni oli selkeytynyt kuva siitä, mitä haluan vastaajilta kysyä ja millaista tietoa tarvitsen analyysini pohjaksi. Kysymysten muotoilu sen sijaan osoittautui varsin työlääksi prosessin vaiheeksi. Väärinymmärrysten, tulkintavirheiden ja virhelähteiden minimoimiseksi työstin kyselyä melko pitkään. Aika ajoin kysyin mielipidettä sen sisällöstä ohjaajaltani ja myös koestin kyselyn toimivuutta käytännössä vertaisiani hyödyntäen. Näiden työvaiheiden jälkeen kyselylomake, joka on esitelty liitteessä 1, sai lopullisen muotonsa.

Kysely lähetettiin kadeteille joulukuussa 2014 sähköpostilla ja poliisiopiskelijoille tammi-kuussa 2015 Webropol-palvelun kautta. Kysymysten muotoilu oli ammatinimikkeitä lukuun ottamatta molempien vastaajaryhmien kyselyissä sama. Eriävän lähetykskanavan valintaan päädyin prosessia vauhdittaakseni. Sähköpostilla kykenin käynnistämään kyselyn omin toimin heti, kun lomake oli valmis ja vastaajaryhmä rajattu. Erillisen palvelun käyttö tietojen keräämiseen vaati muutamia yhteydenottoja, pikaista koulutusta järjestelmän käyttöön ja käyttöoikeuksien luomisen.

4.6 Aineiston analysointi

Koskinen (2011, 270–271) viittaa tekstissään muun muassa fenomenografian kehittäjänä pidetyn Ference Martonin teoksiin todetessaan fenomenografisen tutkimuksen olevan pyrkimystä

kohteena olevan ilmiön merkitysten löytämiseen. Merkityksiä etsitään tutkimusjoukkona toimivien ihmisten käsityksistä kyseisestä ilmiöstä. Analyysivaiheessa eri käsitysten ymmärtämisen kannalta on keskeistä, että tutkija tunnistaa erilaiset käsitykset ja kykenee kuvaamaan ne kategorioina. Kategorisoinnissa tulee pyrkiä tuomaan esiin aineistosta nouseva käsitysten vaihtelu. Näin ollen kategorioiden lukumäärällä tai yksittäisen kategorian muodostaneiden käsitysten yleisyydellä ei ole tutkimuksen kannalta merkitystä. Yksittäinenkin ilmaus tai käsitys voi olla tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen ja merkityksellinen.

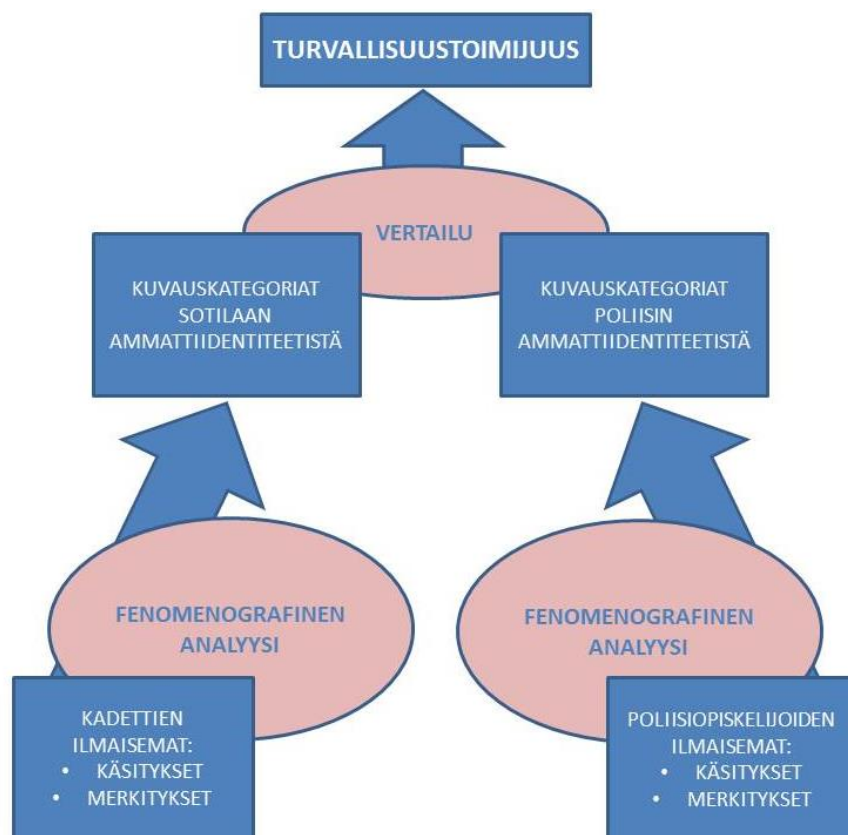
Fenomenografinen analyysi on luonteeltaan kuvailevaa ja tulkitsevaa. Prosessi on tapahtumaketju, jossa tutkija konstruoi käsitteellisen kuvauksen tutkittavaa ilmiötä koskevista käsityksistä tulkitsemalla, valikoimalla ja uudelleen järjestelemällä tutkimusaineistoa. Tutkija ei näin ollen ole ainoastaan objektiivinen toimija, vaan tämän on tunnettava ja tutustuttava perusteellisesti tutkittavana olevaan ilmiöön ja analyysissään nimenomaan tulkittava oman tietämyksensä ja osaamisensa perusteella tutkittavien ilmaisemia käsityksiä. Tällöin on mahdollista, että eri tutkijat saavat eriäviä tuloksia samasta tutkimusaineistosta. (Koskinen 2011, 270–271.)

Analyysin tavoitteena on osoittaa, mistä tutkittavana olevien henkilöiden käsitysten vaihtelu johtuu tai pikemminkin esittää selityksiä tällä vaihtelulle. Prosessi etenee aineistolähtöisesti. Tutkija tulkitsee tutkimushenkilöiden ilmausten merkityksiä ja muodostaa niistä merkitysluokkia eli kategorioita oman esiymmärryksensä perusteella. Kuten edellä mainitsin, kategorioita muodostettaessa merkityksellistä ei ole se, kuinka usein jotain tiettyä käsitystä ilmaistaan tutkimusaineistossa, vaan pikemminkin merkitysten laadullinen erilaisuus. Merkityskategorioilla pyritään selittämään tutkimushenkilöiden käsityksiä, ilmaisuja ja niiden merkityksiä, jolloin niistä tulee lukijalle ymmärrettäviä. (Ahonen 1994, 126–127; Koskinen 2011, 270–271.)

Merkityskategorioista voidaan edelleen muodostaa ylemmän tason kategorioita, jotka ovat merkitystensä osalta moneen kertaan läpikäytyt ja verratut ja jotka selkeämmin kuvaavat käsitysten ja merkitysten vaihtelua. Kategoriat ovat jo itsessään tutkimustuloksia, sillä nimensä mukaisesti ne kuvaavat ilmiöstä esiintyviä käsityksiä ja niiden merkityksiä kokonaisuuksina. Kategorisointi voidaan tehdä horisontaalisesti, vertikaalisesti tai hierarkkisesti. Tutkimuksessa käytetyt kategorisointitavat kuvaavat kategorioiden keskinäistä suhdetta. Horisontaalisessa kategorisoinnissa kategorioiden erot ovat sisällöllisiä ja kategoriat ovat keskenään samanarvoisia ja yhtä tärkeitä. Vertikaalista kuvaustapaa käytetään kun kategoriat asettuvat tai halu-

taan asettaa jonkin aineistosta esiin nousevan kriteerin mukaan keskinäiseen järjestykseen, joka ei kuitenkaan ole paremmuusjärjestys. Tällaisia kriteerejä voivat olla esimerkiksi käsitysten ajallinen järjestys tai yleisyys. Ajallisen järjestyksen kuvaus mahdollistaa esimerkiksi käsityksissä tapahtuneiden muutosten kuvaamisen kategorisoinnin avulla. Hierarkkisessa kuvauksessa käsitykset ovat puolestaan keskenään eritasoisia tai eri kehitysasteella. Kattavan kuvauksen mahdollistamiseksi kuvaustapoja voidaan myös yhdistää, mikäli se on aineiston kuvauksen kannalta merkityksellistä. (Ahonen 1994, 127–129; Järvinen & Järvinen 2004, 84–88; Koskinen 2011, 271.)

Tässä tutkimuksessa analyysi eteni molempien vastaajaryhmien käsitysten kategorisoinnista kategorioiden vertailuun ja yhdistävien kategorioiden muodostamiseen. Kadettien ja poliisiopiskelijoiden ilmaisemista käsityksistä muodostetut kategoriat on esitetty tutkimuksen luvuissa 5.1 ja 5.2. Tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta olennaisimmat, molempia vastaajaryhmiä yhdistävät ja turvallisuustoimijuutta määrittävät ylätasoon kategoriat, on raportoitu johtopäätöksinä luvussa 5.3.

Kuvio 3. Analysointiprosessi

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Kadettien käsitykset

Tässä luvussa tarkastelen kadettien käsityksiä ammatti-identiteetistään. Käsittely etenee yksittäisiin kysymyksiin ja kysymyskokonaisuuksiin annettujen vastausten kuvaamisesta kuvaus- ja merkityskategorioiden esittelyyn, jotka on muodostettu koko vastausaineiston perusteella. Kysymyskohtaisella raportoinnilla pyrin kuvaamaan kadettien vastauksissa ilmenneitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia suhteessa omaan ammattiin liittyviin ennakkokäsityksiin, koulutuksen aikana käsityksissä tapahtuneisiin muutoksiin ja tulevaisuuden odotuksiin sekä antamaan kuvan vastausaineistosta kokonaisuutena.

Tutkimukseni pääkysymykseen vastaaminen edellyttää kadettien ja poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteetin tunnuspiirteiden ja yksilöiden välisen varianssin hahmottamista. Fenomenografisen analyysin tuloksena syntyneillä merkitys- ja kuvauskategorioilla pyrin kuvaamaan ammatti-identiteetistä esiintyviä käsityksiä kokonaisuuksina, jotka ilmentävät yksilöiden välistä käsitysten ja merkitysten vaihtelua (vrt. Järvinen & Järvinen 2004, 84–85). Kadettien käsityksien perusteella muodostetut sotilaan ammatti-identiteettikategoriat muodostavat vertailupohjan poliisiopiskelijoiden vastaaville.

”Käsitykseni oli, että sotilaan ura on fyysisesti raskas ja torstaisin saa hernekeittoa” (Kadetti 2).

Kadettien sotilaan ammattia koskevien ennakkokäsityksien muodostumisen kannalta merkittävin elämänvaihe vaikuttaa varsin luonnollisestikin olleen varusmiespalvelus. Useat vastaajat pohtivatkin käsitystensä muutosta ennen ja jälkeen varusmiespalveluksen. Ennen itse koettua yhteyttä sotilaselämään käsitykset olivat muotoutuneet viihde- ja elokuvateollisuuden tai, kuten edellä olevassa lainauksessa, sukulaisten ja ystävien kertomusten perusteella romantisoituiksi pelkistyksiksi.

Ennen varusmiespalvelusta sotilaan ammatista oli hyvin vaikeaa muodostaa vahvoja ennakkokäsityksiä ja upseerin uran ollessa itsellä yhtenä vaihtoehtona halusinkin pitää mielen avoimena ennen varusmiespalveluksen alkua. Ennakkokäsitykset muodostuivat siis ehdottomasti varusmiespalveluksen aikana. (Kadetti

1.)

Sotilaan ammatista syntynyt ennakkokäsitykseni voidaan mieltää kahteen osaan: ennen varusmiespalvelusta sekä varusmiespalveluksen aikana syntynyt käsitys. Ennen varusmiespalvelusta käsitykseni sotilaan ammatista oli melko mitätön. Se oli muodostunut lähinnä elokuvien, televisiosarjojen sekä pelien kautta. Niiden kautta itselleni oli muodostunut kuva tappamisesta, kurista sekä ”siisteistä juutuista”. Mielikuva sotilaan ammatista yhdistyi yleensä Yhdysvaltojen armeijaan. (Kadetti 8.)

Useat vastaajat olivat hahmottaneet täsmällisten sotilaan ammattia koskevien käsitysten muodostamisen olleen hankalaa ennen palvelukseen astumista. Tulkitsen tämän viestivän siitä, että vastaajat ovat itsekkin havainneet käsityksissään tapahtuneen varsin mittavia muutoksia. Ennakkokäsityksissä yhdistyivät yhdysvaltalaisten toimintaelokuvien sankarisoturit, suomalaista sotilasta karikatyyrisesti kuvaavan väepeli Kõrmyn kaltaiset hahmot ja lähipiirin kertomukset omasta palvelusajastaan. Puolustusvoimat koettiin jokseenkin sulkeutuneeksi yhteisöksi, jolla on omat toimintatapansa ja kulttuurinsa, jotka täytyy kokea kokonaisuuden hahmottamiseksi. Tarkemman käsityksen muodostaminen vaikuttaa vaatineen ensikäden kosketusta yksilön ja yhteisön välillä. Ne vastaajat, joiden lähisukulaisia oli puolustusvoimien palveluksessa, olivat päässeet ikään kuin kurkistamaan tämän mystisen verhon taakse, jolloin käsitykset sotilaan ammatista ja urasta sekä puolustusvoimista ylipäätään olivat myös täsmällisemmät.

Varusmiespalveluksen aikana vastaajien omilla kouluttajilla vaikuttaa olleen merkittävä rooli puolustusvoimista ja ammattisotilaista muodostuvan kuvan muovaamisessa. Sotilaan malliksi henkilöityi oma lähin esimies, eli kouluttaja, ja sotilaan ammatti nähtiin ennen kaikkea koulutusammattina. Varusmiespalveluksen jälkeen osa kadeteista oli toiminut määräaikaisessa palveluksessa sopimussotilaana, jolloin he saivat ensikosketuksen puolustusvoimiin työnantajana ja edelleen muokkasivat käsitystään sotilaan ammatista. Viimeistään opiskelu Maanpuolustuskorkeakoulussa vaikuttaa laajentaneen vastaajien käsitystä sotiluudesta ja sotilaan ammatista. Kouluttajuuden lisäksi kadetit hahmottavat lukuisia muitakin rooleja, joissa ammattisotilas toimii.

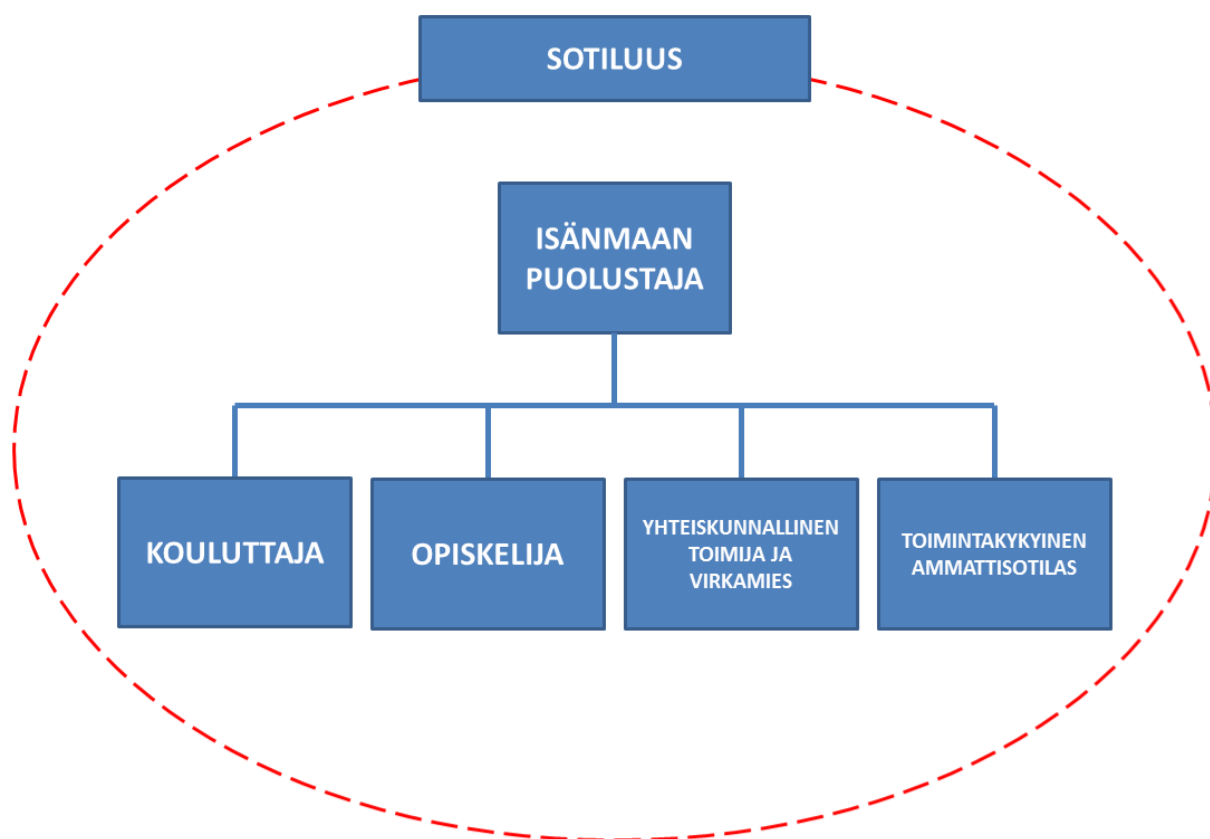
Kuten poliisiutta käsittelevässä luvussa 3.4 mainitsin, Honkonen ja Raivola (1991, 119–124) totesivat poliisikokelaiden poliisiksi sosiaalistumista tutkiessaan tutkimushenkilöiden jakautuvan kahteen pääryhmään sen perusteella, miten he liittyvät poliisin identiteetin osaksi henkilökohtaista identiteettiään. Suurin osa vastaajista piti poliisiutta isona osana omaa itseään, mutta myös oman henkilökohtaisen identiteetin merkityksen korostajia ja poliisi-identiteetin kieltäjiä löytyi vastaajajoukosta. Kadettien ilmaisuissa käsiteltiin samaa aihepiiriä esimerkiksi seuraavasti:

Sotilaan ammattiin opiskelevana joutuu usein ihmettelemään sitä, miten paljon sotilaan ammatissa työskentelevillä henkilöillä ei tunnu olevan muuta elämää kuin oma sotilasura. Kyseisten henkilöiden vaikutus omiin ajatuksiin sotiluudesta on saanut minut, jopa pelkäämään, että ei kai minusta koskaan tule noin pahasti sotiluuteen hurahtanutta ihmistä. Sotilaan ammatti on mielestäni hieno ja kunniakas asia, mutta se ei ainakaan omalla kohdallani saa ikinä olla tärkein ja elämää määräävin tekijä. (Kadetti 19.)

Useat vastaajat kertoivat sotiluuden merkitsevän heille paljon, mutta samalla korostivat elämässä olevan paljon tärkeämpiäkin asioita kuin oma ammatti. Ammatti-identiteettiä ei kuitenkaan väheksytty eikä sitä pyritty kieltämään. Pikemminkin vastauksista nousee esiin tahto säilyttää tasapaino sotilas- ja siviilielämän välillä ja huoli niistä palvelustovereista, joiden kohdalla sotiluus vaikutti vastaajien mielestä liikaa korostuneen. Identiteettien välillä tasapainottelevien vastaajien kohdalla sotiluus näyttäytyi omaa henkilökohtaista identiteettiä täydentävänä tekijänä, ei poissulkevana, jolloin varsinaista ihmisen ja univormun välistä ristiriitaa ei heidän osaltaan pääse syntymään (vrt. Honkonen & Raivola 1991, 124–125).

Vastausten vaihtelevuus ja kirjo toimivat erinomaisena lähtökohtana sotiluuden piirteiden fenomenografiselle analyysille. Huomasin tutkimusta tehdessäni kadettien käsityksistä ja ilmaisuista sotilaan ammatti-identiteettiin liittyen muodostuvan varsin laaja katsaus suomalaisen ammattisotilaan työuraan ja vaihteleviin työtehtäviin. Muodostamieni sotilaan ammatti-identiteettikategorioiden ei ole tarkoitus olla sotilasstereotypioita, vaan kategoriat yhdessä muodostavat sotiluuden kokonaisuuden. Yhtäältä kategoriat ovat fenomenografisen tutkimuksen hengessä synteesejä sotiluudelle annetuista ilmauksista ja toisaalta niiden voidaan katsoa refleктоivan puolustusvoimien koulutuksen ja kasvatuksen tarjoamia organisatorisia identiteettimalleja (vrt. Ahonen 1994, 126–128; Vähäsantanen 2007, 160). Kaikkien

vastaajien käsityksissä ja niille annetuissa ja tulkitsemisissä merkityksissä oli osia useista eri kategorioista. Kärjistetyn yleistyksen sijaan pyrin kategorisoinnin avulla kuvaamaan sotiluuteen liittyvien piirteiden vaihtelua ja laajuutta. Lähdeaineistolainauksilla ja -esimerkeillä en pyri lokeroimaan yksittäistä vastaajaa tietyn kategorian edustajaksi, vaan todentamaan lukijalle eri sotiluuden piirteiden esiintyvyyden vastaajien käsityksissä.

Kuvio 4. Kadettien ammatti-identiteettikategoriat

Esittelen seuraavissa alaluvuissa yllä olevan kuvan mukaiset kadettien ammatti-identiteettikategoriat. Päädyin analyysissäni yhdistämään hierarkkista ja horisontaalista kuvaustapaa, jolloin on mahdollista tuoda esiin sekä kategorioiden väliset merkityserot että niiden osittainen samanarvoisuus. Pohdin pitkään mahdollisuutta hyödyntää vertikaalista kuvausta, jolla olisi mahdollista tuoda esille käsitysten ajallinen esiintyvyys ja kehitys. Ehtona tälle on kuitenkin se, että vertikaalisuuden muodostava kriteeri nousisi esiin aineistosta. Kuten edellä mainitsin, käsitysten ja ilmaisujen kirjo oli varsin laaja, jolloin tämän kuvaustavan käyttö olisi saattanut johtaa liialliseen yleistykseen ja ylitulkintaan. Esimerkiksi kouluttajuus on paitsi useissa vastauksissa esiintyvä sotilaan ammattiin liittyvä ennakkokäsitys myös konkreettinen tulevaisuuden odotus ja ammatillisen fokuksen kohde, jolloin sen kuvaaminen verti-

kaalisesti olisi ollut hankalaa. Yhdistämällä hierarkkisen ja horisontaalisen kuvaustavan hyväksyn kaikkien ammatti-identiteetin piirteiden vaikuttavuuden osana sotiluutta, mutta pyrin myös tuomaan selkeästi esiin aineistolähtöiset painotus- ja merkityserot. (vrt. Järvinen & Järvinen 2004, 85.)

5.1.1 Kouluttajaidentiteetti

Luonnehtiessaan väitöskirjassaan sotilasorganisaation ja -kulttuurin erityispiirteitä Halonen (2007, 26–29) toteaa niiden eroavan monilla tavoin muista vastaavista. Lakisääteinen tehtävä velvoittaa puolustusvoimia kouluttamaan sotilaita reserviin kriisin varalle ja toisaalta asevelvollisten on samojen lakien perusteella astuttava osaksi puolustusvoimien kulttuurin piiriä. Leimun (ks. Halonen 2007, 27) mukaan puolustusvoimissa toimiikin rauhan aikana yhtä aikaa kaksi merkittävää ja sosiaalisilta rakenteiltaan eroavaa henkilöstöryhmää: varusmiehet ja kantahenkilökunta. Pyrkimyksiksi näiden kahden ryhmän solidaarisuuteen ja yhteenkuuluvuuden tunteen luomiseen sekä yhteisten tavoitteiden muodostamiseen voidaan katsoa esimerkiksi palvelukseen astumiseen liittyvät toimenpiteet, joissa muun muassa pukeutuminen ja ulkoasu yhtenäistetään.

Sotilasyhteisöön liittyminen on monella tapaa konkreettinen kokemus ja merkittävä elämäntapamuutos. Aiemmat käsitykset puolustusvoimista ja sotilaista muokkautuvat ja täydentyvät kokemusten kasautuessa. Varusmiespalveluksen aikana kadettien sotilaan ammattia koskevien käsitysten voidaan katsoa muokkautuneen varsin voimakkaasti. Suuressa roolissa uusien käsityksien muodostumisessa ovat olleet vastaajien lähimmät esimiehet ja kouluttajat. Sotilaan ammatti vaikuttaa saaneen monen vastaajan kohdalla yhtäläisyysmerkin kouluttajuuden kanssa.

”Ennakkokäsitystä ei sinällään ollut muuta kuin mitä näki omien kouluttajien touhuavan perusyksikössä. Päällimmäisenä ehkä näkyi kouluttajuus ja tämä herätti mielenkiinnon ammatista ja myös loi jonkinlaisen käsityksen tulevasta työstä.” (Kadetti 12.)

Itselleni käsitys sotilaan ammatista oli suhteellisen yksipuolinen ennen sopimussotilas aikaa. Sitä ennen koin että sotilas on vain ja ainoastaan kouluttaja. Sopimussotilaana ymmärsin työn sisältävän myös paljon muuta. Se miksi ennakkokäsitykseni oli mitä oli varusmiespalveluksen jälkeen, johtuu

mielestäni siitä, että varusmiehille ei kerrota varsinaisesti upseerin ammatista, vaan kuva muodostaa pääasiassa yksikön henkilöstöä seuraamalla. (Kadetti 13.)

Asevelvollisten kouluttaminen on puolustusvoimien lakisääteisistä tehtävistä rauhan aikana näkyvin ja se konkretisoituu ja henkilöityy oppijan eli varusmiehen näkökulmasta kouluttajan toiminnassa. Halonen (2007, 43) toteaa tällä olevan merkittävä vaikutus varusmiesten kokemuksiin puolustusvoimien koulutuskulttuurista ja vaikuttavan maanpuolustushengen muodostumiseen. (Halonen 2007, 34, 42–43.) Kadettien vastausten perusteella kouluttajan toiminta kantautuu varsin suoraan myös käsityksiin sotilaan ammatista, jotka ovat suuressa roolissa ammatinvalintaa tehtäessä.

Kouluttajuus näyttäytyi kadettien vastauksissa paitsi sotilaan ammattia koskevana ennakkokäsityksenä myös konkreettisenä tulevaisuuden odotuksena ja osan vastaajista kohdalla edelleen sotiluuden ytimenä. Jalkaväessä palvelevien kadettien ensimmäiset työtehtävät tulevat mitä suurimmalla todennäköisyydellä olemaan kouluttajatehtäviä, joten ammatin ja sen merkityksen määrittely kouluttajuuden kautta on luonnollista. Vaikka kadettien ammatti-identiteettiin sisältyy vastausten perusteella useita muitakin kuin kouluttajana toimimiseen liittyviä piirteitä, vaikuttaisi kouluttajuudella olevan merkittävä rooli osana sotiluuden kokonaisuutta.

”[Sotilaana sitoudun] kouluttamaan viimeisen päälle sotureita. Antamaan aina parhaani ja toimimaan esimerkkinä nuoremmille.” (Kadetti 2.)

5.1.2 Opiskelijaidentiteetti

Kadettien tämänhetkinen sotilasuran vaihe on täysipäiväistä opiskelua. Opiskelijaidentiteetti näyttäytyy täten useissa vastauksissa osana sotiluutta. Opiskelun vaativuus ja moninaisuus vaikutti yllättäneen suuren osan vastaajista, eikä oman henkilökohtaisen opiskelijaidentiteetin löytäminen ollut aina ollut mutkatonta. Vaikka en sitä kysymyksenasettelulla hakenutkaan, osa vastaajista käytti tutkimustani eräänlaisena palautteenantokanavana Maanpuolustuskorkeakoulun suuntaan:

”[Haluisin olla] kovakuntoinen, esimerkillinen käytännön osaaja ja johtaja. Mitä en halua: suunnitella, tutkia, kirjoittaa.” (Kadetti 16.)

Kadetin arki ei ollut täysin vastannut niitä odotuksia, joita opiskeluun oli liitetty. Yhteys opetuksen ja sen sisältöjen sekä käytännön työn välillä oli tiettyjen opintokokonaisuuksien osalta ollut vaikea hahmottaa. Mäkinen (2009a, 84) toteaa sotilaspedagogiikan yhdeksi keskeisimmäksi periaatteeksi ja tavoitteeksi teorian ja käytännön kokemuksellisuuden yhdistämisen. Tiede ei tässä kontekstissa saisi irtautua käytännön toiminnasta, eikä ammatillisista kokemuksista, vaan tiede ja käytäntö tulisi nivoa erottamattomasti yhteen. Kadettien vastausten perusteella tässä ei ole täysin onnistuttu. Kaipuu käytännön tekemiseen ja omien sotilastaitojen kehittämiseen ilmeni useista vastauksista:

”Opiskelu MPKK:ssa yllätti akateemisuuudellaan. Kuvittelin sen sisältävän paljon enemmän käytännön tekemistä.” (Kadetti 7.)

Kaikki kunnia ja arvostus koulujen opetukselle, mutta jossain kohtaa on mielestäni hiukan harhaannuttu perusasioiden ääreltä. Viime vuosina vaativista kriha-tehtävistä saadut kokemukset tukevat juuri sitä, että sotilaan perustaitojen on oltava hallussa aivan kaikilla tasoilla se luo pohjan kaikkeen muuhun. Johtajankin on osattava taistella ja pysyä hengissä. Jos se vaatii ponnistelua, niin johtaminen ei onnistu ja taas joku kuolee. (Kadetti 17.)

Käsitellessään ammatti-identiteetin muutosta Vähäsantanen (2007, 174–176) toteaa ristiriidan työtä koskevien ulkoisten odotusten ja yksilön ammatti-identiteetin välillä aiheuttavan negatiivisia tuntemuksia mahdollisia uusia ammatillisia rooleja ja omaa ammattia kohtaan. Kadettien tapauksessa ulkoiset odotukset voidaan mieltää opintosuoritusvaatimuksiksi, joiden akateeminen painotus ei ole vastannut heidän kuvaansa sotilaan ammatista. Ristiriitojen ja ammatti-identiteetin rapautumisen välttämiseksi ja ammatillisen kasvun edesauttamiseksi Vähäsantanen (2007, 176) samoin kuin Mäkinen (2011, 84–85) toteavat yksilön identiteettityön tukemisella olevan erityinen merkitys. Kadettien osalta opintojen, niiden sisällön ja hyödyn, selkeämpi kytkeminen osaksi ammattitaidon kehittymistä ja sotilaana kasvua sekä näiden merkitysyhteyksien hahmottaminen opettajien ja kouluttajien tukemana, saattaisi vähentää kadettien itsensä kokemia sotiluuden ja opiskelijaidentiteetin välisiä yhteentörmäyksiä.

Opiskelijaidentiteetti näyttäytyi kadettien vastauksissa muutoinkin, kuin edellä mainitun negaation kautta. Yleisesti opiskeluun ja itsensä kokonaisvaltaiseen kehittämiseen suhtauduttiin positiivisesti. Upseerin ura hahmotettiin kokonaisuudessaan joissain vastauksissa eri opinto-

kokonaisuuksien ja virkaurakurssien kautta ja opiskelu nähtiin kiinteäksi osaksi sotilaan työssä etenemistä.

”Kadetin tärkein tehtävä oppia. Oppimisessa on ymmärrettävä mikä on tärkeää ja mihin tulee panostaa erityisesti, kaikkea ei voi kuitenkaan oppia.” (Kadetti 13.)

Siinä vaiheessa kun on MPKK:lle hakenut ja päässyt sisään, sekä viimeistään tässä vaiheessa koulua tulisi ymmärtää että kaikissa asioissa on hyvät ja huonot puolensa. Se on kokonaisuus, joka on hyväksyttävä, ei missään muuallakaan pysty valitsemaan asioista vain niiden hyviä puolia ja hylkäämään huonoja. (Kadetti 18.)

Edellä olevat lainaukset osoittavat tulkintani mukaan jokseenkin realistista lähestymistapaa sotiluuden moninaisuuteen. Opiskelijaidentiteetti on omaksuttu ja ehkä osin tavoitteiden saavuttamiseksi jopa jouduttu omaksumaan osaksi ammatti-identiteetin laajempaa kokonaisuutta. Toiskallio (2004a, 110–112) toteaa sotilaan olevan paljon muutakin, kuin sodankäynnin instrumentti. Hyväksyttäessä toimintakyky eräänlaiseksi sotilaan ontologiseksi määritelmäksi, eli ihmiskuvaksi, törmätään väistämättä sen osa-alueiden ja keskinäisriippuvuuksien vuoksi tilanteeseen, jossa sotilaiden kasvun tukemista ja koulutusta on lähestyttävä monin muinkin kuin ainoastaan sotilastaitojen kouluttamisen keinoin. Kehittyäkseen sotilaana sotilasammattissa toimiva yksilö vaikuttaa tarvitsevan ainakin ripauksen opiskelijaidentiteetin piirteitä osaksi omaa sotiluuttaan.

5.1.3 Yhteiskunnallinen toimija ja virkamies -identiteetti

Kuten poliisiutta käsittelevässä luvussa 3.4 totesin, hahmottaa Vanhala (2007, 69–71) poliisipäälliköiden työtä käsittelevässä tutkimuksessaan vastaajien kokeneen eräänlaista mallikansalaisuuden painetta. Ammatti koettiin julkiseksi ja oma työ ja sen tulokset näkyivät tiedotusvälineissä. Poliisin oletetaan itse toimivan lakeja ja asetuksia noudattaen; nuhteetomana esimerkkinä muille. Kadettien käsityksissä itsestään ammattikuntansa edustajana ilmeni tietynlaisia yhteneväisyyksiä mallikansalaisuuden ajatukseen. Valtion virkamiehinä ja sotilaina kadetit kokivat olevansa velvollisia toimimaan eduksi puolustusvoimille ja omalle ammattikunnalleen. Esimerkiksi asettautumisen vaateet näkyivät myös suhteessa edellä esittelemääni kadettien kouluttaja -identiteettiin. Tulevina kouluttajina kadetit kokivat asettuvan-

sa näkyvään rooliin, jossa he henkilöityvät paitsi käsityksiksi sotilaista myös puolustusvoimista ylipäätään (vrt. Halonen 2007, 34, 42.):

”Sotilaana sitoudun toimimaan julkisesti niin, että kaikella toiminnallani pyrin edesauttamaan sotilaisiin liittyviä ajatuksia ja käsityksiä” (Kadetti 19).

Levä (2008, 289–299) toteaa väitöskirjassaan poliisin olevan eräänlainen salainen sosiaalityöntekijä, joka kohtaa ammatissaan koko yhteiskunnan kirjon ja osaltaan mahdollistaa yhteiskunnassa toimimisen. Poliisi valvoo lakeja ja järjestystä, mutta toimii myös monialaisempana kanssaihminen ymmärtäjänä ja auttaja. Tämä on osin rinnastettavissa myös varusmieskouluttajana toimivaan ammattisotilaaseen, jonka tehtävänä on kouluttaa käskettyjä ja tarkoituksenmukaisia sotilaan tietoja ja taitoja sekä valvoa alaistensa toimintaa ja käskyjen ja määräysten noudattamista sotilasyhteisössä. Sotilaan kosketuspinta kansalaisiin rajoittuu toki tiettyyn ikäluokkaan ja osin edelleen sukupuoleen, mutta toisaalta puolustusratkaisun jatkuvuus tuo kaikki sukupolvet kerrallaan osaksi asevelvollisten piiriä.

Yleinen asevelvollisuus koskee kaikkia yhteiskuntaluokkia sosioekonomiseen tai mihinkään muuhunkaan asemaan tai statukseen katsomatta, jolloin yhteiskunnan laaja kirjo näyttäytyy myös varusmieskoulutuksen arjessa. Mäkinen (2012) liittää varusmieskoulutuksen yhteiskunnallisia merkityksiä käsittelevässä artikkelissaan varusmieskoulutuksen osaksi Suomen koulutusjärjestelmää ja korostaa paitsi puolustusvoimien roolia oman tehtävänsä täyttämässä myös järjestelmän muiden osien vastuuta turvallisuuden näkökulmasta. Turvallisuuden luomiseksi puolustusvoimien on oltava aktiivinen osa yhteiskuntaa ja laajan turvallisuuskäsityksen hengessä kyttävä suhteuttamaan toimintansa moninaisiin tilannekehyksiin ja uhkamalleihin sekä kyttävä monenkeskiseen yhteistyöhön. Kadetit kokevat vastausten perusteella tehtävänsä vastuulliseksi ja yhteiskunnallisesti merkittäväksi sekä hahmottavat oman vaikutavuutensa:

”Yleiseen asevelvollisuuteen ja ammattitaitoiseen reserviin perustuva maanpuolustaminen vaatii, että ammattisotilas toimii esimerkillisesti tilanteessa kuin tilanteessa” (Kadetti 11).

”Sotiluus merkitsee minulle niin itseni kuin puolustusvoimien edustamista. Sotiluus muodostuu niin henkilökohtaisesta kuin sosiaalisesta identiteetistä. Sotiluus on siis ikään kuin sitä mitä minä niin omasta mielestäni kuin muidenkin mielestä olen.” (Kadetti 1.)

Samoin kuin opiskelijaidentiteetin osalta totesin, myös valtion virkamiehen ja byrokraatin rooli osana sotiluutta on aiheuttanut pulmia identiteetin muodostumisessa. Osassa vastauksista virkamiesmäisyys rinnastettiin kankeaan byrokratiaan ja asioiden hoitoon paperilla, jolloin ihmisyyys ja inhimillisyys olivat vaarassa unohtua:

”En halua kasvaa samanlaiseksi byrokraatiksi, kuin mitä esimiehinä on/on ollut. Järjestelmä ei tätä välttämättä aina tue, mutta myös upseerin täytyy tietynlainen pelisilmä omata, eikä aina piiloutua joka ikisen pykälän taakse yksinkertaisimmissakin asioissa.” (Kadetti 12.)

Jo varusmiehenä huomasin, että PV ei ole mikään kevyt organisaatio, mutta byrokraattien ja kaiken maailman käsittämättömän jäykistelyn määrä yllätti silti. Käsitys sotilaana olemisesta on ehkä juurikin muuttunut siten, että upseeri ei ole vain sotilas, vaan yleensä enemmän virkamies ja byrokraatti. (Kadetti 12.)

Kadetit kokivat linkittyvänsä muuhun yhteiskuntaan puolustusvoimien ja ammattisotilaiden edustajina, kouluttajina ja valtion virkamiehinä. Ammatti-identiteettityössään kadetit kohtaavat työnsä moninaisuuden ja ne useat roolit, joihin sotilas työssään asettuu ja asetetaan. Opettajien vastaavaa identiteettityötä kuvatessaan Vähäsantanen (2007, 160) toteaa ammatti-identiteetin rakentumisen olevan kompleksinen ja monitasoinen prosessi, joka tapahtuu persoonallisen ja sosiaalisen olemisen välisessä vuorovaikutuksessa. Organisatoriset identiteettimallit ja sosiaaliset odotukset limittyvät henkilökohtaisiin odotuksiin ja päämääriin. Ristiriidattomat identiteettiroolit, joissa sosiaaliset odotukset ja henkilökohtainen ammattia koskeva uskomusjärjestelmä kohtaavat, ovat helpommin liitettävissä osaksi rakentuvaa ammatti-identiteettiä kuin osakokonaisuudet, joissa edellä mainitut eivät kohtaa. Vähäsantanen (2007, 166) toteaa ammatillisen uran alkuvaiheessa, jossa kadetitkin vastaushetkellä ovat, identiteettimallien ja samastuttavien roolien olevan erityisen merkityksellisiä ja edesauttavan identiteettityön käynnistymistä ja kehitystä.

5.1.4 Toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetti

Yksi sotilaspedagogisen tutkimuksen ydinkäsitteistä, eli toimintakyky, esiintyi useissa kadettien vastauksissa kuvaten niitä vaatimuksia, joita he kokivat sotilaalla olevan. Osiinsa jakautumattomasti ihmisenä olemisen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja eettisen ulottuvuuden yhteen nivova käsite on vastausten perusteella eräänlainen sotilaana olemisen ja pärjäämisen

tavoitetila:

[Haluaisin sotilaana olla] hyvän kokonaistoimintakyvyn (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, eettinen) omaava, inhimillinen, asiantunteva niin teoriassa kuin käytännössäkin ja omat tehtävänsä kunnialla ja ajoissa hoitava. Tärkeää olisi myös kyky ulosmitata täysimääräisenä tämä kaikki (etenkin kokonaistoimintakyky) tositalanteen tullen (tämä tosin voidaan todeta vasta itse tilanteessa). (Kadetti 1.)

”Yleisesti ottaen sotilaan tärkein tehtävä on ylläpitää ja kehittää omaa ammattitaitoaan (ml. fyysinen kunto) siten, että jos ja kun se ammattitaito ulosmitataan kriisitilanteessa, sodassa tai kriisinhallintatehtävässä siitä selviää kunnialla ja mahdollisimman hyvin” (Kadetti 17).

Sotilaina kadetit kokivat sitoutuvansa itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Ammattisotilaan tulee vastausten perusteella kyetä toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla hyvinkin kompleksisissa ja vaihtelevissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Näin ollen toimintakyvyn kehittäminen rinnastettiin myös ammattiylpeyteen ja -taitoon. Kyetäkseen vaatimaan alaisiltaan on kouluttajan pystyttävä itse vähintään samankaltaisiin suoritteisiin ja selviytyäkseen taistelussa on itseä haastettava edelleen.

[Sotilaan tärkein tehtävä on] vastata siitä, että osaa noudattaa annettuja käskyjä sekä hallitsee perusasiat. Käsky on käsky, ei neuvottelun lähtökohta. Perusasiat kuten asekäsitteily, toimintakyvyn ylläpito sekä sosiaaliset taidot ovat loppujen lopuksi ne, jotka ratkaisevat. Esimiehenä olet esimerkki ja mikäli et osaa, et osaa myöskään vaatia. (Kadetti 2.)

Osa vastaajista mainitsi sotilaana olemisen olevan tai vähintäänkin lähestyvän elämäntapaa. Toimintakyvyn kehityshakuisuus ei rajoittunut ainoastaan palvelusaikaan, vaan myös vapaaajalla pyrittiin omasta jaksamisesta, fyysisestä kunnosta ja sotilastaidoista pitämään kiinni. Harrastukset ja intressit olivat osin sotilaallistuneet. Vaikka toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetti näyttäytyy varsin yleisenä kehityshakuisuutta ilmentävänä identiteettimallina, ei sitäkään ole liitetty osaksi henkilökohtaista identiteettiä ilman kritiikkiä ja vastustusta. Kuten kuvatessani kadettien käsityksiä yleisesti totesin, osa kadeteista korosti tässä yhteydessä persoonallisen identiteetin merkitystä ja jopa kummeksui palvelustovereitaan,

joiden koko identiteetin he kokivat rakentuneen sotiluuden ympärille. Yhdessä nämä kaksi käsitystä luovat mielenkiintoisen vastinparin:

”Näen sen [sotiluuden] enemmän elämäntapana kuin ammattina. Mielestäni se vaatii enemmän sitoutumista ja omistautumista kuin normaali työ. Oma ammattitaitoa, fyysistä kuntoa ja valmiuksia kehitetään jatkuvasti mahdollisen kriisin toimintaa varten.” (Kadetti 3.)

Ammatilla on tietysti merkitystä koska kyllä sen varaan suuri osa omasta identiteetistä rakentuu. Toisaalta haluan olla lähipiirissäni jotain muutakin kuin sotilas tai upseeri. Niitäkin esimerkkejä on jo omasta kurssista havaittavissa, kun sotiluus tai upseerina olo on koko elämän sisältö. Henkilöitä jotka eivät pysty/ kykene puhumaan (ajattelemaan?) mitään muuta kuin sotilas- juttuja. Melko raskaita henkilöitä opiskelu tai työkavereina. Jotain muutakin pitää mielestäni elämässä olla sisältonä. (Kadetti 11.)

Edellä olevat esimerkit kielivät ammatti-identiteetin rakentumisen moninaisista prosesseista ja niiden henkilökohtaisuudesta. Yhteisön ja oppilaitosten tarjoamat identiteettimallit kohdataan suhteessa persoonalliseen identiteettiin ja arvotetaan kunkin prosessia läpikäyvän yksilön kohdalla henkilökohtaisesti. Vaikka identiteettirooli sinänsä hyväksyttäisiin osaksi ammatti-identiteettiä, saattaa se silti sisältää osakokonaisuuksia, joihin sitoutuminen on yksilötasolla hankalaa tai mahdotonta. Jokainen yksilö myös säätelee rooliin samastumisen voimakkuutta, kuten edellä olevissa esimerkeissä, joissa molemmat kadetit ilmaisevat sotiluudella olevan suuri merkitys heidän elämässään. Toinen kuitenkin korostaa oman henkilökohtaisen identiteettinsä rakentuvat myös monista sotiluuteen kuulumattomista elementeistä, kun taas toinen kokee sitoutuneensa elämäntapaan. (vrt. Vähäsantanen 2007, 163–168).

Vähäsantanen (2007, 160, 168) toteaa postmodernin identiteettiteorian hengessä ammatti-identiteetin olevan paitsi jokaisen yksilön henkilökohtaisesti ja sosiaalisesti muodostama myös moniin vaihtuviin identiteetin pirteisiin pirstaloitunut kokonaisuus. Vaihtuvissa tilanteissa tietyt identiteettimallit ja -roolit korostuvat. Hahmottamani kadettien ammatti-identiteettikategoriat voidaan tässä kontekstissa käsittää itsessään sotiluuden fragmenteiksi, niin kuin myös kategorioiden sisällä olevat sitoutumisen voimakkuutta ja roolille annettua merkitystä kuvaavat käsitykset. Esimerkiksi toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetti näyttäytyy miltei koko vastausaineistossa, mutta sille annettu merkitys ja arvo vaihtelevat

kunkin vastaajan kohdalla. Tämä ei välttämättä kieli henkilökohtaisen ja ammatillisen identiteetin välisestä ristiriidasta, vaan kulloisessakin tilanteessa vaikuttavan sotiluuden piirteen korostumisesta.

”Armeijassa ollaan palveluksessa, Siwassa töissä” (Kadetti 2).

Sotiluus merkitsee minulle sitoutumista sotilasyhteisöön ja sen arvoihin. Eli yritän olla hyvä sotilas ja toimia siten, kuin minun kuuluu. Korostaisin käytännön sotilastaitojen, kuten ampumataidon, aseidenkäsittelytaidon, fyysisen harjoittelun jne. tärkeyttä. Ammattisotilaan, sanan varsinaisessa merkityksessä, mielestäni tunnistaa siitä miten hän suhtautuu perustaitojen kertaamiseen ja taitojen kehittämiseen sekä harjoitteluun ylipäätensä. (Kadetti 17.)

5.1.5 Isänmaan puolustaja -identiteetti

Kuten tutkimusraportin alkupuolella useaan otteeseen totesin, linkittyy yhteiskunnallinen ja ympäröivässä maailmassa tapahtuva muutos sotiluuteen monin eri tavoin. Laaja turvallisuus-käsitys ja uudet uhkat pakottavat turvallisuusviranomaiset pohtimaan rooliaan ja tehtävän-jakoaan suhteessa uuteen viitekehykseen ja toiminnan kenttään. Toisaalta, niin kuin omana pohdintanani johdannossa mainitsin, on sotiluudessa ja sotilaan ammatissa myös piirteitä, jotka voidaan katsoa pysyneen aikojen saatossa suurilta osin muuttumattomina. Puolustusvoimien tehtävistä laissa puolustusvoimista (2007) mainitaan ensimmäisenä Suomen sotilaallinen puolustaminen. Tarvittaessa sotilas tarttuu aseeseen valtiollisen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi.

Sotilaan tärkein tehtävä on valmistautua puolustamaan omaa maataan. Kaikki mitä sotilas tekee rauhan aikana töissään: kouluttaa, suunnittelee, harjoittelee, pitää huolta omasta kunnostaan. Kaikkien näiden taustalla on lopulta yksi asia: sotilaan (erityisesti ammattisotilaan) tehtävänä on valmistautua puolustamaan itse omaa maataan ja kouluttaa muitakin puolustamaan Suomea. Kaikki rauhan aikana tapahtuva toiminta voidaan ajatella oman ammattitaidon ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja valmistautumiseksi siihen, jos pahin pääsee tapahtumaan. (Kadetti 18.)

Muutammat vastaajat ilmaisivat huolensa siitä, millainen kuva suomalaisilla on ammattisotilaista ja puolustusvoimien henkilöstöstä. Pohdinta lähestyy monilla tavoin edellä käsittelemääni sotiluuden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja roolia, mutta toisaalta kertoo myös siitä, miten kadetit haluaisivat asemoitua suhteessa muihin kansalaisiin ja miten he käsittävät oman ammattisotilaan roolinsa.

Mielestäni suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä on kiellettyä arvostaa sotilaita ja sotiluutta. Sotiluus nähdään vain intti hulluutena ja ikään kuin lapsellisena leikkinä, verrattaessa esimerkiksi Yhdysvaltojen sotilaskulttuuriin ja sotilaiden arvostamiseen siviiliväestön keskellä. Tällä en tarkoita sitä, että Suomessa maastopuku päällä pitäisi saada ilmaisia kahveja tms, vaan että esimerkiksi suhtautuminen ”kapiaisiin” olisi erilainen. Kaikki ammattisotilaat eivät ole ”sotahulluja juoppoja”. (Kadetti 3.)

Edellinen lainaus osoittaa mielestäni paitsi vastaajan huolen yleiseksi kokemastaan mielpideilmastosta myös hänen itsensä tulkitsevan sotiluutta varsin laaja-alaisesti. Sotilaallisen toiminnan raadollistaminen pelkäksi tappamiseksi ja ajatus sotahulluudesta kieltävät tai vähintäänkin kyseenalaistavat sotilaana olemisen ja toimintakyvyn eettisen ulottuvuuden. Halu edellä mainituista stereotypioista irtisanoutumiseen kielii tulkintani mukaan vastaajan itsensä käsittävän tehtävänsä ja vastuunsa huomattavasti moninaisemmiksi. Kuten Mäkinen (2009c, 75) toteaa, on maanpuolustustyön ja sotilaana olemisen perimmäisenä tarkoituksena nimen omaan ehkäistä mahdolliset kriisit, ei hakeutua niihin. Tällöin sotilaita ei voi määritellä tunteettomiksi suorittajiksi ja kylmäverisiksi tappajiksi, vaan ennen kaikkea demokraattisen valtion turvallisuustoimijoiksi (vrt. Toiskallio 2009, 62–63).

Vaikka fenomenografisen tutkimuksen ja analyysin tehtävänä ei ole osoittaa vastausten yleisyyttä tai edustavuutta vastaajajoukossa (Ahonen 1994, 127), on mielestäni syytä mainita, että miltei kaikki vastaajat totesivat tavalla tai toisella sotilaan tärkeimmän tehtävän olevan isänmaan puolustaminen tai siihen valmistautuminen. Edellisen kappaleen halu sanoutua irti sotilaan ammattia kärjistävästä rooleista ja toisaalta myös yhtenevä tahto oman ydintehtävän, Suomen sotilaallisen puolustamisen, toteuttamiselle ovat tulkintani mukaan osaltaan ammatillisen kasvatuksen ja sosialisointin tuloksia sekä osoitus yhteisiin arvoihin sitoutumisesta. Tätä ei pidä käsittää aivopesuna tai yhteisön toimintamalliin pakottamisena, vaan pikemminkin ihmisenä ja sotilaana kasvamisen edesauttamisena. Mäkinen (2011, 84–85) toteaa viime kä-

dessä jokaisen yksilön itse päättävän mihin yhteisölliseen toimintaan tämä osallistuu ja toisaalta millaisen arvon ja merkityksen hän toiminnalle antaa. Opettajan ja kasvattajan vastuulliseksi tehtäväksi jää tukea tämänkaltaista identiteettityötä ja yksilöllistä kasvua suhteessa henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja visioihin.

Luen isänmaan puolustaja -identiteettiin kuuluvaksi myös tietynlaisen uhrautujan rooliin asettautumisen. Useat vastaajat kertoivat, että ainoa asia, johon he sotilaan ammatissa eivät haluaisi sitoutua, on maantieteellinen siirtovelvollisuus uudelle paikkakunnalle työtehtävien ja uralla etenemisen niin edellyttäessä. Vaikka tämä seikka koettiin negatiivisena, liittyi siihen kuitenkin velvollisuudentuntoa omia ammatillisia sitoumuksia kohtaan; sotilas tekee, mitä käsketään. Kadettilupauksen sanat ja edellisten sukupolvien perintö koettiin velvoittavina ja niihin sitouduttiin isänmaallisen tunteikkaasti.

”Itselleni sotiluus on kunnia asia, jota kannan ylpeästi harteillani. Joskus on ollut pieniä ajatuksia siitä, että itsekin on jotain tehtävä, kun pari sukupolvea sitten moni teki enemmänkin kuin tarpeeksi, jotta meillä säilyy oma valtio.” (Kadetti 15.)

”Koen sitoutuvani kehittämään itseäni koko ajan ja ajattelemaan kaikessa toiminnassa Suomen etua. Onhan se jo kadettilupauksessa luvattu ja mielestäni lupaus velvoittaa.” (Kadetti 10.)

Muista kadettien ammatti-identiteettikategorioista poiketen päädyin isänmaan puolustaja -identiteetin kohdalla kuvaamaan sen hierarkkisessa suhteessa muihin. Suomen sotilaallinen puolustaminen, itsenäisyyden merkitys ja sitoutuminen lakisäättäisiin tehtäviin muodostivat eräänlaisen vastaajien käsitysten ytimen. Kategorioita muodostaessani ja palatesani aineistoon yhä uudestaan, isänmaan puolustaminen vaikutti yhä enenevässä määrin olevan lähtökohta muille ammatti-identiteetin piirteille. Kadettien kouluttaja- ja opiskelija-identiteetti, yhteiskunnallinen toimija ja virkamies -identiteetti sekä toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetti vaikuttivat vastausten perusteella mahdollistuvan vain, jos sotilauden ydin muodostuu sukupolvia ja yhteiskuntaa yhdistävien arvojen ja lakisääteisen primääritehtävän ympärille. Vastausten perusteella sotiluus moninaisine vivahteineen ja ammatti-identiteetin piirteineen perustuu edelleen maanpuolustuksen merkityksellisyyteen.

5.2 Poliisiopiskelijoiden käsitykset

Poliisiopiskelijoiden vastausten käsittely etenee samankaltaisella rakenteella kuin kadettien vastaava edellä. Yksittäisiin kysymyksiin annettujen vastausten käsittelyn jälkeen esittelen poliisiopiskelijoiden käsityksiä ja niille annettuja merkityksiä muodostaen poliisin ammatti-identiteetikategorioita koko vastausaineiston perusteella. Kategoriat, samoin kuin edellisessä luvussa, on raportoitu omina alalukuinaan.

Poliisiopiskelijoiden ennakkokäsityksissä omasta ammatistaan ja ammatinvalinnan perusteissa on hahmotettavissa sekä eroja että yhtäläisyyksiä kadettien vastaaviin. Samoin kuin kadettien kohdalla, kuva omasta ammatista ja ammattikunnan edustajista vaikuttaa sekä täsmennyneen että moninaistuneen koulutuksen aikana. Viihdeteollisuuden tuotteista vaikuttuneet ennakkokäsitykset ovat muokkautuneet arkisempaan ja inhimillisempään suuntaan ja toisaalta kuva työn vaativuudesta on selkeytynyt.

Käsitys poliisin ammatista on ollut ehkä hieman machomainen. Luulen sen syntyneen siitä, että usein poliisin esiintyessä mediassa on kyse jostakin isommasta jutusta, jolloin saa helposti kuvan, että poliisin ammatti on vain suurten rikollisten kiinni ottamista. (Poliisiopiskelija 2.)

”Kyllähä sitä ajatteli, että sielä [poliisissa] on jollain tavalla kovempia tyyppejä, ku tavalliset ihmiset” (Poliisiopiskelija 3).

Osa vastaajista mielsi ennakkokäsitystensä poliisiudesta olleen elokuvamaisen sankarillinen. Haave poliisin ammatista oli kulkenut vastaajien mukana lapsuudesta lähtien. Toisaalta vastaajajoukossa oli myös niitä yksilöitä, jotka kokivat ennakkokäsitystensä olleen varsin paikkaansa pitävät ja oikeelliset suhteessa myöhemmin kokemaansa. Tässä yhteydessä ennakkokäsitysten varianssi vaikuttaa kadettien vastaavaa laajemmalla. Täsmällisemmän ammatillisen kuvan muodostamista olivat edesauttaneet muun muassa poliisin arkea kuvaavat televisiosarjat, lähipiirin kuuluvien poliisien kertomukset omasta työstään ja arkiset kohtaamiset päivätyötään tekevien poliisimiesten kanssa.

Siinä missä kadettien valinta sotilasuralle ryhtymiseen vaikuttaa kulkeneen varsin yhtäläistä reittiä tietynlaisten ennakkokäsitysten muokkautuessa varusmiespalveluksessa ja osan kohdal-

la määräaikaisessa sopimussotilaan virassa kohti lopullista päätöstä hakeutua Maanpuolustuskorkeakouluun, poliisiopiskelijoiden tie Poliisiammattikorkeakouluun näyttäytyy jonkin verran vaihtelevampana. Vaikka työkokemus ei enää olekaan Poliisiammattikorkeakoulun pääsyvaatimuksena, kertoi moni vastaaja olleena työelämässä ennen poliisin peruskurssille hakeutumista. Kokemusta oli haettu turvallisuusalojen ulkopuoleltakin, mutta esimerkiksi aiemmin poliisin kanssa yhteistyötä tehneet vastaajat kokivat olleensa varsin hyvin perillä siitä millainen poliisin ammatti ja työkenttä on ja tulisi olemaan:

”Käsitykseni oli mielestäni aika realistinen poliisin ammatista. Käsitys on syntynyt varmasti aika lailla eri tavalla kuin osalla hakijoista koulutukseen. Minun käsitykseni poliisin työstä on syntynyt tutustumisesta poliisityöhön oman ammatin nojalla, yhteistyöstä poliisin kanssa eri harjoituksissa ja koulutuksissa.” (Poliisiopiskelija 1.)

Varusmiespalvelusaika vaikutti olleen myös poliisiopiskelijoiden kohdalla ammatinvalinnan kannalta merkittävä ajanjakso elämässä. Osa mainitsi pitkäaikaisen haaveammatin valinnan selkeytyneen ja osa kertoi kipinän turvallisuusaloihin ja poliisin työkenttään heränneen palveluksen aikana:

Poliisi ammattina oli alkanut kiinnostamaan vasta varusmiespalveluksessa saadun sotilaspoliisikoulutuksen aikana. Tiesin kuitenkin etten ole henkisesti tarpeeksi kypsä hakemaan sinne heti varusmiesajan jälkeen vaan päätin ensiksi kierrellä maailmaa ja kokeilla monipuolisesti erilaisia ammatteja. (Poliisiopiskelija 3.)

Kuten edellä mainitsin, monipuolinen työkokemus Poliisiammattikorkeakoulussa opiskeluun valmistavana tekijänä ilmeni useissa ilmaistuissa käsityksissä. Hakeutuminen juuri tälle nimenomaiselle kurssille, jolle kysely toteutettiin, perusteltiin monessa vastauksessa Poliisiammattikorkeakoulun koulutusuudistuksen mukanaan tuomilla muutoksilla. Uudistuksen myötä opiskelijoiden suorittama tutkinto on ammattikorkeakoulutasoinen, mutta samalla koulutusaika edelliseen tutkintorakenteeseen verrattuna pitenee ja osa ennen käytössä olleista opintoetuuksista poistuu. Mahdollisuus opiskeluun edellisen opintorakenteen mukaisella poliisin peruskurssilla vaikutti toimineen varsin merkittävänä hakeutumispäätöstä vauhdittavana tekijänä:

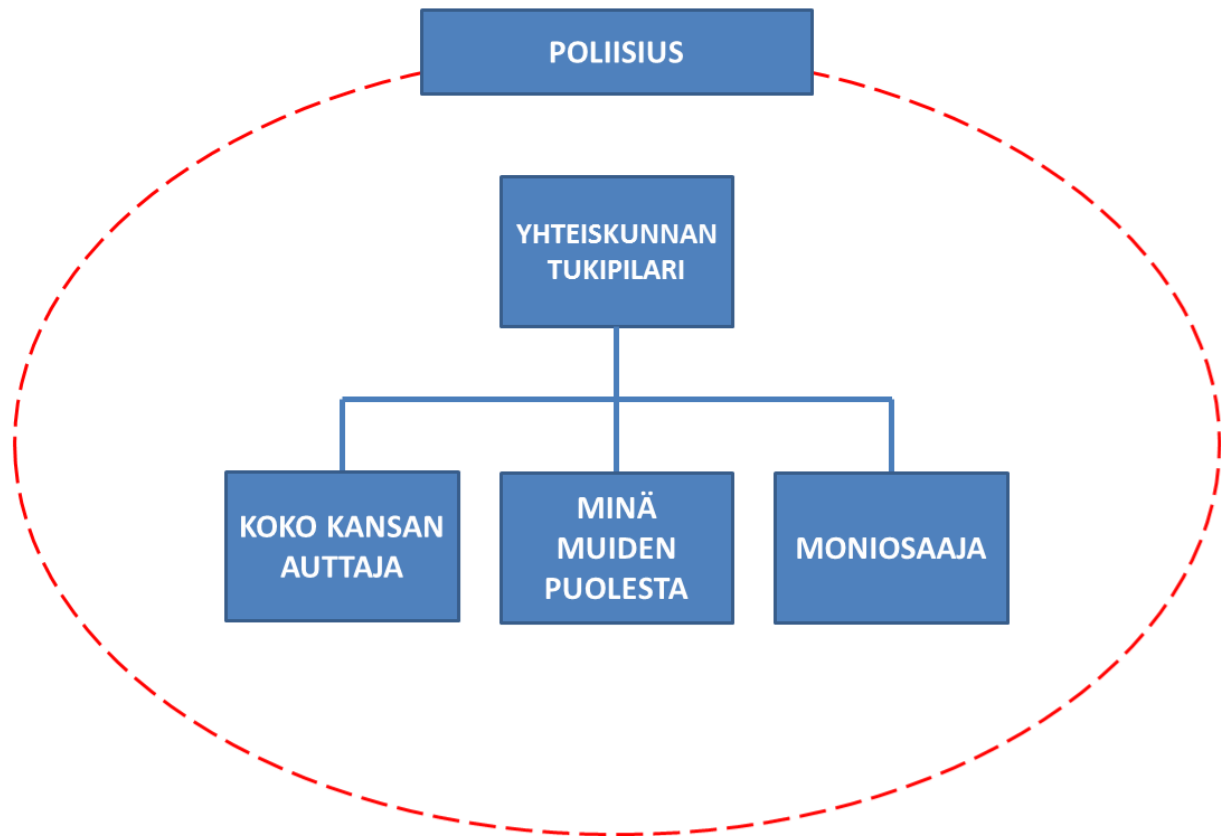
”Olen aina ollut kiinnostunut poliisin ammatista, ja armeijan jälkeen oli vielä sopiva sauma hakea, kun kuulin, että vanha, etuisuudet sisältävä, koulutusmuoto on poistumassa” (Poliisiopiskelija 2).

Poliisiopiskelijoiden sitoutuminen omaan ammattiin ja ammatti-identiteetin hyväksyminen osaksi omaa henkilökohtaista identiteettiä näyttäytyi vastauksissa hyvin samankaltaisesti kuin kadettien kohdalla. Suurin osa vastaajista koki poliisiuden tervetulleeksi osaksi henkilökohtaista identiteettiään ja totesi sillä olevan suuri merkitys osana omaa itseä. Kuten edellä mainitsemassani Honkosen ja Raivolan (1991, 119–124) tutkimuksessa, myös omassa aineistossani esiintyi tämän ehdottomasti suurimman vastaustrendin ohella päinvastainen suhtautuminen ammatti-identiteetin ja henkilökohtaisen identiteetin suhteeseen.

”En ehkä itse ajattele tätä hommaa niinkään poliisiutena. En tajua jotenkin, että tästä pitäisi joku toinen minuus kehittää.” (Poliisiopiskelija 3.)

Edellisen lainauksen kaltainen ilmaus on jyrkempi kannanotto identiteetin rakentumiseen, kuin mitä kadettien osalta esiintyi. Ammatti koettiin nimenomaan ammattina, minuuden ollessa tätä laajempi kokonaisuus. Honkosen ja Raivolan (1991, 124–125) mukaan erilaiset suhtautumiset henkilökohtaisen ja sosiaalisen suhteeseen osana identiteettiprosessia eivät tarkoita, että identiteetin rakentuminen olisi toisille helpompaa, vaan pikemminkin kielivät identiteettiprosessien yksilöllisyydestä.

Kuten kadettien ilmauksista käsityksiinsä liittyen edellisessä luvussa totesin, myös poliisiopiskelijoiden vastaukset muodostivat vaihtelevaisuudessaan oivallisen lähtökohdan fenomenografisen analyysin toteuttamiselle. Käsitysten merkitysrakenteet ja syntyhistoria oli myös poliisiopiskelijoiden osalta jäljitettävissä sosiaalisen ja persoonallisen tason identiteettityöhön. Vastausten kirjo toi esiin paitsi itseni ja teorialuvussa esittelemieni muiden tutkijoiden hahmottamia organisaation identiteettimalleja ja poliisiuden arkkityyppejä myös kyseisten vastaajien itse muodostamia ammatti-identiteetin piirteitä.

Kuvio 5. Poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettikategoriat

Seuraavat alaluvut sisältävät poliisiopiskelijoiden ilmaisemista käsityksistä fenomenografisen analyysin avulla kategorisoimani ammatti-identiteetin piirteet. Yhdistän edelleen sekä horisontaalista että hierarkkista kuvaustapaa, jossa kategoriat ilmentyvät osin laajemmin ilmiötä selittävinä ja osin samanarvoisina kokonaisuutta kuvaavan poliisius-käsitteen alle. Ellonen ym. (2000, 128–129) ovat poliisiopiskelijoiden opiskelumateriaaliksi tarkoitetussa teoksessaan pyrkineet pelkistämään poliisikulttuurin ominaispiirteet yksittäisen poliisimiehen ihannemalliksi. Itse pyrin kuitenkin ihanteiden sijaan hahmottamaan poliisiutta mahdollisimman laaja-alaisesti, saadakseni siitä riittävän laajan kuvan vertailupohjaksi kadettien vastaavalle sotiluuden kokonaisuudelle. Koen tässä yhteydessä kuvaustavan valinnan vastaavan rehellisesti sitä, miten ammatti-identiteetin piirteet esiintyvät poliisiopiskelijoiden vastauksissa.

5.2.1 Koko kansan auttaja -identiteetti

Vanhala (2007, 59) toteaa erääksi poliisityön erityispiirteeksi sen, että ammattinsa kautta yksittäinen poliisimies pääsee tai joutuu kurkistamaan kanssaeläjien arkipäivän kulussien taakse. Elämän realiteetit kaikkine varjopuolineen ovat osa poliisin työtä. Poliisipäälliköiden ura-

kertomuksia koskevassa tutkimuksessaan Vanhala toteaa tämän yhteiskunnan ja ihmisluonnon todellisuuden kohtaamisen esiintyvän vastaajien ilmauksissa pääsääntöisesti osoituksena poliisityön kiehtovuudesta. Sen sijaan, että vaikeiden asioiden ja ihmisyyden synkimpien puolien kohtaaminen johtaisi yksittäisten poliisimiesten kyynistymiseen, sillä vaikuttaa olevan työn merkitystä ja mielekkyyttä lisäävä vaikutus.

Lakiin voidaan kirjoittaa hienosti poliisin tehtäviä, mutta kuitenkin mielestäni se on poliisi joka korjaa yhteiskunnan hylkäämät ihmiset putkan suojiin nukkumaan kun heillä ei ole muuta paikkaa, poliisi rauhoittaa tappelut ja perheriidat, auttaa kolarissa ja onnettomuuksissa, auttaa omaisuuden häviämistä tai anastustapahtumissa. (...) Poliisi kohtaa ihmiset yleensä heidän huonoimpina hetkinä, jolloin poliisin toimenpiteet voivat tuntua rajuilta, kuten putkaan laittaminen tai voimankäyttäminen. Kuitenkin näillä toimenpiteillä aika monta kertaa estetään pahemmat seuraukset. (Poliisiopiskelija 1.)

Edellä oleva lainaus erään poliisiopiskelijan vastauksesta lähestyy Levän (2008, 291–292) kuvaamaa ajatusta poliisin yhteiskunnallisesta roolista. Yhtäältä yksittäisen poliisimiehen ja koko poliisiorganisaation tehtävä on valvoa sääntöjä lakien noudattamista ja ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta heille suoduin oikeuksin. Toisaalta tämän mahdollistamiseksi poliisin tulee olla eräänlainen kansan syvien rivien ymmärtäjä, rauhan virkamies ja salainen sosiaalityöntekijä, joka pyrkii edellä mainitun päätehtävän täyttämiseen kohtaamalla työssä eteen tulevat kansalaiset ihmisenä ja auttajana. Hyvinvointiyhteiskunnassa toimivan turvallisuusviranomaisen erottaa totalitaarisen tai hallintorakenteiltaan rappeutuneen yhteiskunnan vastaavasta se, että poliisi itse ei ole lakeja ja sääntöjä luova taho, vaan keskittyy nimenomaan yhteiskuntarauhan ja turvallisen elämän mahdollistamiseen valvomalla demokraattisesti säädettyjen lakien ja asetusten noudattamista ja puuttumalla epäkohtiin yhtäläillä säädetyn säännösten puitteissa.

”Poliisin tärkein tehtävä on kansalaisten palveleminen. Kansalaisten palveleminen edesauttaa molemmien puoleista yhteistyötä, vaikka lopputulos voikin olla asiakkaan kannalta negatiivinen.” (Poliisiopiskelija 7.)

”Poliisin ammatti on tullut lähemmäksi minua ja olen huomannut, että suurin osa tehtävistä on aivan tavallisten ihmisten arkista auttamista” (Poliisiopiskelija 2).

Useat vastaajat käsittivät poliisin ammatin olevan kansalaisten palvelemista ja auttamista. Poliisi kohtaa kansalaiset usein synkkinä ja vaikeina hetkinä, mutta myös hyvin arkipäiväisten asioiden parissa. Halu auttaa, mahdollisuus tämänkaltaisen avun antamiseen ja kyky suoriutua siitä poliisin univormussa vaikuttivat olevan varsin merkityksellisiä ammatinvalintaan ja työn mielekkyyteen liittyviä osatekijöitä.

Poliisi pyrkii työssään edesauttamaan yksittäisten kansalaisten ja samalla koko yhteiskunnan pysymistä oikeilla raiteilla. Poliisin työllä on yhteiskuntaa homogenisoiva vaikutus. Lakeja ja järjestystä ylläpitämällä, kohtaamalla kansalaiset inhimillisesti ja vaihtelevissa tilanteissa auttamalla poliisi pyrkii tuomaan ääriaineksen ja yleistä turvallisuutta heikentävät tekijät lähemmäksi rauhan ja tasapainon tilaa. (Levä 2008, 289–292.)

Levä (2008, 291–293) toteaa poliisikulttuurilla olevan merkittävä rooli yksittäisten poliisi-miesten työssä jaksamiseen ja vaikeista tilanteista selviämiseen. Yhteiskunnalliseen muutokseen suhteutuva, ajan muokkaama ja omalle ammatille omistautunut kulttuurillinen piiri antaa toimijalle mahdollisuuden reflektoida omaa toimintaansa suhteessa yhteisöllisiin toimintatapoihin ja sisäisiin normeihin. Poliisikulttuurin tyypillisiksi piirteiksi Ellosen ym. (2000, 128–129) listaamat seikat, kuten ajatus hyvän puolustamisen vaativan ajoittain sitä, että säännöt asetetaan taka-alalle, eivät suoranaisesti käy ilmi poliisikokelaiden vastauksista. Toki heidänkin ilmauksissa käsityksistään on mainintoja siitä, että liiallinen sääntöjen noudattaminen ja virallisen oikeellisuuden verhon takana pitäytyminen eivät välttämättä johda parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen, mutta tulkitsen tämän kuuluvan sääntöjen väheksymisen ihannoimisen sijaan nimenomaan koko kansa auttaja -identiteetin alle kuuluvaksi piirteeksi. Poliisin tehtävä ei ole opiskelijoiden käsitysten perusteella toimia rankaisijana, vaan maalaisjärjellä ajattelevana auttajana ja sovittelevan ratkaisun etsijänä.

”Välttämättä en halua sitoutua pikkumaiseen pykälien tuijottamiseen, että tämä on nyt näin koska näin lukee lakikirjassa, vaan ennemminkin suosin maalaisjärjen käyttöä ja sovittelevan ratkaisun löytämistä” (Poliisiopiskelija 1).

Ellonen ym. (2000, 128–129) korostavat poliisiopiskelijoiden oppikirjaksi tarkoitettussa teoksessaan jokaisen poliisin yksilöllistä vastuuta päätöksentekijänä ja eettisenä toimijana. Heidän hahmottamassaan poliisikulttuurin piirteessä, jossa tarkoitus pyhittää seurauseettisen ajatuskulun mukaisesti keinot, piilee vaara väärin toimintatapojen käyttämiselle ja omaksumiselle,

joilla voisi olla negatiivinen vaikutus paitsi rangaistuksen muodossa yksittäisen poliisimiehen uraan myös koko poliisiorganisaation maineeseen ja kansalaisten luottamukseen. Vaikka poliisiopiskelijat kokevatkin liiallisen sääntöjen noudattamisen asettuvan ajoittain järkevän ja haluttuun lopputulokseen johtavan toimintatavan tielle, ei heidän voi vastausten perusteella katsoa sanoutuvan niistä kokonaan irti tai väheksyvän niiden merkitystä.

Yhdeksi poliisikulttuuria ilmentäväksi piirteeksi edellä mainitussa oppikirjassa mainitaan myös inhimillisen vuorovaikutuksen väheksyminen. Tässä luvussa kuvaamani poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettikategoria vaikuttaa tähän verrattuna jopa päinvastaiselta käsitysten summalta. Kansalaisten inhimillistä kohtaamista ja monentasoista auttamista ei nähdä negatiivisessa valossa, vaan pikemminkin Vanhalan (2007, 59) antaman esimerkin mukaisesti vahvasti poliisin ammattiin kuuluvina ja sen tärkeyttä korostavina seikkoina. Eräänlaisena summana opiskelijoiden suhtautumisesta kahteen edellä käsiteltyyn poliisikulttuurin piirteeseen useat vastaajat totesivat aidon vuorovaikutuksen toteutuvan kansalaisten ja poliisin välillä ainoastaan, mikäli poliisi myös itse toimii järkähtämättömästi lakien ja asetusten mukaisesti. Vaikka poliisilaissa (2011) ei enää otetakaan kantaa poliisin velvollisuuksiin vapaaajallaan, monet vastaajat kokevat olevansa poliiseja myös silloin, kun virkavaatteet ovat vaihtuneet omiin. Poliisius velvoittaa ammatillisesti, mutta opiskelijoiden vastausten perusteella myös kokonaisvaltaisemmin.

Kyllä minun kanssani asioineet ihmiset tunnistavat minut myös vapaalla ja toimintani peilaa edelleen koko poliisin organisaation toimintaa. Minulta odotetaan esimerkillistä käyttäytymistä myös vapaalla. Oikeudentajuni ei sallisi minun tehdä vapaalla sellaisia asioista, joista sitten töissä joudun muita rankaisemaan, vaikka kuukaan ei näkisikään. (Poliisiopiskelija 4.)

”[Poliisina sitoudun] ihmisten auttamiseen, olemaan esimerkillinen myös omassa siviilielämässä” (Poliisiopiskelija 8).

5.2.2 Minä muiden puolesta -identiteetti

Tämä poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettikategoria on tulkintani mukaan varsin syvällisen omaan ammattiin ja sen valintaan liittyvän pohdinnan sekä monisyisen itsetutkiskelun tulosta. Turvallisuus, turvallisen elämän mahdollistaminen ja sen takaaminen kaikille kansa-

laisille näyttäytyy monien opiskelijoiden käsityksissä poliisiuden perustana. Poliisin tärkeimmäksi tehtäväksi nähdään varsin yleisesti edellisen kategorian luonnehdinnan mukaisesti auttaa kansan koko kirjoa vaihtelevissa ja usein vaikeissakin tilanteissa. Se, mikä erottaa poliisin muista ihmisistä on halu ja suostumus riskeerata oma hyvinvointi, terveys tai ääritapauksessa jopa henki tämän turvallisuustavoitteen saavuttamiseksi.

”[Haluaisin olla] rohkea, asiallinen ja luotettava poliisi, joka pystyisi ratkaisemaan ihmisten ongelmat sillä hetkellä mahdollisimman hyvin. Poliisi, joka on valmis laittamaan itsensä liikkoon muiden ihmisten turvallisuuden vuoksi.” (Poliisiopiskelija 1.)

Vastatessaan edellä olevassa lainauksessa kysymykseen siitä, millainen poliisi hän haluaisi tulevaisuudessa olla, kyseinen poliisiopiskelija asettaa itselleen useita tavoitteita. Näistä ensimmäiset liittyvät vahvasti koko kansan auttaja -identiteetin mukaiseen auttamisen ideologiaan. Eräänlaiseksi nyt käsittelyssä olevan kategorian alkuun panevaksi voimaksi muodostui kuitenkin lainauksen jälkimmäinen osuus, jossa opiskelija tavoitteellistaa kyvyn toimia ja asettautua hankalissa tilanteissa turvallisuuden takaamisen ja turvattavien ihmisten puolelle omasta pakenemisen tai väistymisen halusta huolimatta.

”[Poliisina sitoudun olemaan] valmiina puuttumaan niihin asioihin, joihin muut ihmiset eivät halua puuttua ja olla valmiina menemään sinne, mistä muut ihmiset juoksee pakoon” (Poliisiopiskelija 1).

Toiskallio (2009, 48–50) pelkistää yhden sotilaspedagogisen tutkimuksen ydinkäsitteen: toimintakyvyn, kantasanojensa mukaisesti kyvyksi toimia. Tämä ihmisenä olemisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja eettistä ulottuvuutta osiinsa jakautumattomasti kuvaava termi on ennen kaikkea käsitettävä ihmiskuvaksi, jonka avulla kompleksisissa toimintaympäristöissä, vaaran, pelon ja ihmisyyden raadollisuuden parissa toimivaa yksilöä on mahdollista tutkia, kouluttaa ja kasvattaa. Edellä olevissa lainauksissa kyseinen poliisiopiskelija kokee ammatinsa kautta, että hän kykenee tai ainakin haluisi kyetä säilyttämään toimintakykynsä kaikissa tilanteissa ja suoriutumaan tehtävistä, joista olisi jopa luonnollista kieltäytyä tai paeta. Käsityksessä korostuu opiskelijan kokemus poliisiuden vastuullisuus; minä menen, jottei muiden tarvitsisi tai koska muut eivät voi.

Olen ylpeä siitä, että olen poliisi. Se kertoo jotain siitä, mitä edustan. Edustan oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Olen valmis asettamaan itseni likoon näitä asioita puolustaakseni. Ymmärrän, että työhöni sisältyy vastuu, jollaista ei kaikille myönnetä. Tämä vastuu tuo minulle kaipaamaani merkityksen tuntua tekemästäni työstä. Suhtaudun kantaväestöön nöyrästi, sillä käytännössä teen työtä heille. Ymmärrän, että minulle on suotu oikeuksia, joilla voin puuttua normaalin ihmisen henkilökohtaisiin oikeuksiin, mutta sen on tapahduttava heidän tai yleisen intressin niin vaatiessa, yhteiskunnan hyväksi. En ota itseäni liian vakavasti, vaan olen myös sitä mieltä, että ennen kaikkea olen ihminen. Teen työtä julkisessa virassa, ihmiseltä ihmisille. (Poliisiopiskelija 9.)

Toiskallion (2009, 49–50) mukaan yksilön kyky toimia ilmentyy usein hänen tekemiensä valintojen kautta. Eettisyys on toimintakyvyn koossapitävä voima, joka määrittää valintojamme ja sitoumuksiamme. Edellä olevassa lainauksessa poliisiopiskelija kertoo millaisia arvoja hän kokee poliisina edustavansa. Nämä sitoumukset ja kanssaihminen turvallisuudesta koettu vastuu vaikuttavat varsin merkittävilta osilta vastaajan sekä henkilökohtaista että ammatillista identiteettiä. Toimintakyvyn eettisen ulottuvuudella ja yksilön identiteetillä onkin varsin kiinteä yhteys. Eettinen toimija pyrkii valinnoissaan säilyttämään vastuullisuuden ja kyvyn toimia oikein. Täten valinnat on kyettävä suhteuttamaan paitsi toiminnasta virallisesti annettuihin säännöstöihin, arvoihin ja muihin sitoumuksiin myös käsitykseen omasta itsestään ihmisenä, valintojen tekijänä ja turvallisuustoimijana. (vrt. Toiskallio 2009, 49–50).

Minä muiden puolesta -identiteetti, näyttäytyy poliisiopiskelijoiden vastauksissa pohdintana poliisin ammatin vastuullisuudesta ja jokaisen toimijan omasta vastuusta olla kykenevä tehtäviensä täyttämiseen. Päivittäisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito vaatii opiskelijoiden vastausten perusteella voimakasta sitoutumista tehtävien vastuulliseen hoitamiseen ja suojelaviin arvoihin, jolloin myös ammatti-identiteetin merkitys korostuu. Oman ammattikunnan arvoihin sitoutuminen ja niiden ilmentäminen käytännön työssä ovat merkittäviä ammattiin sosiaalistumisen prosesseja (vrt. Etäpelto 2007, 90–91; Vähäsantanen 2007, 157). Kyky toimia ja vieläpä kyky toimia oikein vaikeissakin tilanteissa, ovat tavoittelemisen arvoisia ominaisuuksia, joiden poliisiopiskelijat kokevat olevan olennainen osa poliisin ammattia.

5.2.3 Moniosaajaidentiteetti

Siinä missä kadettien vastauksista oli kategorisoitavissa tiettyihin työtehtäviin ja sotilasuran vaiheisiin liittyviä ammatti-identiteetin piirteitä, kuten opiskelija- ja kouluttajaidentiteetti, poliisikokelaat kertoivat ammatistaan lokeroimatta itseään tarkasti mihinkään poliisin työkentän osaan kuuluvaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että poliisiutta olisi tarkasteltu suppeasti tai ainoastaan yhdestä näkökulmasta, pikemminkin päinvastoin. Vastaajat kertoivat hahmottaneensa poliisin ammatin erittäin monipuoliseksi ja vaihtelevaksi jo ennen opiskelujen aloittamistakin, mutta se miten laajaksi kokonaisuudeksi se Poliisiammattikorkeakoulussa osoittautui, oli jopa yllättänyt osan poliisiopiskelijoista:

Olen koulutuksen aikana havainnut, että poliisin työ on vieläkin monipuolisempaa, mitä odotin. Olin jo etukäteen ymmärtänyt, että poliisin tulee hallita laajoja kokonaisuuksia, jotta pystyy toimimaan oikein ja tehokkaasti. Koulutuksen aikana huomasin vasta miten laaja-alaisesti eri asioita tulee hallita. (Poliisiopiskelija 5.)

Moniosaajaidentiteetti ilmenee erityisesti poliisiopiskelijoiden vastauksissa koskien heidän käsityksissään tapahtuneita muutoksia. Työharjoittelu, jossa he kyselyyni vastaamisen aikaan nuorempina konstaapeleina toimivat, oli viimeistään avannut monen vastaajan silmät poliisin ammatin moninaisuudelle. Käytännön työtä tekemällä teoriaopetus oli kyetty linkittämään osaksi päivittäistä poliisin työtä. Poliisiopiskelijat kokivat näin ollen saaneensa sekä koulutuskokonaisuuden että erityisesti työharjoittelun kautta realistisen kuvan poliisin työkentästä ja vaihtelevista uramalleista:

Käsitykseni ovat muuttuneet ehkä vielä realistisemmiksi. Olen päässyt oppimaan mitä kaikkea poliisin toiminnat ja tehtävät ovat ulkona näkyvän poliisitoiminnan lisäksi. Tutkijoita koskevassa kirjallisuudessa ei ole esim. puhuttu lainkaan pöytäkirjojen kasaamisesta ja miten tutkinta tapahtuu paperin ja tietokoneen avulla. Suurimmaksi osaksi saamani koulutus on antanut tarkemman kuvan tulevasta työstä. (Poliisiopiskelija 7.)

Opiskelu Poliisiammattikorkeakoulussa ja erityisesti käytännön työharjoittelu olivat myös auttaneet opiskelijoita luomaan moniosaamisen vaateelle realistiset ja inhimilliset rajat. Kaikkiin rooliodotuksiin on mahdotonta päästä, eikä kukaan voi osata kaikkea täydellisesti. Laaja

työkenttä, lukuisat eriytymismahdollisuudet ja vaihtelevat urapolut ovat saattaneet vaikuttaa opiskelijasta vaativan liiallistakin mukautumiskykyä ja saaneet ammatin vaikuttamaan moninaisuudessaan osin tavoittamattomalta kokonaisuudelta. Ammatti-identiteetin rakentumisen kannalta on tärkeää, että organisaation identiteettimallit ja rooliodotukset ovat yksilötasolla ymmärrettäviä ja hyväksyttävissä olevia. Merkittävät ristiriidat johtavat siihen, ettei yksittäinen toimija kykene samastumaan niihin ammatillisiin odotuksiin ja erityispiirteisiin, joita hänelle on asetettu ja joihin sitoutumista työn tekeminen edellyttää. Toisaalta mahdollisuus liikkua oman ammattikunnan sisällä vaihtelevissa työtehtävissä saattaa myös antaa yksilölle merkittäviä oppimis- ja kehittymismahdollisuuksia, joiden avulla henkilökohtaisen identiteetin suhteuttaminen ammatilliseen helpottuu. (vrt. Vähäsantanen 2007, 173–175).

No jaa no käsitys on muuttunut kyllä inhimillisempään suuntaan, ettei tässä tosiaankaan olla mitään koneita. Erityisesti on muuttunut se, että aiemmin ehkä kuvitteli, että poliisi osaa kyllä omassa hommassaan ihan kaiken ja tietää kaikesta poliisihommista kaiken. Nyt on huomannut, että eipä pidä paikkaansa. (...) Jokainen osaa tietyltä osaltaan hommansa, mutta ei tietenkään kaikkea. (Poliisiopiskelija 5.)

Kyky tunnistaa työyhteisöstä monenlaisia identiteettimalleja, monialaisen osaamisen tavoitteellistaminen ja omien kykyjen realistinen hahmottaminen ovat eräänlainen osoitus siitä, että ammatti-identiteetin rakentumis- ja yksilön sosiaalistumisprosessit ovat käynnissä. Noviisivaiheessa, jossa poliisiopiskelijat työuran pituuteen suhteutettuna tällä hetkellä ovat, identiteettityössä korostuvat sen sosiaaliset puolet. Ammatillista identiteettiä rakennetaan yhteisön arvoihin ja normeihin sekä toimintatapoihin sitoutumalla. Kokemuksen karttuessa persoonalliset vivahteet ja identiteettityön henkilökohtaiset painotukset korostuvat. Ammatti-identiteetin rakentuminen on kuitenkin aina yksilöllinen prosessi, jossa kukin toimija itse suhteuttaa sosiaalisia osakokonaisuuksia osaksi persoonallista identiteettiään. Dynaaminen ja muuntuva prosessi jatkuu läpi koko työuran. (Etäpelto & Vähäsantanen 2006, 44–45).

Moniosaajaidentiteetti osana poliisiuden kokonaisuutta antaa poliisiopiskelijoille hyvät mahdollisuudet mukautua työn mukanaan tuomiin muutoksiin ja moninaisiin etenemismahdollisuuksiin tulevalla uralla. Opiskelijoilla ei ole varmuutta siitä, tulevatko he työllistymään heti valmistumisensa jälkeen, saati varmuutta tulevien työtehtävien luonteesta. Tällöin myös tarkkarajaisiin identiteettimalleihin ja rooliodotuksiin samastuminen on hankalaa. Valmistumisen jälkeiseen työtehtävän luonteeseen liittyvää epävarmuutta helpottaa se, että opis-

kelijat saavat mahdollisimman kattavan kuvan erilaisista poliisina olemisen muodoista ja mahdollisuuksista. Ammatti-identiteetin mieltäminen jatkuvaksi rakentumisprosessiksi edelleen edesauttaa uusien sosiaalistumisprosessien aloittamista, identiteettityön jatkamista ja uusiin toimintaympäristöihin, työyhteisöihin ja -tehtäviin orientoitumista.

5.2.4 Yhteiskunnan tukipilari -identiteetti

Siinä missä kadettien ilmaisema isänmaan puolustaja -identiteetti tuntui muodostavan varsin yleisesti jaetun ja merkittävän osan sotiluutta, jopa sen tietynlaisen ytimen, useissa poliisiopiskelijoiden vastauksissa mainittiin poliisiorganisaation olevan välttämättömyys yhteiskunnassamme. Samoin kuin kadettien vastauksia analysoidessani, totesin myös poliisiopiskelijoiden kohdalla heidän käsityksissään väistämättä olevan keskinäistä hierarkkisuutta. Muiden poliisiuteen liittyvien ammatti-identiteetin piirteitä yhdistäen opiskelijat kokivat, ettei ole olemassa mitään muuta tahoa, joka kantaisi huolta kaikkien kansalaisten päivittäisestä turvallisuudesta, olisi valmis asettautumaan hyvän puolelle vaikeissakin tilanteissa ja auttamaan koko kansan kirjoa, kuin poliisi. Jo pelkällä poliisiorganisaation olemassaololla ja poliisin päivittäisellä näkyvyydellä koettiin olevan turvallisuutta lisäävä vaikutus. Mikäli edellä mainitut toimet jäisivät hoitamatta, yhteiskunnassa vallitsisi romahduttava anarkia. Näin ollen käsitys poliisin yhteiskunnallisesta merkityksestä ja välttämättömyydestä nousi muut ammatti-identiteetin piirteet mahdollistavaksi, hierarkkisesti korkeatasoisemmaksi kategoriaksi.

Yhteiskunta tarvitsee poliiseja samasta syystä kuin lapset vanhempia. Yhteiskunnan on luotava rajoitteita ja sääntöjä, jotta ihmisten keskinäinen sopu ja rauha säilyisivät. Joku voisi sanoa, että tämä ei ole aitoa vapautta, mutta itse olen eri mieltä. Vapaus on vain vapautta suhteessa toisiin. On selvää, että luonnossa niin kuin ihmis-yhteisöissä, jo kauan ennen modernia yhteiskuntajärjestystä on sääntöjä ja toimintatapoja, jotka voivat vaihdella kulttuureittain ja ajanjaksoittain. Aina on oltava myös elin, joka valvoo, että sovituista pelisäännöistä ei poiketa. Esim. susilaumassa laumanjohtaja, vaikkakin melko diktatuurisesti, valvoo, että muut pysyvät ruodussa ja toimivat ryhmän edun mukaisesti. Jos yhteiskuntajärjestys romutettaisiin ja kaikki laitettaisiin samalle viivalle, veikkaan, että hyvin äkkiä alkaisi muodostua ryhmiä, joilla on säännöt ja johtaja tai johtava ydinhenkilöiden "hallitus". Tämä tuntuisi oman tietoni perusteella olevan ihmiselle se luonnollinen järjestys, jota ihminen

kaipaa ympärilleen elääkseen onnellisena. Liika vapaus luo liikaa vastuuta ja paineita. Moderni poliisi luo ihmisille turvan tunnetta niissä elämäntilanteissa, joissa sovituista pelisäännöistä on poikettu. Poliisi käyttää esivaltaa ja saattaa sääntöjä rikkoneet tuomioelimen eteen vastaamaan teoistaan. (Poliisiopiskelija 9.)

Edellä olevassa lainauksessa kyseinen poliisiopiskelija pohtii vapauden ja valtiollisen turvallisuuden suhdetta. Hänen käsityksensä mukaan yhteiskuntajärjestystä, lakeja ja niiden noudattamisen valvontaan asetettuja viranomaisia ei pitäisi nähdä vapautta rajoittavina tekijöinä, vaan pikemminkin vapaan elämän mahdollistajina. Turvallisuuden luominen ja takaaminen kaikille kansalaisille nähdään valtion tehtäväksi.

Virta (2011, 115–117) toteaa valtion ja vapauden välillä vallitsevan valtiokäsityksestä ja tieteentraditiosta riippuvaisen ristiriidan. Se nähdäänkö valtio vapautta rajoittavana vai sen mahdollistavana rakenteena vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten turvallisuustoimijoiden rooli ja oikeutus käsitetään. Edellä olevan poliisiopiskelijan käsityksen vastapainoksi voidaan esittää näkemys valtiollisen turvallisuuden luomisen olevan merkittävä yksilön vapautta rajoittava kokonaisuus. Opiskelija pohtii vastauksessaan myös tätä oman käsityksensä vastinparia ja päätyy pohdinnassaan toteamaan, että yhteiskuntajärjestyksen säilymisen ja yleisen turvallisuuden kannalta on edullista, että valtiolla on toimivat turvallisuusrakenteet ja niille omistautuneet viranomaiset, vaikka niiden toiminta saattaisi ajoittain ilmentyä yksilöllistä vapautta vähentävänä. Valtiolla on näin ollen kaksoisrooli, jossa se yhtäältä mahdollistaa vapaan elämän ja toisaalta merkittävästi rajoittaa sitä niiden yksilöiden kohdalla, jotka eivät pysty tai halua toimia lakien ja asetusten puitteissa.

”Poliisin tärkein tehtävä on ennalta estävä toiminta, sen määrittelee jo poliisilakikin. Ennalta ehkäisy on mielestäni tärkeää siksi, että se tuottaa pitemmällä aikavälillä kustannussäästöjä ja luo turvallisuutta.” (Poliisiopiskelija 2.)

Useissa poliisiopiskelijoiden vastauksissa mainitaan rikosten ennaltaehkäisyyn olevan yksi poliisin tärkeimmistä ja muun yhteiskunnan kannalta merkittävimmistä tehtävistä. Paitsi rikostorjunnalla ja -tutkinnalla myös poliisiorganisaation olemassaololla itsellään, on heidän käsitystensä mukaan rikoksia ja turvallisuuden heikkenemistä ennaltaehkäisevä vaikutus. Virta (2011, 116–117) toteaa, ettei valtio itsessään koskaan pysty takamaan kaikkien kansalaistensa turvallisuutta. Näin ollen se tarvitsee tuekseen esimerkiksi toimivan lain-

säädäntöelimen, oikeuslaitoksen, poliisiorganisaation ja armeijan, jolloin kansalaisten suojeleminen niin sisäisiltä kuin ulkoisiltakin uhkilta mahdollistuu. Laillinen oikeus puuttua havaittuihin epäkohtiin tarvittavilla keinoilla mahdollistaa turvallisuustoimijoiden toiminnan ja on ehto kansalaisten suojelemiselle ja turvallisuuden edesauttamisen toteuttamiselle. Tämänkaltaisella oikeutuksella ja turvallisuustoimijoilla itsessään on turvallisuutta edistävä ja uhkien realisoitumista ehkäisevä vaikutus.

”[Poliisin tärkein tehtävä on] ylläpitää kansalaisten luottamusta ja turvallisuudentunnetta. Mielestäni yhteiskunnassa lähtökohtaisesti kaikkien pitäisi tuntea olonsa turvalliseksi.” (Poliisiopiskelija 5.)

Levä (2008, 289–299) muistuttaa väitöskirjassaan, että poliisin tehtävä ei ole, eikä saakaan olla, yhteiskuntajärjestyksen laillisten reunaehtojen luominen, vaan säilyttää turvallisuus ja järjestys edellä mainittujen sisällä. Yhteiskunnallisesti tämän kaltainen lainsäädäntöelinten, oikeuslaitoksen sekä poliisitoimen toimiva tehtäväjako ja legitiimi oikeutus toiminnalle kaikilla tasoilla ovat ehto demokraattiselle oikeusvaltiolle. Poliisiopiskelijoiden käsitykset yhteiskunnallisesta roolistaan, yhdistettynä muihin heidän ilmaisemiinsa ammatti-identiteetin piirteisiin, kertovat paitsi suomalaisen yhteiskunnan kestävästä perustasta myös poliisikoulutuksen ja -kasvatuksen tuloksena syntyneestä vakaasta asemoitumisesta osaksi turvallisuustoimijoiden tehtäväkenttää. Tällöin on mahdollista, että poliisin toiminnalla on Levän (2008, 291–292) mainitsema hyvinvointiyhteiskuntaa homogenisoiva vaikutus.

Kuten Levä (2008, 289–299) myös poliisiopiskelijat kokevat roolinsa valtiollisina turvallisuustoimijoina pakolliseksi osaksi yhteiskuntaa. Tätä tehtävää opiskelijat lähtevät valmistumisensa jälkeen toteuttamaan muiden esittelemieni ammatti-identiteetin piirteillä varustettuna; kansalaisia auttaen, rohkeasti uhrautumalla, toimintakyvystään huolehtien, turvallisuuden heikkenemistä ja rikoksia ennaltaehkäisten sekä vaihtuviin tilanteisiin ja urakehityksiin adaptoitumalla. Eräänlaisena ammatti-identiteetin rakentumisen mahdollistavana lähtökohtana ja poliisiuden ytimenä voidaan kuitenkin pitää heidän käsitystään poliisiorganisaation valtiollisesta merkityksestä ja tarpeellisuudesta. Poliisi nähdään yhteiskunnan tukipilariksi, joka mahdollistaa kansalaisten turvallisen elämän, vapauden ja oikeudenmukaisen kohtelun.

”Poliiseja tarvitaan yhteiskuntajärjestyksen ylläpitoon ja yleisimpien lakien valvontaan. Ilman poliiseja yhteiskunta sortuisi oman edun tavoittelussa.” (Poliisiopiskelija 7.)

5.3 Käsitysten vuoropuhelu ja johtopäätökset

Tutkimuskysymyksiini vastaaminen ja valitsemani tutkimusmetodi edellyttivät paitsi kadettien ja poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteetin piirteiden selvittämistä ja kategorisointia myös niiden yhdistämistä turvallisuustoimijoille ominaisten käsitysten ja merkitysten osalta. Analyysin yhdistävän vaiheen seikkaperäinen suunnittelu ei ollut mahdollista ennen kuin molempien vastaajaryhmien käsitykset oli erikseen kategorisoitu. Vasta tällöin oli mahdollista siirtyä mahdollisten ylätasen kategorioiden muodostamiseen tai vastaavasti merkittävien eroavaisuuksien raportointiin ja johtopäätösten tekoon.

Perustelin tutkimuksen alkupuolella kahden eri oppilaitoksen opiskelijoiden valintaa turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteettitutkimuksen kohderyhmiksi sillä, että näiden ryhmien uravaihe on konkreettisesti altis opetus- ja kasvatustyön vaikutuksille. Oman organisaation identiteettimalleihin, arvoihin ja toimintatapoihin sosiaalistutaan ja niillä on merkittävä vaikutus jokaisen yksilön omassa identiteettityössä. Sitoutumisen ja samastumisen asteet ja ammatti-identiteetin piirteiden muotoutumisprosessi ovat myös vahvasti yksilöllisiä asioita. Vastausten monimuotoisuus ja vaihtelevuus sekä käsityksistä ja niille annetuista merkityksistä muodostettujen vastaajaryhmäkohtaisten ammatti-identiteettikategorioiden erityispiirteet osoittavat tulkintani mukaan paitsi ammatti-identiteettiprosessin olevan käynnissä myös sen olevan ammattiaan opiskelevan turvallisuustoimijan kannalta varsin merkityksellinen osa omaan työhön orientoitumista.

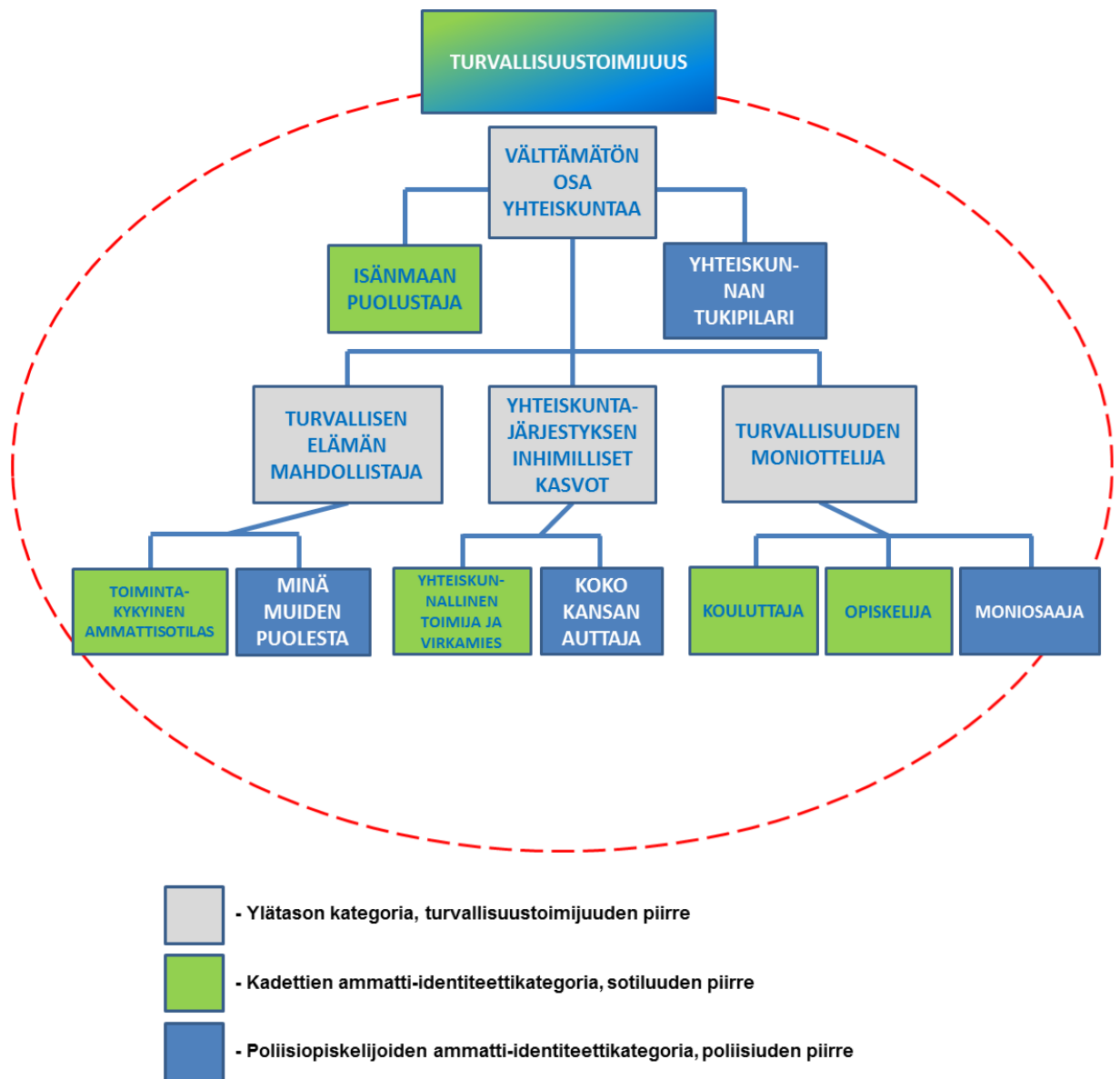
Archerin (ks. Vähäsantanen 2007, 163–165) refleksiivisyysteorian mukaan ihmiset voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen perusteella miten he suhteuttavat sosiaalisen ympäristön osaksi omaa identiteettiprosessiaan. Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsitykset, samoin kuin Honkosen ja Raivolan (1991) havainnot poliisikokelaiden ammatti-identiteetin ja henkilökohtaisen identiteetin suhteesta aiemmin, osoittavat osan vastaajista ottavan uudet tekijät helpommin osaksi omaa identiteettiään, toisten pyrkiessä säilyttämään vahvan henkilökohtaisen identiteetin ja kontrollin sen uudelleen rakentumiseen. Turvallisuustoimijoiden tavat rakentaa suhde henkilökohtaisen ja sosiaalisen välillä vaihtelevat näin ollen kommunikatiivisesta autonomiseen ja osin jopa metatason refleksiivisyyteen. Toisille sosiaalisen hyväksynnän tarve

on suurempi kuin toisille ja koko identiteettiprosessi on vahvasti sosiaalisesti konstruoituva. Osan vastaajista kohdalla autonomia osana identiteetin rakentumista puolestaan ilmenee joko pyrkimyksenä erottaa oma ja sosiaalisesti jaettu identiteetti, säilyttää henkilökohtainen identiteetti vahvimpana itseä määrittävänä tekijänä tai ylipäättään kontrolloivana suhtautumisena prosessiin itseensä. Eroavaisuudet eivät siten välttämättä kerro ammattiin sitoutumisen asteesta, identiteettiprosessin sujuvuudesta saati ammatillisesta pätevyydestä, vaan yksilöiden erilaisista tavoista rakentaa omaa identiteettiään.

Identiteettityön yksilöllisyydestä ja erilaisista tavoista suhteuttaa sosiaalinen elämämaailma identiteettimalleineen osaksi omaa itseä ja ammatti-identiteettiä johtuen myös kouluttajan ja kasvattajan on kyettävä mukauttamaan toimintaansa yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kommunikatiivisesti refleksiiviset henkilöt hyötyvät ammatti-identiteettiä rakentaessaan elävän elämän esimerkeistä ja olemassa olevista identiteettimalleista. Autonomisesti refleksiiviset yksilöt saattavat kaivata tukea pystyäkseen hyödyntämään yhteisön voimavarat henkilökohtaisissa prosesseissaan. Metarefleksiivisten toimijoiden raja-aitoja ylittävät, innovatiiviset ja hyvin yksilölliset tavat tehdä työtään ja löytää oma paikkansa muiden joukossa saattavat osoittautua merkittäväksi voimavaraksi koko yhteisölle, mikäli tämänkaltaista identiteettityötä osataan tukea esimerkiksi pyrkimällä sitouttamaan kyseiset yksilöt sovittuihin pelisääntöihin ja yhteisön normeihin. Identiteettien rakentumisen lähtökohtien tunnistaminen voidaan katsoa ensimmäiseksi askeleeksi opettajan tai kasvattajan työssä tämän prosessin tukemiseksi. (vrt. Vähäsantanen 2007, 163–165).

Vaikka kadettien ja poliisiopiskelijoiden, kuten muidenkin ihmisten, identiteettien rakentuminen on hyvin yksilöllistä, oli niiden piirteistä muodostettavissa fenomenografisen analyysin avulla yhdistäviä kategorioita. Ilmaistessaan käsityksiään sotiluudesta tai poliisiudesta kukin vastaaja on tuonut ilmi sekä itse muodostamia että sosiaalisesti muodostuneita käsityksiä. Näin ollen myös kategoriat itsessään ilmentävät paitsi kahden eri ammatillisen yhteisön identiteettimalleja myös niiden sisällä toimivien yksilöiden henkilökohtaisesti muodostamia ammatti-identiteetin piirteitä. Näitä kahden eri vastaajaryhmän ilmaisuista muodostettuja kategorioita pyrin edelleen vertailemaan turvallisuustoimijuuden piirteiden selvittämiseksi. Ilmaistujen käsitysten vertailu vastaajaryhmien välillä ja niiden eräänlainen keskinäinen vuoropuhelu oli läsnä jo kunkin vastaajaryhmän omia ammatti-identiteettikategorioita muodostaessani. Kadeteille ja poliisikokelaille määrittelemieni vastausaikojen eriävyys antoi kuitenkin itselleni mahdollisuuden pitäytyä analyysin ensimmäisessä vaiheessa kunkin vastaajaryhmän käsityk-

sien kategorisoinnissa yksi kerrallaan, jolloin en koe niiden vääristyneen toisen ryhmän vaikutuksesta. Vastaajaryhmäkohtaisia kategorioita vertaillen totesin kykeneväni muodostamaan edellä mainituista kategorioista sotiluutta ja poliisiutta yhdistäviä ylätason kategorioita, joka osoittaa turvallisuustoimijoilla olevan myös ammatti-identiteettinsä osalta yhdistäviä piirteitä. Tämä tarkoitti myös uutta kierrosta ja seuraavaa tasoa fenomenografiselle analyysille.

Kuvio 6. Ylätason kategoriat ja turvallisuustoimijuus

Ylätason kategorioiden tarkoituksena on kuvata tutkittavaa ilmiötä yleisemmin ja universaalisemmin; tässä tapauksessa turvallisuustoimijuuden näkökulmasta (vrt. Ahonen 1994, 127–128). Ahonen (1994, 146–147) toteaa ylätason kategorioiden muodostamisen olevan yleisellä tasolla tutkimuksen laatua ja tasokkuutta kohottava tekijä, johon kuitenkin liittyy vaara tutkijan

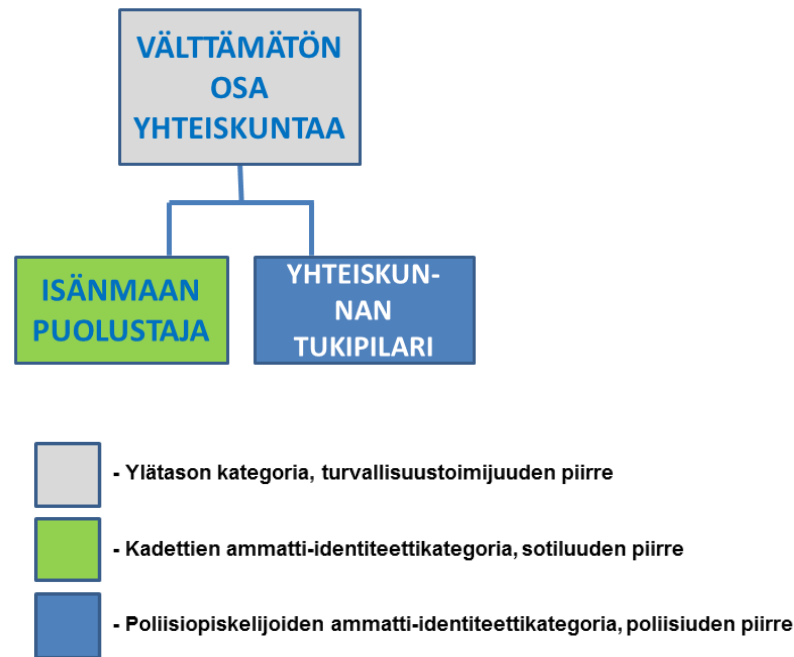
sortumisesta ylitulkintaan. Kuten alemman tason myös ylätason kategorioiden osalta tutkijan on osoitettava niiden yhteys niin vastaajien ilmaisemiin käsityksiin kuin teoriaankin. Pyrin tekemään omat tulkintani ja päättelyketjuni luettaviksi seuraavien alalukujen avulla, joissa esittelen vastaajaryhmien ammatti-identiteettikategorioita yhdistävät ylätason kategoriat. Horisontaalisesti kuvattujen vastaajaryhmäkohtaisten kategorioiden ylle muodostuu näin ollen ilmiötä laajemmin selittävä ja hierarkkisesti korkeampi taso. Ylätason kategorioiden hierarkisuus pätee suhteessa alemman tason kategorioihin samassa suhteessa kuin ammattiryhmäkohtaisten kategorioiden osalta edellä. Näiden kategorioiden avulla vastaan tutkimukseni pääkysymykseen esittelemällä fenomenografisen analyysin avulla aikaansaadut turvallisuustoimijuuden piirteet. (vrt. Järvinen & Järvinen 2004, 85–88.)

5.3.1 Välttämätön osa yhteiskuntaa

Aivan raporttini alkupuolella lainasin Sirpa Virran (2011,118) ajatusta siitä, että turvallisuus on kaiken inhimillisen järjestäytymisen perimmäinen syy. Tämän pyrin sitomaan ajatukseen turvallisuustoimijoiden ainutlaatuisesta asemasta yhteiskunnan palvelijoina ja inhimillisen elämän mahdollistajina. Vastaajien ammatti-identiteettikategorioita muodostaessani havaitsin kummankin vastaajaryhmän käsitysten ilmentävän paitsi vaihtelevia ja mukautuvia piirteitä myös tietynlaista pysyvyyttä ja vankkaa toiminnan perustaa. Kadetit ja poliisiopiskelijat perustelivat usein oman ammatinsa tarpeellisuuden vedoten siitä annettuihin lakeihin ja asetuksiin. Näin he tulivat linkittäneeksi oman ammattikuntansa osaksi laajempaa valtiollista rakennetta toimivine lainsäädäntöelimineen ja oikeuslaitoksineen.

Tulkintani mukaan kadettien isänmaan puolustaja -identiteetti, poliisiopiskelijoiden yhteiskunnan tukipilari -identiteetti ja yhteen kokoava ylätason kategoria turvallisuustoimijoiden olemassaolon välttämättömyydestä ovat eräänlainen perusta turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteetin rakentumiselle. Käsitys oman ammatin kiistattomasta tarpeellisuudesta ja tehtäväkentän tärkeydestä antaa toiminnalle paitsi oikeutuksen ja yhteiskunnallisesti tärkeän statuksen myös yksilötasolla kokemuksen oman toiminnan kauaskantoisesta merkityksellisyydestä, joka mahdollistaa muiden ammatti-identiteetin piirteiden sisällyttämisen osaksi yksilöllistä identiteettityötä. Tällöin välttämätön osa yhteiskuntaa -identiteetti myös muodostui hierarkkisesti muita ylätasonkategorioita merkitykseltään suuremmaksi ja ammatti-identiteettiä syvemmin kuvaavaksi turvallisuustoimijuuden piirteeksi.

Kuvio 7. Olemassaolon välttämättömyys turvallisuustoimijuuden piirteenä

Kuten identiteettiä ja ammatti-identiteettiä käsittelevissä luvuissa aiemmin totesin, voidaan yleistäen katsoa vakiintuneiden ammattien olevan katoamassa nyky-yhteiskunnasta. Moniosaajuuden vaatimukset, toimenkuvattomat tehtävät ja tarve jatkuvalle ammatilliselle uusiutumisen hämärtyvät kullekin ammatille ominaisia piirteitä ja vaikeuttavat ammatti-identiteetin muodostumista. (Filander 2006, 51–53). Tässä kontekstissa turvallisuustoimijat tuntuvat olevan erityisasemassa eräänlaisena vastavoimana suhteessa katoaviin ammatti-identiteetteihin. Vastaajat perustavat tulkintani mukaan merkittävän osan käsityksistään sotiluudesta ja poliisiudesta nimenomaan pysyvyyden varaan. Oman ammatin yhteiskunnallinen merkityksellisyys ja välttämättömyys, tahto lakisääteisten tehtävien täyttämiseen sekä oman profession primääritehtävä näyttäytyivät kadettien ja poliisiopiskelijoiden vastauksissa nimenomaan ammatti-identiteetin ytimeen kuuluvina seikkoina. Rättyä (1982, 46, 48–49) mukaillen tämä kielii ammatillisen identiteetin rapautumisen sijaan voimakkaasta sitoutumisesta omaan ammattiin ja ammatti-identiteetin vahvasta roolista osana vastaajien minäkuva.

Näen vastaajien käsityksen oman ammatinsa välttämättömyydestä myös turvallisuuden kannalta merkitykselliseksi seikaksi. McSweeneyn (1999, 84–88) mukaan turvallisuudessa on kyse nimenomaan ihmisyyksilöiden turvallisuuden mahdollistamisesta, jolloin ihminen muodostuu turvallisuuden subjektiksi. Turvallisuuden mahdollistavat tekijät ja toimijat, kuten valtio ja turvallisuusprofessiot, ovat tällöin turvallisuuden instrumentteja. Eri tekijöiden erottelu

objekteiksi ja instrumenteiksi ei kuitenkaan poissulje muunlaisia käsityksiä tai jaottelun kontekstisidonnaista eriäväisyyttä. Se, mikä yhdelle näyttäytyy turvallisuuden instrumenttina saattaa olla toiselle arvo sinänsä eli suojeltava objekti. (vrt. Huru 2004, 46–47.)

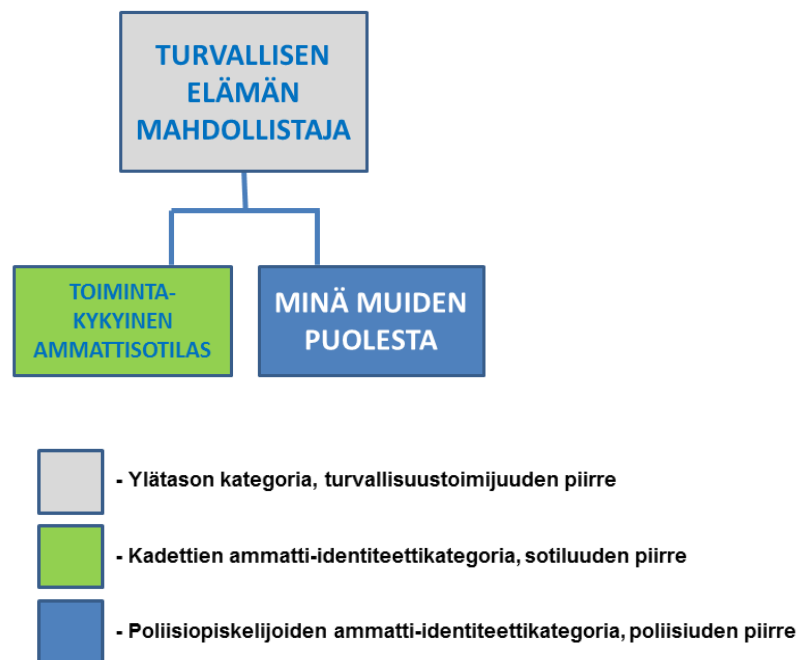
Korostaessaan oman ammattinsa ja samalla vähintäänkin epäsuorasti ammatti-identiteettinsä välttämättömyyttä, kadetit ja poliisiopiskelijat käsittävät turvallisuustoimijuuden paitsi turvallisuuden luomisen instrumentiksi myös itsessään turvallisuusobjektiksi (Huru 2004, 46–47). Jotta turvallisuus yhteiskunnallisena tavoitteena olisi saavutettavissa, täytyy sen vuoksi työtään tekevillä yksilöillä olla lainvoimainen ja yleisesti hyväksytty status. Tämä mahdollistaa muiden turvallisuustoimijuuden piirteiden sisällyttämisen osaksi ammatillista identiteettiä ja sen konkreettisen ilmentämisen osana päivittäistä työtä, joka edelleen selittää nyt käsitellyn kategorian hierarkkista asemaa suhteessa muihin ylätasen kategorioihin. Turvallisuuden kannalta on välttämätöntä, että kansakunnasta löytyy joukko ihmisiä, jotka ovat valmiita asettumaan uhkien tielle muuta yhteiskuntaa suojellakseen. Tällöin myös turvallisuustoimijuudesta itsestään muodostuu turvallisuuden objekti ja arvo, jota on suojeltava yhteiskunnallisesti merkittävän vastuun täyttämiseksi.

5.3.2 Turvallisen elämän mahdollistaja

Siinä missä edellinen turvallisuustoimijuuden kategoria oli ilmiötä selittävän voimansa vuoksi asetettavissa eräänlaiseksi koko toiminnan lähtökohdaksi, selittää turvallisen elämän mahdollistaja -kategoria sitä, miten toimijat itse näkevät kykenevänsä vastuullisen työnsä suorittamiseen. Jotta yksittäinen turvallisuustoimija, turvallisuuden eteen työtään tekevä ihminen, olisi kykenevä kantamaan vastuunsa ja palvelemaan yhteiskuntaa parhaalla mahdollisella tavalla on hänen kyettävä toimimaan tilanteissa, joissa toimintaedellytykset ovat äärimmäisen hankalat ja jopa ulkoisten tekijöiden toimesta minimoidut. Ääritapauksissa turvallisuustoimijan työ ja vastuu alkaa siitä, kun enemmistö ihmisistä toteaa olevansa kyvyttömiä toimimaan.

Tulevina, ja osin nykyisinä, turvallisuuden ammattilaisina osa vastaajista koki olevansa vastuussa itsensä monipuolisesta kehittämisestä. Kyky toimia silloin, kun sitä eniten vaaditaan ja jolloin keskivertokansalainen saattaisi primitiivisen vaistonsa varassa pyrkiä pakenemaan tilanteesta edellyttää monenlaista tietoa, taitoa, kestävyyttä ja voimaa. Paitsi konkreettisessa fyysisessä mielessä edellä mainittuja ominaisuuksia vaaditaan sotilaspedagogisen toiminta-

kyvyn teorian hengessä myös ihmisenä olemisen sosiaalisilta, psyykkisiltä ja eettisiltä ulottuvuuksilta. (vrt. Toiskallio 2009, 49–51.)

Kuvio 8. Turvallisen elämän mahdollistaminen turvallisuustoimijuuden piirteenä

Kadettien vastauksia koskevassa analyysissäni totesin toimintakykyinen ammattisotilas -identiteetin esiintyvän laajalti koko vastausaineistossa. Sitoutumisen voimakkuus ja kyseisen ammatti-identiteetin piirteen suhde henkilökohtaiseen identiteettiin vaikuttivat kuitenkin vaihtelevan persoonakohtaisesti. Poliisiopiskelijoiden kohdalla minä muiden puolesta -identiteetti vaikutti erittäin merkittävältä poliisiuden piirteeltä niiden vastaajien kohdalla, jotka olivat sen omaksuneet. Kadettien rinnakkaiskategoriaan verrattuna esiintyvyys ei ollut kuitenkaan yhtä laajaa. Tämä edelleen vahvistaa omaa tulkintaani ammatti-identiteetin vaihtuvasta, mukautuvasta ja henkilökohtaisissa sekä sosiaalisissa prosesseissa rakentuvasta luonteesta (vrt. Vähäsantanen 2007, 160).

Toinen selitys sille, miksi toimintakyvyn kehittämiseksi annettu arvo osana turvallisuustoimijuuden kokonaisuutta vaikutti vaihtelevan vastaajakohtaisesti, löytyy turvallisuusprofession arjesta. Ellonen ym. (2000, 113) muistuttavat, että ääritilanteet ja todellisen vaaran kohtaaminen ovat vain murto-osa poliisin työtä. Vastaavasti päivätyössään varusmiesten kouluttajana ammattisotilas on tekemisessä pikemminkin arkisten kuin äärimmäisten tilantei-

den kanssa. Tällöin ponnistelut oman toimintakyvyn kehittämiseksi saattavat jäädä muiden ammatillisten piirteiden varjoon, vaikka fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja eettisen kyvykkyuden merkitystä ei sinänsä olisi unohdettu.

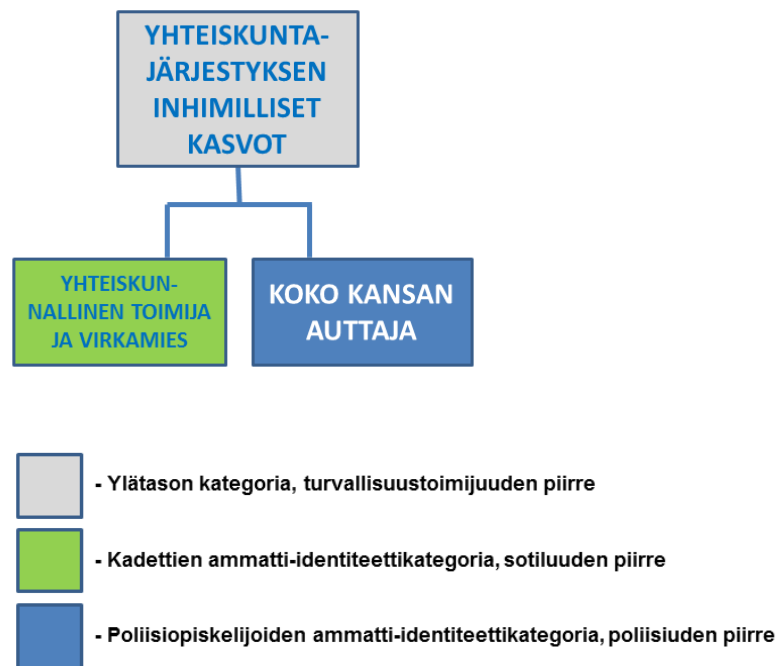
Vaikka sitoutumisen voimakkuus vaihtelee, voidaan yleistäen todeta vastaajien hahmottavan turvallisen elämän mahdollistamisen vaativan toimijoiltaan kykyjä, joiden saaminen ja ylläpito vaativat paitsi henkilökohtaista sitoutumista ja harjoitusta myös koulutusta ja kasvatusta. Kadettien vastauksissa toimintakyvyn kehittämiseen liittyvät ilmaukset koskivat pääsääntöisesti sotilaan fyysistä ja henkistä kuntoa ja jaksamista sekä sotilasjohtajan sosiaalista kyvykkyyttä. Poliisiopiskelijat, joilla on koulutusrakenteen puitteissa mahdollisuus saada kokemusta tulevista työtehtävistään työharjoittelun muodossa, puolestaan korostivat vastuutaan päätöksentekijöinä ja turvallisuustoimijoina, joka viittaa toimintakyvyn eettiseen ulottuvuuteen. Vastaava kosketus oman työn arkeen ja sitä kautta vastuu omasta toiminnasta suhteessa niihin henkilöihin, joihin omat päätökset konkreettisesti vaikuttavat, on kadeteilla vasta edessä.

Toimintakyky turvallisuustoimijoiden koulutuksen ja kasvatuksen lähtökohtana ja ihmiskuvana antaa oppilaitoksille, kouluttajille ja kasvattajille mahdollisuuden lähestyä työtään ja mieltää oppijat holistisina kokonaisuuksina, joiden kasvu edellyttää ihmisenä olemisen kaikkien ulottuvuuksien huomioon ottamista. Toimintakyky on merkityksellinen käsite myös ammatti-identiteetin kehittymisen kannalta. Ammatillisen kasvun edesauttaminen ja identiteettityön tukeminen mahdollistuu tai vähintäänkin helpottuu, kun koulutuksen ja kasvatuksen taustalla vaikuttava ihmiskuva on yhtenäinen ammatillisiin erityispiirteisiin ja vaatimuksiin sidottu sekä identiteettiprojekteihin tervetullut teoria.

Toimintakykyiset ammattisotilaat ja muiden puolesta itsensä likoon laittavat poliisimiehet ovat turvallisen elämän mahdollistajia, joiden vastuullinen tehtävä edellyttää kokonaisvaltaista kehittymistä turvallisuustoimijana. Tällöin, kuten osassa molempien vastaajaryhmien käsityksiä todettiin, oma ammatti saattaa ajoittain tuntua pikemminkin elämäntavalta kuin työltä. Tieto niistä vaatimuksista, mitä ääritilanteet ja kyky niissä toimimiseen yksittäiselle toimijalle asettavat sekä vastuu muiden kansalaisten hyvinvoinnista motivoivat toimijoita huolehtimaan omasta toimintakyvystään. Ammatin merkityksellisyys ja siihen sitoutuminen, tahto kehittyä ja vahva ammatti-identiteetti ovat puolestaan oivaa maaperää koulutuksen ja kasvatuksen lähtökohdiksi.

5.3.3 Yhteiskuntajärjestyksen inhimilliset kasvot

Sekä kadetit että poliisiopiskelijat hahmottivat linkittyvänsä muuhun yhteiskuntaan monilla eri tavoilla. Omassa päivätyössään he ovat osaltaan luomassa sitä kuvaa, mikä muilla kansalaisilla on turvallisuustoimijoista, sotilaista ja poliiseista. Yhteiskuntajärjestyksen inhimilliset kasvot -kategoria on summa niistä vastaajien käsityksistä, joilla he kuvaavat sitä, miten he haluaisivat ammattilaisina näyttäytyä muille kansalaisille ja asemoitua osaksi yhteiskuntaa. Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksissä oman ammattinsa yhteiskunnallisesta roolista ja vaikuttavuudesta, yhdistettynä heidän kokemukseensa oman professionsa välttämättömyydestä, on viitteitä turvallisuuden keskeisimpien kohteiden ja tavoitteiden määrittelyyn liittyvästä pohdinnasta. Vastaajat kokevat olevansa vastuussa toiminnastaan muulle yhteiskunnalle ja tekevänsä työtään nimenomaan muiden ihmisten vuoksi. Samalla he antavat turvallisuustoimijuudelle ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiselle inhimilliset kasvot, joiden avulla vuorovaikutus kansalaisten sekä sotilaiden ja poliisien välillä mahdollistuu.

Kuvio 9. Yhteiskuntajärjestyksen inhimilliset kasvot turvallisuustoimijuuden piirteenä

Turvallisuutta käsittelevässä luvussa mainitsemani McSweeneyn (ks. Huru 2004) kritiikki Buzanin ja Wæverin turvallistamaa yhteiskunnallista identiteettiä kohtaan liittyi vahvasti poh-

dintaan turvallisuuden perimmäisestä kohteesta. Kööpenhaminan koulukunnan ajatus turvattavasta yhteisöllisestä identiteetistä edellyttäisi paitsi tämän laajan ja moniulotteisen ilmiön syvällistä ymmärtämistä myös sen sisällön kollektiivista jakamista ja yhtenäisyyttä. Kuten identiteettiä ja ammatti-identiteettiä koskevassa luvussa totesin, identiteetin rakentuminen on kuitenkin kompleksinen ja monitasoinen prosessi, jossa tasapainoillaan henkilökohtaisten ja sosiaalisesti muodostuvien piirteiden välillä. Tällöin yhteiskunnallisen identiteetin asettaminen turvallisuuden subjektiksi johtaisi sen raakaan pelkistämiseen, valtavirrasta eroavien identiteettien poissulkemiseen ja keinotekoiseen tasapäistämiseen. Yhteiskunnallisina virkamiehinä, koko kansan auttajina ja kokoavasti yhteiskunnan inhimillisinä kasvoina kadetit ja poliisiopiskelijat käsittävät turvallisuuden kohteen olevan jaetun identiteetin sijaan ihminen ja ihmisyyys itsessään. Käsityksessä korostuu se, että turvallisuustoimijat ovat olemassa nimenomaan koko kansaa ja sen identiteettien kirjoa varten. (vrt. McSweeney 1999, 84–88).

Samoin kuin muiden hierarkkisesti alempitasoisten kokoavien kategorioiden osalta myös yhteiskuntajärjestyksen inhimilliset kasvot -kategoria on mielletävä vastaajien omaan ammattiin liittyvien välttämättömyys- ja tarpeellisuuskäsitysten kautta osaksi turvallisuustoimijuuden kokonaisuutta. Kyky koko kansan kohtaamiseen ja ongelmatilanteissa auttamiseen sekä vastuullisena valtion virkamiehenä toimimiseen edellyttää, että ammatilla on tunnustettu rooli ja status yhteiskunnassa. Molempien vastaajaryhmien vastauksissa pohdittiin sitä, millainen kuva muilla kansalaisilla on omasta ammatista ja sen edustajista. Negaatioista ja vähättelevistä stereotypioista haluttiin sanoutua irti.

Tulkitsen raportissani esiteltyt turvallisuustoimijuuden piirteet paitsi ammatti-identiteettien ilmenemismuodoiksi myös eräänlaisiksi tavoittelemisen arvoiksi hyveiksi, joita vastaajat haluavat työllään ilmentää ja viestiä. Ylätason kategoria: turvallisuustoimijuuden välttämättömyys, antaa toimijoille mahdollisuuden mieltää oma ammatti paitsi turvallisuuden luomisen instrumenttina myös sen toimivuuden takaamisen vuoksi suojeltavana arvona ja turvallisuuden objektina. (vrt. McSweeney 1999, 84–88).

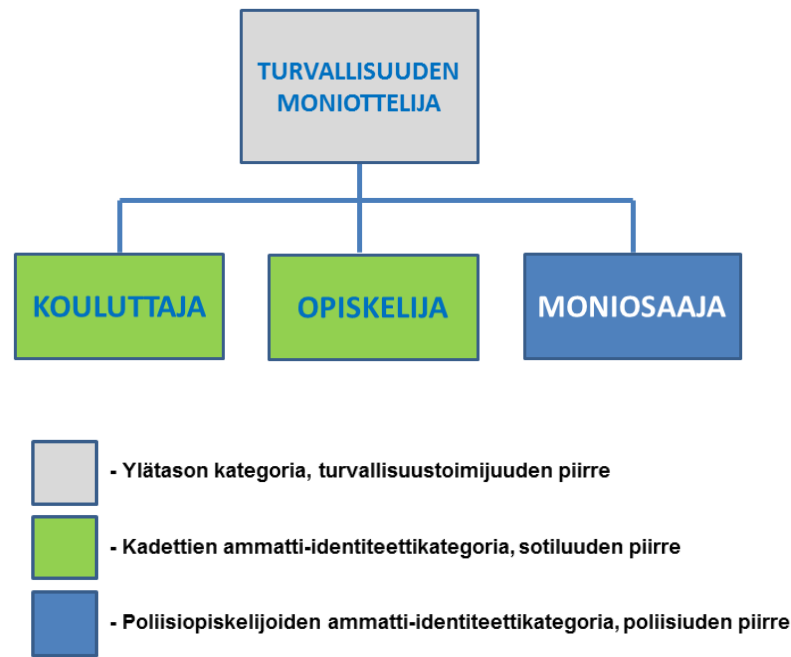
5.3.4 Turvallisuuden moniottelija

Poliisiopiskelijoiden käsitykset itsestään, työstään ja tulevaisuuden odotuksistaan keskittyivät selkeästi ja konkreettisesti heidän koulutuksessa oppimaansa ja sisäistämäänsä poliisin työkentän moninaisuuteen. Ilmauksista oli tulkittavissa viittauksia jaksoihin, jolloin koulutus oli

painottunut esimerkiksi rikosten tutkintaan tai järjestyspoliisina toimimiseen. Poliisiopiskelijat eivät kuitenkaan tehneet moninaisten tehtävien ja toimienkuvien välille painotuseroja, vaan käsittelivät poliisiutta eräänlaisena kokonaisuutena, johon työn moninaisuus kiinteästi kuuluu.

Kadettien vastauksista puolestaan löytyi selkeitä ilmauksia tiettyihin sotilaan tehtäviin ja statuksiin. Kadettien ammatti-identiteetikategorioita koskevassa luvussa esittelemäni kouluttaja- ja opiskelijaidentiteetit ovat selkeästi sidottavissa vastaajien tämänhetkiseen uravaiheeseen ja lähitulevaisuuden odotuksiin. Fenomenografisen tutkimuksen kannalta sisällöllisiä eroavaisuuksia olennaisemmaksi asiaksi ylätasen kategorioita muodostettaessa, nousee kuitenkin vastaajaryhmäkohtaisten käsitysten taustalla olevat merkitysrakenteet (Ahonen 1994, 144–147). Vaikka ilmaisut eroavatkin toisistaan, on vastaajien niiden merkityksistä löydettävissä yhteneväisyyksiä. Sekä kadetit että poliisiopiskelijat ovat käsittäneet valitsemansa ammatin monipuoliseksi, kehittyväksi ja monenlaista osaamista vaativaksi kokonaisuudeksi, joka edellyttää sen sisällä toimivalta yksilöltä kykyä mukautua erinäisiin muuttuviin vaatimuksiin. Turvallisuustoimijoina he kokevat olevansa eräänlaisia turvallisuuden moniottelijoita, joiden työtehtävät ja työnkuvat muuttuvat tehtäväkohtaisesti uran edetessä. Tämä ylätasen kategoriaksi muodostamani turvallisuustoimijuuden piirre yhdistää niin kadettien kouluttaja- ja opiskelijaidentiteettejä kuin poliisien moniosaajaidentiteettiäkin. Laaja tehtäväkenttä ja moninaiset työtehtävät ovat osa turvallisuustoimijoiden urakehitystä. Kulloinenkin tehtävä asettaa yksilölle omat vaateensa ja haasteensa. Uusiin tehtäviin siirryttäessä aiemmin opittua ja koetua olisi myös kyettävä hyödyntämään osana uusien tietorakenteiden muodostamista ja tehtävään orientoitumista (vrt. Collin 2007, 212–214).

Syy siihen, miksi kadetit ilmaisivat käsityksiä omasta ammatistaan poliisiopiskelijoita tarkkarajaisemmin, selittyy tulkintani mukaan ainakin osin koulutuksen sisällöllisillä ja rakenteellisilla eroilla. Vastatessaan tutkimustani koskevaan kyselyyn poliisiopiskelijat toimivat nuorempina konstaapeleina poliisilaitoksissa ympäri Suomea. Työharjoittelunsa aikana he tutustuvat poliisin työtehtäviin varsin laaja-alaisesti. Harjoittelujakso pitää sisällään sekä uudessa että vanhassa tutkintorakenteessa poliisiyksiköiden tukitoimintaan, asiakaspalveluun, lupahallintoon, valvonta- ja hälytystoimintaan sekä rikostorjuntaan ja -tutkintaan perehtymistä (Poliisiammattikorkeakoulu 2014, 50). Poliisin työtehtävien kokonaisuus tulee näin ollen varsin konkreettisesti tutuksi jokaisella opiskelijalla.

Kuvio 10. Turvallisuusaloilla toimimisen moninaisuus turvallisuustoimijuuden piirteenä

Kaikki kyselyyni osallistuneet kadetit opiskelivat Maasotalinjalla, joko jääkäri ja panssarintorjunta-, kranaatinheitin- tai tiedusteluopintosuunnalla. Jalkaväen upseerin ensimmäiset työtehtävät Kadettikoulun jälkeen ovat lähes poikkeuksetta kouluttajatehtäviä. Näin ollen kouluttajaidentiteetin esiintyvyys kadettien vastauksissa tuntuu varsin luonnolliselta. Kun ottaa huomioon vielä sen tosiasian, että Kadettikoulusta valmistuvien nuorten upseerien työllistymisaste on täydet sata prosenttia, voidaan todeta kadettien kykenevän hahmottamaan lähitulevaisuutensa näkymät poliisiopiskelijoita tarkemmin. Urakulku palvelussitoumuksineen, määräaikaikaisine virkoineen, tulevine tutkinnon täydentämisineen ja loppujen lopuksi vakinaisine virkoineen on Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskeleville yksilöille alusta asti selvä. Vastaavaa taetta työllistymisestä saati työtehtävän laadusta ei poliisiopiskelijoiden kohdalla ole, jolloin heidän on tulkintani mukaan pyrittävä samastamaan itseään kadetteja useampaan ammattirooliin ja organisaation identiteettimalliin.

Tieto tulevasta työtehtävästä ja sen sisällöstä helpottaa yksilön kykyä etsiä ja löytää samastuttavia identiteettimalleja, jolloin ammatti-identiteetin sosiaalinen rakentuminen helpottuu. Toisaalta monialaisuuden hahmottaminen, yhdistettynä epävarmuuteen tulevien tehtävien luonteesta, pakottaa yksilön edellä mainittua autonomisempaan ja yksilöllisempään identiteettityöhön. Siinä missä poliisiopiskelijat tutustuvat poliisina työhön laaja-alaisen käytännön har-

joittelun kautta, kadettien kokemukset käytännön työelämästä rajoittuvat ennen opiskeluiden aloittamista koettuun mahdolliseen sopimussotilasaikaan, muutamaan varusmiehille opiskelijatyönä toteutettuun harjoitukseen ja vapaaehtoiisiin kesätyörupeamiin joukko-osastoissa. Kadetin palvelusarvolla puolustusvoimissa vietetty aika on täysipäiväistä opiskelua ilman mittavaa työharjoittelua tai joukko-osaston arkeen tutustumista, jolloin opiskelijaidentiteetin muodostuminen osaksi sotiluuden kokonaisuutta tuntuu varsin luonnolliselta. Kadetit tietävät mitä suurimmalla todennäköisyydellä valmistuvansa varusmiesten kouluttajiksi, johon myös suuri osa heidän omasta koulutuksestaan tähtää. Identiteettimalleihin, jotka vastaavat heidän kuvaansa hyvästä kouluttajasta ja kouluttajuudesta on näin ollen helppo samastua. (vrt. Vähäsantanen 2007, 160–163).

Yhtä tarkkarajainen samastumisprosessi saattaa tulkintani mukaan olla poliisiopiskelijoiden kohdalla vasta edessä. Työyhteisöllä, johon he valmistumisensa jälkeen astuvat on eittämättä tässä suhteessa merkittävä rooli osana ammatti-identiteetin rakentumista. Toki työharjoittelu antaa myös mahdollisuuksia identiteettimallien etsimiselle ja samastumiselle. Toisaalta kadettien tulevat työyhteisöt vaikuttavat heidän prosesseihinsa täsmälleen samalla tavalla. Valmistumisensa kynnyksellä koen kuitenkin poliisiopiskelijoiden muodostaneen, koulutusrakenteesta ja työllistymiseen liittyvistä realiteeteista johtuen, kuvansa itsestään ammattikuntansa edustajina kadetteja autonomisemmin.

Etäpelto ja Vähäsantanen (2006, 44–45) toteavat identiteettityön persoonallisen ja sosiaalisen painotuksen todennäköisesti vaihtelevan ammatti-identiteetin rakentumisen eri vaiheissa. Uran alussa painottuvat identiteetin rakentamisen sosiaaliset aspektit, kuten työhön ja työyhteisöön sosiaalistuminen. Kadettien kohdalla tämä tarkoittaa itsensä suhteuttamista kurssitovereihin, kouluttajiin, opettajiin ja muihin tavoitettavissa oleviin identiteettimallien lähteisiin. Poliisiopiskelijoiden mahdollisuus tutustua poliisin työhön työharjoittelun kautta antaa heille eväät siirtyä ammatti-identiteetin rakentamisessa kadetteja varhaisemmassa vaiheessa persoonalliselle tasolle. Toisaalta epävarmuus tulevasta työtehtävästä ja sen laadusta ei täysin mahdollista tehtäväkohtaisen identiteetin yksilöllistä muodostumista. Näin ollen on todennäköistä, että sosiaalistumisprosessi niin poliisiopiskelijoiden kuin kadettienkin kohdalla tulee jatkumaan myös valmistumisen jälkeen uuteen työyhteisöön sosiaalistumisen kautta. Ammatti-identiteetti ei ole luonteeltaan pysyvä, vaan pikemminkin dynaaminen ja työyhteisössä neuvoteltava kokonaisuus, jossa sen yksilöllisen ja yhteisöllisen ulottuvuuden vuoropuhelu ja ajoittainen painotus jatkuvat läpi koko prosessin.

Tulkitsen molempien vastaajaryhmien hahmottavan turvallisuustoimijuuden vaativan kykyä mukautua vaihteleviin tilanteisiin, toimintaympäristöihin, työtehtäviin ja uravaiheisiin. Turvallisuuden moniottelija -kategorian voidaan katsoa olevan turvallisuustoimijoiden tapaan suhtautua ammatillisiin muutoksiin ja eräänlainen vastaus moniosaajuuden vaateelle sekä selviytymiskeino identiteettejä ravistelevien muutosten edessä. Moninaisten osaamisvaateiden tunnistaminen sekä kyky muutosten ennakointiin ja niihin sopeutumiseen edesauttaa ammatti-identiteetin kehittymistä. Moniottelijamaisella identiteetin piirteellä voi näin ollen olla rakentumisprosessia itseään voimaannuttava vaikutus.

Kuten jo aiemmin mainitsin, Filander (2006, 51–53) perustelee havaintonsa ammatti-identiteettien katoamisesta nyky-yhteiskunnasta työelämän ja koulutuksen murroksella, jonka seurauksena vakiintuneet ammatit ja työnkuvat lakkaavat olemasta. Vahvasti omaan työhönsä orientoituneiden ammattilaisten sijaan työmarkkinoilla etsitään moniosaajia, jotka kykenevät mukauttamaan työtään ja kykyjään ammatilliset rajat ylittäen ja sopeutumaan moninaisiin prosesseihin. Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksistä itsestään oman ammattikuntansa edustajina oli myös löydettävissä viitteitä mukautumiskyvyn ja laaja-alaisen osaamisen hyveellisyydestä. Vastaajien käsitysten perusteella kategorisoidut moniosaajuuteen viittaavat ammatti-identiteetin piirteet ja turvallisuuden moniottelija -identiteetti osana laajempaa turvallisuustoimijuuden kokonaisuutta eivät kuitenkaan tulkintani mukaan kieli turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteetin rapautumisesta, vaan pikemminkin kertovat perinteisessä valtiollisessa ja perustaltaan lakisääteisessä professiossa toimivien yksilöiden kyvystä sisällyttää muussa yhteiskunnassa ja ammatillisuudessa tapahtuneet muutokset osaksi oman ammatillisen identiteetin rakentumisprosessia.

Kokemus moninaisuuden ja muutoksen kuulumisesta kiinteästi omaan ammattiin helpottaa uusien tehtävien ja toimintatapojen omaksumista sekä identiteettityön jatkamista. Tämänkaltaisen kokemuksellisuuden ylittävillä ja liian rajuilla muutoksilla saattaa kuitenkin olla myös omaan ammattiin sitoutumista heikentävä vaikutus. Tässä suhteessa ammattien moninaisuuteen valmistavan ammatti-identiteetin piirteen tunnistaminen muodostuu merkitykselliseksi myös opetus- ja kasvatustyön kannalta. Turvallisuustoimijoiden työkentän monipuolinen kuvaaminen, oman alan käytännön työhön ja muiden viranomaisen toimintaan tutustuminen, vaihtelevien uramallien esittely ja moninaisten identiteettimallien tarjoaminen osana kadettien ja poliisiopiskelijoiden koulutusta edesauttaa paitsi nyt käsittelemäni turvallistoimijuuden piirteen myös kunkin yksilön oman ammatti-identiteetin kehittymistä. Kyseiset teemat on

varmasti huomioitu molempien tutkimukseeni osallistuneiden oppilaitosten opetusohjelmissa, mutta tulkintani mukaan niitä voitaisiin edelleen kehittää identiteettityön kaikkien osapuolien työn helpottamiseksi. (vrt. Vähäsantanen 2007, 173–175).

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Fenomenografinen tutkimus ei tavoittele tilastollista yleistettävyyttä, vaan laadullista vastaajien ilmaisuista tulkittua tietoa tiettyä ilmiötä koskevista käsityksistä. Näin ollen tutkimustulosten merkitys perustuu johtopäätösten teoreettiseen yleisyyteen niiden paitsi kuvatessa myös selittäessä ilmaistuja käsityksiä. Tutkimuksen tuloksena käsityksistä muodostetut kategoriat toimivat vertailupohjana lukijan omille käsityksille ilmiöstä. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu aineiston ja tehtyjen johtopäätösten validiteetin, aitouden ja relevanssin arviointiin. (Ahonen 1994, 152.)

Tutkimuksessani olen pyrkinyt avoimuuteen ja täsmällisyyteen tutkimushenkilöiden valinnan, aineiston keräämisen ja siihen liittyvien työvaiheiden ja kerätyn aineiston seikkaperäisen raportoinnin avulla. Vaikka käyttämäni aineistonkeruumenetelmä ei olekaan fenomenografiselle tutkimukselle tyypillisin ja suositelluin vaihtoehto, koen valinnan taustatekijöiden esiintuomisen olevan tutkimuksen luotettavuutta lisäävä tekijä. Valitsemani menetelmä ei luo tutkijan ja tutkittavan välille haastattelun kaltaista intersubjektiivista suhdetta, jonka avulla olisi mahdollista pohtia ja varmistua molempien osapuolien ymmärtävän käsiteltävän asian samalla tavalla ja ilmaisujen koskevan juuri tutkijan tarkoittamaa ilmiötä. Myönnän valinnassani pillevän virhetulkintojen mahdollisuuden, mutta toisaalta koen ammatti-identiteetin ilmiöksi, josta kaikilla on ja tulee olla omanlaisensa käsitys. Ilmiö on yhtäältä henkilökohtainen ja toisaalta ammattikunnassa ja jopa sen rajat ylittäen jaettu. Koen ilmiötä koskevien käsitysten ja niistä annettujen ilmaisujen olevan erityisen hedelmällistä maaperää fenomenografiselle tutkimukselle. Lähestyessäni vastaajia avoimella kyselylomakkeella pyrin säilyttämään tietyn etäisyyden eritoten toisena vastaajaryhmänä olleisiin kadetteihin, jotta hierarkkinen esimiesasemani ei vaikuttaisi vastauksiin. Liitteessä 1 esitellyn kyselylomakkeen pyrin pitämään tulkintaerojen välttämiseksi kysymyksenasettelultaan mahdollisimman yksinkertaisena ja helppolukuisena. En kokenut tarvetta liittää mittavia käsitteenmäärittelyjä tai vastaavia ingressilukuja osaksi kyseistä lomaketta. (vrt. Ahonen 1994, 152–154.)

Kokemukseni mukaan fenomenografisen tutkimusotteen valinta osaksi ammatti-identiteettejä koskevaa tutkimusta oli onnistunut. Fenomenografia antoi mahdollisuuden identiteettien moninaiseen tarkasteluun. Jotta sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti muodostuneet käsitykset tulisivat kuuluviin, oli niille kaikille annettava arvo hylkäämättä käsityksiä, jotka esimerkiksi esiintyvyytensä harvinaisuuden vuoksi jäisivät muiden varjoon. Fenomenografisen analyysin

avulla oli puolestaan mahdollista kuvata johtopäätöksiä aineistosta nousevina kategorioina, jolloin löydökset oli palautettavissa sekä taustalla vaikuttaviin teorioihin että vastaajien ilmaisemiin käsityksiin muodossa, joka mahdollistaa lukijan omien ilmiötä koskevien käsitysten vertailun nyt esitettyyn.

Johtopäätöksinä luvussa 5 esitettyjen kategorioiden validiteettia turvallisuustoimijuuden ammatti-identiteetti ulottuvuuden määritelmänä voidaan arvioida tarkastelemalla niiden vastaavuutta tutkittavien tarkoittamiin merkityksiin ja relevanttisuutta suhteessa tutkimuksessa käytettyihin teorioihin. Olen pyrkinyt kuvaamaan sekä kadettien että poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettikategoriat ja niitä yhdistävät ylätasoon kategoriat riittävin aineistolainauksin ja -esimerkein sekä palauttamaan kunkin kategorian aiempaan tutkimukseen ja teoriaan. Tutkimustulosten relevanssin lisäämiseksi olen pyrkinyt kytkemään löydökseni paitsi teoreettiseen viitekehykseen myös aktiivisesti vastaamaan tutkimuskysymyksiini. (vrt. Ahonen 1994, 154–155.)

Valitsemastani aineistonkeruumenetelmästä johtuva tutkijan ja tutkittavien välisen intersubjektiiivisuuden puute on eittämättä osaltaan vaikuttanut aikaansaatuihin tutkimustuloksiin. Kyselytutkimus ei antanut itselleni mahdollisuutta esittää tutkittavien ilmaisuihin liittyviä jatkokysymyksiä, joiden avulla olisi ollut mahdollisuus saada lisää syvyyttä analyysin toteuttamiseen. Mikäli tutkimus olisi kyetty toteuttamaan hyödyntämällä esimerkiksi syvähaastattelua, olisi mahdollista, että nyt muodostettujen kategorioiden rinnalle olisi muodostunut vielä uusia ammatti-identiteettiä kuvaavia kokonaisuuksia. Tällöin olisi ollut myös mahdollista selvittää millainen merkitys mahdollisilla ammattiin liittyvillä ali-identiteeteillä, kuten esimerkiksi kadettien aselaji-identiteetillä, on osana sotiluuden kokonaisuutta tai hahmottaa eri kategorioiden välinen suhde erilaiseksi kuin nyt hahmotettu hierarkkis-horisontaalinen kuvaus antaa ymmärtää. Toisaalta tämä olisi saattanut vaatia useammankin haastattelukierroksen, joiden toteuttaminen nyt käytetyssä otantalaajuudessa olisi ollut miltei mahdotonta.

Lähetin kyselyni kolmellekymmenelleneljälle kadetille ja kolmellekymmenelleviidelle poliisiopiskelijalle. Kadeteista yhdeksäntoista ja poliisiopiskelijoista kymmenen ilahdutti minua vastauksillaan. Olin tyytyväinen kokonaisotantaan ja koin vastausten määrän olleen riittävä analyysin toteuttamiseksi. En voi kuitenkaan väittää aineiston olleen täysin kylläntynyt, vaan jokainen uusi vastaus toi mukanaan uusia näkökulmia tai vähintään vahvasti olemassa olevia,

jolloin suurempikin vastausten määrä olisi ollut tervetullut lisä tutkimusaineistoon. Fenomenografisessa tutkimuksessa otannan koko ja sen kautta mahdollisesti saavutettu tilastollinen yleistettävyyys eivät ole merkitseviä tekijöitä, mutta koen ammatti-identiteetin tutkimisen kannalta edukseni sen, että kykenin saavuttamaan menetelmävalintani kautta suuremman joukon vastaajia kuin muilla menetelmillä olisi ollut mahdollista. Näin ollen kykenin muodostamaan kuvani turvallisuustoimijuudesta hyödyntäen varsin laajaa vastaajamäärää, jolloin analyysini perustan muodosti verrattain suuri määrä käsityksiä ilmiöstä, joka vaihtelee persoona-kohtaisesti (Vähäsantanen 2007, 160). (vrt. Ahonen 1994, 152).

En kokenut vastaajien taustatietojen, kuten sukupuolen tai iän, keräämisen tai raportoinnin olevan tutkimukseni kannalta olennaista, vaan suhtauduin heihin pelkistäen oman oppilaitoksensa opiskelijoina. Taustamuuttujat eittämättä kuitenkin vaikuttavat yksilön käsityksiin ammatti-identiteetistään, mutta pyrin itse saamaan tämänkaltaisen vaihtelun näkyviin tutkielmassani, lokeroimisen sijaan, esittämällä käsityksiä ja kategorioita laajalti ja vahvasti aineistoon sitoen. Liitteessä 1 esitellyn kyselylomakkeen olin muotoillut siten, että kaikissa kysymyksissä ammatti-identiteettiä ja ammatissa olemista käsiteltiin termeillä sotiluus ja poliisius eikä esimerkiksi näiden ali-identiteeteiksi tulkittavilla kadettius- tai järjestyspoliisius-termeillä. Täten uskon tavoittaneeni vastaajien käsitykset nimenomaan oman ammattinsa laajasta kokonaisuudesta, eikä tarkastelu ole rajoittunut koskemaan ainoastaan sen erillisiä ilmenemismuotoja.

Omasta taustastani johtuen osaan kadettien käsityksistä oli helppo samastua ja ensimmäisen analyysikierroksen aloittaminen oli heidän vastaustensa osalta verrattain helppo käynnistää. Toki myös selkeästi omista ajatuksistani eroavia ilmauksia esiintyi, mikä lisäsi kohdallani analyysivaiheen kiinnostavuutta. Vastaavasti poliisiopiskelijoiden kohdalla itselläni ei ollut mahdollisuutta peilata omakohtaisia kokemuksiani heidän käsityksiinsä, jolloin yhdistävien tekijöiden löytäminen oli aluksi hankalampaa. Toisaalta kategorioiden vaihteellinen rakentuminen ja havaitsemani yhteneväisyydet laatimiini teorialukuihin tekivät analysoinnista entistäkin mielenkiintoisempaa.

Fenomenografisessa tutkimuksessa tutkijan oma persoona, perehtyneisyys ja teorian tuntemus ovat vahvasti läsnä. Täydelliseen objektiivisuuteen ei voi eikä pidäkään pyrkiä. Tiedostan, että omien käsitysten ja kokemusten vaikutusta osana kategorioiden muodostamista on mahdotonta täysin sulkea pois. Olen kuitenkin parhaani mukaan pyrkinyt käsittelemään kaikkien vas-

taajien ilmauksia avoimesti ja uutta tietoa etsien sekä yhdistämään löydökseni oman tietämykseni perusteella osaksi paitsi sotilaspedagogista myös laajempaa turvallisuutta koskevaa tutkimusta. (vrt. Koskinen 2011, 270–271.)

7 DISKUSSIO

Itselleni tutkimuksen alkuun panevana voimana ja alkuperäisen aihepiiriä koskevan kiinnostuksen herättäjänä toimivat omat havaintoni sotiluutta koskevien käsitysteni muutoksesta. Huomasin oman ammatti-identiteettini rakentuvan suhteessa työnkuvassa, puolustusvoimissa, yhteiskunnassa ja ympäröivässä maailmassa tapahtuneisiin muutoksiin ja osana vallitsevaa työ- ja toimintaympäristöä. Professori Juha Mäkisen (2011, 2012) kirjoitukset sotiluuden yhteiskunnallisista yhteyksistä, muutoksen vaikutuksesta, turvallisuustoimijan rooliin asemoitumisesta ja identiteettien kasvun tukemisen merkityksestä edelleen lujittivat kiinnostusta aihetta kohtaan.

Tutkielman aihepiirin valinta mahdollisti kohdallani syventymisen aiemmin työelämässä mielenkiintoiseksi kokemaani kokonaisuuteen eli viranomaisyhteistyöhön ja sen eri ulottuvuuksiin. Uusien näkökantojen etsiminen ja ammatillisen identiteetin linkittäminen osaksi laajaa turvallisuuden kokonaisuutta takasivat oman ilmiötä koskevan kiinnostuksen säilymisen ja lujittumisen läpi koko tutkimusprosessin. Turvallisuutta toiminnallaan luovien toimijoiden tutkiminen osoittautui ajankohtaiseksi ja merkitykselliseksi aiheeksi. Yhteistyön hengessä tutkielmani ohjaussuhteet oli järjestetty siten, että sekä Maanpuolustuskorkeakoulu että Poliisiammattikorkeakoulu antoivat siihen oman merkittävän panoksensa asiantuntevien ohjaajien muodossa. Toivon, että opinnäytetyöni on näin ollen sisällöllisesti hyödynnettävissä koulutuksen ja kasvatuksen tukena niin omassa ammatillisessa piirissäni kuin Poliisiammattikorkeakoulun ja poliisiorganisaation puitteissakin.

Muuttuvassa maailmassa eri turvallisuustoimijoiden välttämättömyys ja turvallisuutta luovan työn merkitys ei tulkintani mukaan ole vähentymässä, vaan pikemminkin päinvastoin. Muutos ympäröivässä yhteiskunnassa kuitenkin ajaa vääjäämättä myös muutoksiin eri turvallisuusprofessioiden asemoitumisessa turvallisuuden kokonaisuuteen ja toimijoiden itsensä, eli turvallisuusaloilla työskentelevien ihmisten, tapaan hahmottaa oma ammatillinen ja yhteiskunnallisesti merkittävä roolinsa ja identiteettinsä. Bolinin (2008) kuvaama upseereiden mullistavista muutoksista johtuva ammatti-identiteetin rapautuminen on mielestäni äärimmäisen vaarallinen kehityssuunta, jonka välttämiseksi pyrin antamaan panokseni identiteettityön tukemiseksi.

Tutkimuksen kirjoitusajankohtana, vuoden 2013 syksystä vuoden 2015 kevääseen, eurooppalaisen turvallisuusympäristön voidaan katsoa muuttuneen varsin radikaalisti. Ukrainan kriisi, ääri-islamistinen terrorismi, Ranskan terrori-iskut, kyberuhkat sekä valtioiden väliseen tiedusteluun ja vakoiluun liittyvät uutiset ovat olleet otsikoissa päivittäin. Turvallisuustoiminnan ja maanpuolustuksen merkityksellisyys näyttäytyvät tulkintani mukaan yleisessä keskustelussa huomattavasti useammin kuin aloittaessani tutkielmani työstämisen. Kuten puolustusministeri Carl Haglund (Puolustusministeriö 2015, viitattu 23.1.2015) puheessaan Maanpuolustuskurssin 212 avajaisissa avaussanoikseen totesi, kuka olisi kaksi vuotta sitten uskonut, että Euroopassa soditaan vuonna 2014? Samassa puheessa ministeri Haglund korostaa Suomen oman kansallisen puolustuksen tärkeyttä ja toteaa uhkien moninaistumisen olevan haaste puolustusvoimille ja muille turvallisuusviranomaisille. Turvallisuusuhkien jako sisäisiin ja ulkoisiin uhkiin ei nykyisessä kehityksessä päde, vaan niihin on suhtauduttava käytössä olevan kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti yhteistyön keinoin, jonka muotoja on edelleen kehitettävä. Toisaalta se, että Suomessa puolustusratkaisun ydin on säilynyt moninaisia uhkia turvallistettaessa ja uusien uhkien maailmassa muuttumattomana voidaan katsoa pitkänäköiseksi ja kestäväksi ratkaisuksi. Vaikka esimerkiksi länsinaapurissamme kansallisen puolustuksen tarpeen nähtiin joitakin vuosia sitten pienenneen, kotimaassa yleisestä asevelvollisuudesta ja koko maan kattavasta puolustusjärjestelmästä pidettiin kiinni. Vaikka muutos on monella tapaa ollut yksi tutkimukseni kantavista teemoista, on lohdullista huomata, että tietyt turvallisuuteen liittyvät asiat ovat kestäneet voimakkaat muutospaineet.

Kuten Hänninen (2006, 191) toteaa, ammatti-identiteetti ei ole valmiiksi sisään rakennettu tai ulkoa annettu kokonaisuus, vaan jokaisen yksilön on luotava se itse. Tavat suhteuttaa sosiaalinen elämismailma osaksi omaa persoonaa ja ammatillista identiteettiä, vaihtelevat yksilöllisesti, ajallisesti ja prosessikohtaisesti. Opettajan ja kasvattajan kyky tunnistaa yksilöllisiä ammatti-identiteetin rakentumisen ja sosiaalistumisen vaiheita ja tapoja, edesauttaa hänen pyrkimyksiään identiteettityön tukemisessa. Hahmottamani turvallisuustoimijuuden piirteet, kadettien ja poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteettiään koskevien käsitysten synteessä, voisivat näin ollen olla käyttökelpoinen voimavara laajan turvallisuuden eteen työtään tekevien yksilöiden ammatillisen kasvun tukemisessa. Turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteetin nykytilan tunnistaminen on yksinkertaisen analogian mukaisesti ehto identiteettityön edesauttamiselle ja sen kehittämiseksi. Ihannetilanteessa johtopäätökseni olisivat käyttökelpoinen voimavara turvallisuusalojen koulutuksen kehittämisessä ja esimerkiksi Anttosen (2013) esittämien uusien yhteistyökanavien etsimisessä sekä mahdollisen osin yhtenevän koulutuksen

suunnittelussa. Toimintakykyinen sotilas, ainakin osaksi turvallisuustoimijan ammatti-identiteetillä varustettuna ja tietoisena yhteistyön mahdollisuuksista ja vaateista, voisi näin ollen helpommin asemoitua osaksi laajaa turvallisuutta, eikä pidättäytyä, kuten Mäkinen (2012, 49) toteaa, ainoastaan sen ulkokehällä.

Oli mielestäni rohkaisevaa havaita, että sekä kadettien että poliisiopiskelijoiden ammatti-identiteetin ytimen muodosti ajatus oman ammatin ja sen sisällä olevien toimijoiden yhteiskunnallisesta välttämättömyydestä. Laajan turvallisuuskäsityksen hengessä, ajassa, jolloin uhkat ja niiden varalta turvattavat kohteet moninaistuvat on tähän tarkoitukseen varatut keinot pystyttävä suhteuttamaan edellä mainittuun. Tällöin myös kunkin turvallisuustoimijan rooli osana kokonaisturvallisuutta ja kyky yhteistoimintaan korostuvat. Vaatimus monenkeskisestä yhteistyöstä ei saa kuitenkaan tulkintani mukaan koskaan johtaa turvallisuustoimijoiden oman professiokohtaisen primääritehtävän hämärtymiseen. Kuten viimeaikainen kehitys ympäröivässä maailmassa osoittaa, on poikkeusoloihin varautuminen ja kyky reagoida olemassa olevilla turvallisuusrakenteilla nopeastikin eskaloituviin uhkiin yhä merkityksellisemmässä asemassa. Laajan turvallisuuden luominen ja monenkeskinen turvallisuusyhteistyö on mahdollista vain, jos kunkin toimijan oma tehtävä tulee kaikissa tilanteissa täytetyksi.

Ammatti-identiteetin piirteiden pohtiminen on mielestäni myös ensiarvoisen tärkeää kaikille koulutus-, opetus- ja kasvatustyötä tekeville yksilöille. Kuten tutkimusaineistostani kävi ilmi, esimerkiksi on kauaskantoista voimaa. Identiteettimallit, joita yksittäinen toimija organisaatiosta ja kouluttajistaan hahmottaa ja joihin samastumista hän identiteetin rakentumisprosessia arvioi, ovat merkittävässä roolissa astuttaessa uuteen työyhteisöön ja ammatillisen kasvun aloittamisessa. Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsitykset ovat paitsi heidän omiaan myös reflektioita oppilaitosten ja niissä toimivien yksilöiden sekä muiden oman ammattikunnan edustajien toiminnallaan ilmentämistä ammatti-identiteetin piirteistä.

Pro gradu -tutkielmaa kirjoittaessani ja aihepiiriin syventyessäni mieleen heräsi useita mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Turvallisuustoimijuus-teeman alla olisi esimerkiksi mielenkiintoista laajentaa katsontakanta koskemaan muitakin turvallisuuden parissa toimivia ammattiryhmiä kuin sotilaita ja poliiseja. Pelastuslaitosten tai yksityisen turvallisuusalan henkilöstön sisällyttäminen turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteettiä käsittelevän tutkimuksen kohteiksi saattaisi tuoda mukanaan mielenkiintoisia näkökulmia.

Vastaajaryhmien laajentaminen myös tähän tutkimukseen osallistuneiden ammattikuntien sisällä varmasti edelleen valottaisi turvallisuustoimijuuden sisältöä. Esimerkiksi niiden puolustusvoimien henkilöstöryhmien, jotka eivät tähän tutkimukseen kuuluneet, mukaantulo osaksi tutkittavaa joukkoa laajentaisi epäilemättä paitsi sotiluuden piirteitä myös turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteettiä koskevaa kokonaisuuttakin. Myös eri uravaiheissa olevien yksilöiden käsitysten vertailu tai ammatti-identiteetin muokkautumisen toteaminen pitkäaikais- tai seurantatutkimuksella voisivat olla mielenkiintoisia tapoja laajentaa käsityksiä tutkitusta ilmiöstä. Tämän lisäksi molemmissa nyt käsitellyissä oppilaitoksissa tutkintorakenteet ovat murroksessa. Uuden koulutusohjelman mukaiset opinnot suorittavat poliisiopiskelijat aloittivat tutkintonsa suorittamisen vuonna 2014 ja sotatieteiden kandidaatin tutkinto uudistuu lähitulevaisuudessa. Koulutuksessa ja sen rakenteessa tapahtuneiden muutosten vaikutusten vertailu omiin tutkimustuloksiini olisi identiteettitutkimuksen kannalta varteenotettava tutkimussuunta.

Tutkimukseeni liittyvään kyselyyn vastanneet opiskelijat kokivat pääsääntöisesti oman ammatillisen identiteetin piirteiden ja sen kehittymisen pohdinnan heille itselleen hyödylliseksi. Monet uskoivat myös tämänkaltaisen ajatustyön merkityksen edelleen korostuvan työuran edetessä. Täten vastaajat hahmottivat ammatti-identiteetin, sotiluuden, poliisiuden ja turvallisuustoimijuuden olevan merkityksellinen ja alati jatkuva rakennusprosessi, joka muuttaa muotoaan osana toimijan ammatillista kasvua ja kokemuksia. Turvallisuusalan toimijoiden ammatti-identiteetillä ja ammatilla itsellään oli vastausten perusteella merkittävä arvo. Turvallisuustoimijuutta on turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi suojeltava ja vaalittava, jolloin se näyttäytyy paitsi kokonaisturvallisuuden instrumenttina myös sen epäsuorana objektina. Ammatti-identiteetillä on täten yksittäisen toimijan työssä jaksamiseen ja siihen sitoutumiseen liittyvä suotuista vaikutus, mutta se on myös itsessään yhteiskunnallisesti laaja-alaista turvallisuutta lisäävä tekijä. Turvallisuustoimijat, joiden ammatillinen ydin perustuu ajatukselle oman ammatin merkityksellisyydestä ja yhteiskunnallisesta tarpeellisuudesta, ovat valmiita vastaamaan kansalaisten turvallisuudesta vallitsevaan turvallisuusympäristöön mukautuen ja muita ammatti-identiteettinsä piirteitä hyödyntäen. (vrt. McSweeney 1999, 84–88; Vähäsantanen 2007, 160, 175–176).

Maasotakoulussa, Leirikentän puistossa, seisoo jyrkeänä Kadettiketju. Kadettikursseja ja -sukupolvia symbolisesti yhdistävässä muistomerkinä lukee sanat: ”Ketju on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki.” Pienellä sanamuotoerolla ja motivointikeinoksi tulkittavalla jatko-

kysymyksellä, mutta täsmälleen samalla johtoajatuksella varustettu muistokivi löytyy myös Tampereen Hervannasta Poliisiammattikorkeakoulun pihalta. Lähtökohtia ja jaettua arvopohjaa yhteistoiminnan kehittämiseksi ja syventämiseksi on varmasti olemassa. Turvallisuustoiminta on aina yhteisöllistä (Mutanen 2010, 27–28) ja laajan turvallisuuskäsityksen mukaisesti turvallisuus vaatii toteutuakseen monenkeskistä yhteistyötä (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010). Eri turvallisuuden aloilla toimivien yksilöiden rohkaiseminen syventämään tietotaitoaan esimerkiksi muiden toimijoiden oppilaitoksissa ja opetuskokonaisuuksissa tai muutoin oman segmentin ulkopuolelle astuminen, omia vastuita unohtamatta voisi näin ollen olla varteen otettava keino turvallisuustoimijoiden ammatti-identiteetin, ammattitaidon ja osaamisen kehittämiseksi ja yhteisen turvallisuustavoitteen saavuttamiseksi. Katsantokannan ja ammatillisen sisällön laajentaminen on myös turvallista toteuttaa sellaisten toimijoiden kohdalla, jotka perustavat ammatti-identiteettinsä yhteiskunnalliselle välttämättömyydelle eivätkä tingi omista vastuistaan tai tehtävistään.

LÄHTEET

Aalto, J. 2010. Opettaja, kasvattaja vai tiedonjakaja? Pohdintaa kadettien etiikanopetuksen todellisuudesta. Teoksessa J. Mäkinen & J. Tuominen (toim.) Toimintakykyä kehittämässä: Jarmo Toiskallion juhla- ja muistokirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 6. Helsinki: Edita Prima Oy, 117–123.

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen, & S. Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 113–160.

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Anttonen, J. 2013. Poliisi- ja upseeriprofessioiden yhteistyön uusia haasteita. Tiede ja ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu. N:o 71, 25–43.

Bolin, A. 2008. The military profession in change – the case of Sweden. Lund Political studies nr. 151. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet. Akateeminen väitöskirja.

Burr, V. 2004. Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Suom. J. Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Buzan, B. & Wæver, O. 2003. Regions and Powers. The Structure of International Security. Cambridge: University press.

Collin, K. 2007. Työssä oppiminen prosesseina ja ohjauksen haasteena. Teoksessa A. Etäpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 198–215.

Collins, A. 2007. Introduction: What is Security Studies. Teoksessa A. Collins (toim.) Contemporary Security Studies. Oxford: Oxford University Press, 1–11.

Deschamps, J-C. & Devos, T. 1998. Regarding the Relationship Between Social Identity and Personal Identity. Käänt. M-A. Khosrowdad. Teoksessa S. Worchel, J.F. Morales, D. Páez & J-C. Deschamps. Social Identity, international perspectives. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 1–12.

Ellonen, E., Kekomäki, K., Raivola, P., Taiha, H. & Vålitalo, T. 2000. Etiikka ja poliisin työ. Poliisiammattikorkeakoulu, Oppikirjat 6. Helsinki: Oy Edita Ab.

Etäpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Etäpelto & J. Onnismäa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. 1. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 26–49.

Etäpelto, A. 2007. Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa. Teoksessa A. Etäpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 90–142.

Filander, K. 2006. Työ, koulutus ja katoavat ammatti-identiteetit. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 43–60.

Gröhn, T. 1989. Fenomenograafinen tutkimusote. Teoksessa T. Gröhn & J. Jussila (toim.) Tutkimuksia 123. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino, 1–32.

Halonen, P. 2007. Puolustusvoimien koulutuskulttuurin rakentuminen. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Helsinki: Edita Prima Oy. Akateeminen väitöskirja.

Hampson, F. O. 2008. Human Security. Teoksessa P. D. Williams (toim.) Security Studies. An Introduction. New York: Routledge, 229–243.

Hauvala, A. 2011. Arvoilla johtaja, arvojohtaja vai arvoton johtaja? – Käsityksiä eettisestä johtajuudesta ja johtamisesta puolustusvoimissa. Diplomityö.

Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 2001. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 3.–4. painos. Helsinki: Oy Edita Ab.

Henk, D. 2007. Human Security and the Military in the 21st Century. Teoksessa J. Toiskallio (toim.) Ethical Education in the Military – What, How and Why in the 21st Century. Helsinki: Edita Prima Oy, 211–237.

Heiskanen, M. & Honkonen, R. 2005. Poliisi ja muutos. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 46. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. 11. painos.

Honkonen, R. & Raivola, R. 1991. Siviilistä poliisiksi. Poliisiksi sosiaalistumisen tarkastelua. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteenlaitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu. Tutkimusraportti.

Huru, J. 2004. Mitä tekemistä identiteetillä on turvallisuuden kanssa?: McSweeney vastaan Buzan ja Wæver. Kosmopolis: rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti. Vol. 34: 3/2004. Tampere: Suomen rauhantutkimusyhdistys, 29–50

Hänninen, S. 2006. Voimaantumisen kehitysohjelma persoonallisen ja ammatillisen identiteetin tukijana. Teoksessa A. Etäpelto & J. Onnismäa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. 1. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 191–217.

Järvinen, P. & Järvinen A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Koskinen, M. 2011. Fenomenografia tutkimuslähestymistapana. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint, 267–280.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.

Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta. 2008.

Laki puolustusvoimista. 2007.

Levä, I. 2008. Kansallisvaltion teräsmiehestä valtakunnan sovittelijaksi. Poliisikulttuurin psykohistorialliset solmukohdat 1930–1997. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Bibliotheca Historica 116. Akateeminen väitöskirja.

Limnell, J. 2009. Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 29. Akateeminen väitöskirja.

McSweeney, B. 1999. Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations. Cambridge: Cambridge University Press.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. Jyväskylä: International Methelp Ky, Gummerus kirjapaino Oy.

Mutanen, A. 2010. Turvallisuustoiminnasta. Tiede ja ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu. N:o 68, 22–30.

Mutanen, A. & Värri, V-M. 2013. Sotilaskoulutus vai sotilaskasvatus? Teoksessa J. Mäkinen (toim.) Asevelvollisuuden tulevaisuus. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2, artikkelikokoelmat n:o 9, 92–102.

Mutimer, D. 2007. Critical Security Studies: A Schismatic History. Teoksessa A. Collins (toim.) Contemporary Security Studies. Oxford: Oxford University Press, 53–74.

Mäkinen, J. 2009. Sotilaspedagogiikka tieteiden ja käytännön kentässä. Teoksessa J. Toiskallio & J. Mäkinen, Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3, 81–111.

Mäkinen, J. 2009. Sotilaspedagogiikka välineenä turvallisuusalan kehittämisessä. Teoksessa J. Toiskallio & J. Mäkinen, Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3, 112–126.

Mäkinen, J. 2009. Sotiluus sotilaspedagogiikan käsitteenä. Teoksessa J. Toiskallio & J. Mäkinen, Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3, 74–80.

Mäkinen, J. 2011. Muuttuvat puolustusvoimat – Muuttumaton sotiluus? Tiede ja ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu. N:o 69, 79–95.

Mäkinen, J. 2012. Asevelvollisuus yhteiskunnallisissa merkityksissään. Tiede ja ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu. N:o 70, 38–53.

Niiniluoto, I. 2002. Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Poliisiammattikorkeakoulu. 2014. Poliisi (AMK) opetussuunnitelma 2014–2015. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Poliisilaki. 2011.

Pulkka, A-T. 2010. Sotiluuden haasteita suomalaiselle upseeriprofessiolle. Teoksessa J. Mäkinen & J. Tuominen (toim.) Toimintakykyä kehittämässä: Jarmo Toiskallion juhlakirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 6. Helsinki: Edita Prima Oy, 163–176.

Pulkka, A-T. 2010. Orientaatiot, toimintakyky ja sitoutuminen: valinnoista ja mittaamisesta sotilaskoulutuksessa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita Nro 4. Helsinki: Edita Prima Oy.

Puolustusministeriö. 2015. Puolustusministeri Carl Haglundin tervehdys 212. Maanpuolustuskurssin avajaisissa. Viitattu 23.1.2015.
http://www.defmin.fi/ajankohtaista/puheet/puolustusministeri_carl_haglundin_tervehdys_212._maanpuolustuskurssin_avajaisissa.6075.news.

Puukka, I. 2005. Valtapelit hallinnossa, Tapaustutkimus sotilaskulttuurin puolustuksesta puolustushallinnon uudistamisessa. Tampere: Kustannus Oy Suomen Mies.

Raatikainen, P. 2004. Ihmistieteet ja filosofia. Helsinki: Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd.

Raitasalo, J & Sipilä, J. 2007. Mikä Suomea uhkaa? Laaja turvallisuuskäsitys ja uhkakuvapolitiikka näkökulmina Suomen turvallisuuspolitiikkaan. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 4: Työpapereita No 23.

Rikoslaki. 1889/2003.

Räty, O. 1982. Koulutus ammattiin. Juva: WSOY.

Saarelainen, A. 2010. Suomalainen sotilasidentiteetti yhteiskunnan muutoksessa toisen maailmansodan jälkeen. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu.

Serino, C. 1998. The Personal-Social Interplay: Social-Cognitive Prospects on Identity and Self-Others Comparison. Teoksessa S. Worchel, J.F. Morales, D. Páez & J-C. Deschamps. Social Identity, international perspectives. Lontoo: SAGE Publications Ltd, 24–43.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma. 2012. Valtioneuvoston periaatepäätös.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. 2012. Valtioneuvoston selonteko.

Syrjälä, L. 2001. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 203–217.

Toiskallio, J. 1998. Sotilaspedagogiikan perusteet. Helsinki: Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus.

Toiskallio, J. 2004. Action Competence Approach to the Transforming Soldiership. Teoksessa J. Toiskallio (toim.) Identity, Ethics, and Soldiership. Maanpuolustuskorkeakoulu, Koulutustaidon laitos. Julkaisusarja 2, n:o 13. Helsinki: Edita, 107–130.

Toiskallio, J. 2004. Introduction. Teoksessa J. Toiskallio (toim.) Identity, Ethics, and Soldiership. Maanpuolustuskorkeakoulu Koulutustaidon laitos. Julkaisusarja 2, n:o 13. Helsinki: Edita, 9–20.

Toiskallio, J. 2009. Toimintakyky sotilaspedagogiikan käsitteenä. Teoksessa J. Toiskallio & J. Mäkinen, Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 3, 48–73.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Tuominen, T. 2009. Kadettien eettinen toimintakyky ja identiteetti, Kyselytutkimus eettisen toimintakyvyn yksilötekijöiden ja identiteettitekijöiden välisistä yhteyksistä. Tampereen yliopisto, Psykologian laitos. Pro gradu.

Tuominen, T. 2010. Kadettien moraalinen identiteetti, identiteettiin sitoutuminen ja identiteettityylit. Teoksessa A-T. Pulkka (toim.), Orientaatiot, toimintakyky ja sitoutuminen: valinnoista ja mittaamisesta sotilaskoulutuksessa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita Nro 4. Helsinki: Edita Prima Oy, 33–56.

Turvallinen Suomi. 2013. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta. Verkkoversio - Laajat artikkelit. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu. Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Valtonen, V. 2010. Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos. Julkaisusarja 1, n:o 3. Helsinki: Edita Prima Oy. Akateeminen väitöskirja.

Vanhala, A. 2007. Piiri pieni pyörii. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Lisensiaattityö.

Vanttaja, M. & Järvinen, T. 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–42.

Virta, S. 2011. Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. Tiede ja ase. Suomen sotatieteellisen seuran vuosijulkaisu. N:o 69, 112–126.

Vähäsantanen, K. 2007. Ammatillisen opettajan ammatti-identiteetti muutoksessa. Teoksessa A. Etäpelto, K. Collin & J. Saarinen (toim.) Työ, identiteetti ja oppiminen. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 156–177.

Williams, P. D. 2008. Security Studies: An Introduction. Teoksessa P. D. Williams (toim.) Security Studies. An Introduction. New York: Routledge, 1–12.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. 2010. Valtioneuvoston periaatepäätös.

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO). 2009. Helsinki: Edita Prima.

LIITTEET

LIITELUETTELO

LIITE 1	Kyselylomake.....	2
LIITE 2	Tutkimuslupapäätös	4

Arvoisa vastaanottaja!

Tämä kysely liittyy allekirjoittaneen pro gradu -tutkimukseen. Tarkoitukseni on selvittää millainen käsitys kadeteilla ja poliisikokelailla on omasta itsestään ammattikuntansa edustajina eli ammatti-identiteetistään. Mielenkiinnon kohteina ovat ammatinvalintaan liittyvät seikat ja tulevaa ammattia koskevat ennakkokäsitykset ja erityisesti niissä tapahtuneet muutokset koulutuksen aikana sekä oman tulevan profession merkitys osana yksilön minäkuva. Kysely järjestetään osalle Maanpuolustuskorkeakoulun ja Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoista.

Kysely sisältää 12 avointa kysymystä, joiden tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden käsityksiä ammatti-identiteetistään. Vastaajien henkilötiedot jäävät ainoastaan tutkijan tietoon eikä niitä tulla raportoimaan lopullisessa tutkielmassa. Toivon, että sinulta löytyy hetki aikaa vastata esittämiini kysymyksiin. Vastaathan kattavasti ja perustellusti. Vastaamalla tuot näkemystesi kautta tärkeän panoksen yhteisen asian kartoittamiseksi ja koulutuksen kehittämiseksi!

YLIL Karri Lahtinen, Sotatieteiden maisterikurssi 4

Vastaajan taustatiedot:

Oppilaitos, jossa opiskelet:

Kurssi:

Aloitin opiskelut (PVM):

Valmistun (PVM):

1. Miksi päätit hakeutua opiskelemaan Maanpuolustuskorkeakouluun / Poliisiammattikorkeakouluun?

2. Millainen ennakkokäsitys sinulla oli sotilaan / poliisin ammatista? Miten luulet sen syntyneen?

3. Miten käsityksesi sotilaana / poliisina olemisesta on muuttunut koulutuksesi aikana? Mitkä käsitykset ovat erityisesti muuttuneet ja mitkä asiat ovat johtaneet muutokseen?

4. Mikä on sotilaan / poliisin tärkein tehtävä? Perustele vastauksesi.

5. Miksi sotilaita / poliiseja tarvitaan?

6. Mitä sotiluus / poliisius sinulle itsellesi merkitsee?

7. Vaikuttaako ammatinvalintasi elämään työn ulkopuolella? Miten? Miten suuri merkitys ammatilla on omassa elämässäsi?

8. Mihin asioihin koet sitoutuvasi sotilaana / poliisina?

9. Onko sotiluudessa / poliisiudessa sellaisia piirteitä tai asiakokonaisuuksia, joihin et haluaisi sitoutua? Perustele vastauksesi.

10. Tunnetko ammatillista yhteenkuuluvuutta jonkun muun ammattiryhmän kuin omasi kanssa? Miksi?

11. Millainen sotilas / poliisi haluaisit olla?

12. Herättikö vastaaminen ajatuksia? Kerro vapaasti mietteistäsi sotiluuteen / poliisiuuteen liittyen.

HAKEMUS TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUSSA

Hakemuslomake toimitetaan täytettynä Poliisiammattikorkeakoulun kirjaamon virkasähköpostiosoitteeseen
polamk@poliisi.fi

TUTKIMUS ON LUONTEELTAAN

- ☒ Opinnäytetyö ☐ Muu tieteellinen tutkimus
☐ Muu tutkimus-, kehittämis- tai selvitystyö, mikä?

1 Tutkimuksen nimi	Turvallisuus toimijuus - Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksiä ammatti-identiteetistään.
2 Tutkimuksen laatimisesta vastaava organisaatio/ tutkijaryhmä/ tutkija ja tutkimuksen rahoitusperusta	<p>a) Tutkimuksen laatimisesta vastaava organisaatio/ tutkijaryhmä/ tutkija Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos Sotatieteiden maisterikurssi 4</p> <p>b) Tutkimuksen rahoittajat Maanpuolustuskorkeakoulu</p> <p>c) Tutkimuksen toteuttamiseksi on edellisten lisäksi haettu rahoitusta seuraavilta tahoilta (ei vielä päätöstä) -</p>
3 Tutkimuksen toteuttajat, tutkimustyön suorituspaikka	<p>a) Tutkimuksen vastuullinen johtaja (ml. opinnäytetyön ohjaaja) Majuri Jussi Viinamäki</p> <p>b) Tutkijat Yliluutnantti Karri Lahtinen</p> <p>c) Tutkimuksen suorituspaikka ja sen osoite Maanpuolustuskorkeakoulu, PL 7, 00861 Helsinki</p>
4 Yhteyshenkilö yhteystietoineen	Karri Lahtinen, email: [REDACTED], puh. [REDACTED]
5 Tutkimuksessa kerättävän aineiston käyttötarkoitus ja -aika	<p>Tutkimuksessa kerättävien tietojen/tutkimusaineiston käyttötarkoitus Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millainen käsitys kadeteilla ja poliisiopiskelijoilla on omasta itsestään ammattikuntansa edustajina, eli ammatti-identiteetistään. Mielenkiinnon kohteina ovat ammatinvalintaan liittyvät seikat ja tulevaa ammattia koskevat ennakkokäsitykset ja erityisesti niissä tapahtuneet muutokset koulutuksen aikana sekä oman tulevan profession merkitys osana yksilön minäkuvaa. Tutkimusaineisto kerätään avoimella kyselylomakkeella.</p> <p>Tutkimuksessa kerättävien tietojen/tutkimusaineiston käyttöaika Kevät 2015.</p>

HAKEMUS TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUSSA

6 Tutkimuksessa kerättävän aineiston määrittely (menetelmät, tutkimuksen kohdehenkilöt, aineiston muoto)	Tutkimuksessa kerättävän aineiston määrittely Tutkimuksessa kerätään avoimella lomakekyselyllä tietoja vastaajien käsityksistä omasta ammatti-identiteetistään sekä ammatin valintaa ja ammattiin liittyviä odotuksia koskien. Vastaajaryhmäksi on valikoitunut opinnoissaan pisimmällä olevat POLAMK:n poliisiopiskelijat.
	Sisältääkö tutkimusaineisto henkilötietoja tai muutoin luottamuksellisia tai salassa pidettäviä tietoja? Ei sisällä. Mahdolliset vastaajien henkilötiedot jäävät ainoastaan tutkijan tietoon, eikä niitä raportoida.
7 Tutkimus-aineiston suojaus	Tutkimusaineiston suojaus: tietojenkäsittely- ja säilytystilojen suojaus ja valvonta: Tutkimus on suojaustasoltaan julkinen. Tutkimusta tehdään puolustusvoimien tiloissa ja puolustusvoimien välinein.
	☒ Pääsy tietojärjestelmiin on valvottua, miten: Yleisten lähteiden ja tietojärjestelmien lisäksi käytetään puolustusvoimien tietojärjestelmiä niistä annettujen määräysten mukaisesti.
	☒ Käyttöoikeudet on rajattu, miten: Puolustusvoimien tietojärjestelmistä annettujen määräysten mukaisesti.

HAKEMUS TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUSSA

8 Tutkimusaineiston luovuttaminen Poliisiammattikorkeakoulun tai Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston haltuun tutkimushankkeen päättymisen jälkeen	Tutkimusaineiston luovuttaminen Poliisiammattikorkeakoulun tai Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston haltuun, tutkija esittää vaihtoehtoa (a) tai (b)
Tutkimusaineiston muiden kopioiden hävittäminen tutkimushankkeen päättymisen jälkeen	<p>(a) ☒ Tutkija sitoutuu siihen, että Poliisiammattikorkeakoulusta kerätty tutkimusaineisto luovutetaan Poliisiammattikorkeakoulun haltuun tutkimushankkeen päättymisen jälkeen. Tutkimusaineiston luovutusosoitteena on oppilaitoksen kirjaamo. Tässä on huomattava, että Poliisiammattikorkeakoulu voi ottaa vastaan vain sähköisiä aineistoja, ei paperikopioita tms. Tutkimusaineiston mahdollisesta tutkimuksellisesta jatkokäytöstä ei sovita tutkijaa kuulematta, vaan yhdessä tutkijan kanssa.</p> <p>Tutkimusaineisto luovutetaan Poliisiammattikorkeakoulun haltuun, mihin päivämäärään mennessä: 14.8.2015</p>
	<p>(b) ☐ Tutkija sitoutuu siihen, että Poliisiammattikorkeakoulusta kerätty tutkimusaineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston haltuun tutkimushankkeen päättymisen jälkeen. Luovutuksen yksityiskohdista ja ehdoista sovitaan yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun, Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston ja tutkijan kesken.</p> <p>Tutkimusaineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston haltuun, mihin päivämäärään mennessä:</p>
	<p>Tutkimusaineiston hävittäminen</p> <p>☒ Tutkija sitoutuu siihen, että tutkijan haltuun ei jää Poliisiammattikorkeakoulusta kerättyä tutkimusaineistoa sen jälkeen, kun tutkimusaineisto on luovutettu Poliisiammattikorkeakoulun tai Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston haltuun. Tutkijan hallussa olevat tutkimusaineiston kopiot hävitetään.</p> <p>Tutkijan hallussa olevat tutkimusaineiston kopiot hävitetään, miten ja mihin päivämäärään mennessä: 14.8.2015</p>

9 Liitteet	☒ Tutkimussuunnitelma [pakollinen]
	☒ Tutkimusinstrumentti, esim. kyselylomake tai haastattelurunko [pakollinen]
	☐ Tutkimusta varten mahdollisesti myönnettyt muut luvat [pakollinen]
	☐ Muut mahdolliset liitteet kpl

Hakija sitoutuu siihen, että tutkimusaineistoa ei käytetä muuhun kuin kohdassa 5 kuvattuun käyttötarkoitukseen ja että Poliisiammattikorkeakoulusta ei kerätä muuta tutkimusaineistoa kuin kohdassa 6 kuvattu aineisto. Hakija sitoutuu myös siihen, että aineisto suojataan muilta kuin hakemuksen allekirjoittaneilta tutkijoilta, niin että se ei missään tutkimuksen vaiheessa joudu ulkopuolisten haltuun. Tutkimusaineisto suojataan ja tutkimusaineisto hävitetään kohdissa 7 ja 8 kuvatuilla tavoilla. Hakija huolehtii itse tutkimuksensa mahdollisen rekisteri-ilmoituksen ja rekisteriselosteen laatimisesta.

Hakija sitoutuu noudattamaan tutkimuksen toteutuksessa, tietojen käsittelyssä ja tutkimuksen tulosten raportoinnissa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tieteellisesti kestävästä eettisen toiminnan yleisiä ohjeita ja periaatteita. Henkilötietoja sisältäviä tutkimusaineistoja koskevasta lainsäädännöstä saa tarvittaessa lisätietoa mm. tietosuojavaltuutetun toimistosta (<http://www.tietosuoja.fi/>). Tieteellisesti kestävästä eettisen toiminnan yleisistä ohjeista ja periaatteista saa tarvittaessa lisätietoa mm. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (<http://www.tenk.fi>) ja Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston Internet-sivuilla (<http://www.fsd.uta.fi/>).

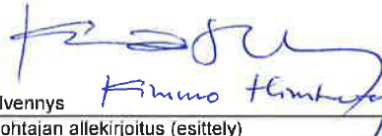

10 Päiväys, hakijan nimi ja päätöksen lähetysoikeus	Päiväys 19.1.2015
	Hakijan nimi Yliluutnantti Karri Lahtinen
	Osoite, johon päätös lähetetään <div style="background-color: black; width: 100px; height: 1.2em; margin-top: 5px;"></div>

HAKEMUS TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEKSI POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUSSA

(Poliisiammattikorkeakoulu täyttää)

11 Osaston johtajan lausunto	Osasto	Osaston johtaja
	Koulutuksen johto	Koulutusjohtaja Petri Alkiora
	a) Ovatko kohdissa 1, 5 ja 6 ja tutkimussuunnitelmassa kuvatut tutkimushanke ja vastaava tutkimuksellinen aineistotarve perusteltuja? Onko kohdassa 6 kuvatus aineiston keruu mahdollista toteuttaa?	
	Kyllä.	
b) Lisätietoja tai tutkimuksen toteuttamiselle mahdollisesti asetettavia lisäehtoja		
c) Osaston johtajan määräämä yhteyshenkilö yhteystietoineen		
Koulutuspäällikkö Eero Koljonen, sähköposti [redacted] ja puhelin [redacted]		

(Poliisiammattikorkeakoulu täyttää)

12 Päätös	☐ Lupa tutkimuksen toteuttamiseksi Poliisiammattikorkeakoulussa myönnetään. Päätös ei velvoita Poliisiammattikorkeakoulun henkilöstöä eikä opiskelijoita osallistumaan aineiston keruuseen eikä tutkimuksen toteuttamiseen Luvan myöntämisen mahdolliset lisäehdot	
	☐ Lupaa tutkimuksen toteuttamiseksi Poliisiammattikorkeakoulussa ei myönnetä Perustelut	
	Päiväys	Rehtorin allekirjoitus (päätös)
	21.1.2015	 Nimen selvennys Kimmo Hämäläinen
Päiväys	Tutkimusjohtajan allekirjoitus (esittely)	
21.1.2015	 Nimen selvennys VESA MUTTUKAINEN	